

Aureus Tractatus de Arbitris d. Lafrnchi de oriano Ciuilis et quotidianus.

¶ Clarissimi iurisconsulti D. Lafranchi de Oriano solemnis valde quotidianus et practicabilis tractatus de arbitris. Additionibus aliquibus questionibus clarissimorum doctorum.

m

Materiam. Arbitramentalem considerans volens fore et quotidianam, nostrisque doctoribus male explicatam sub uno compendio illam doctrinam tradere dispositum in vii. dividendo partes. ¶ Primo quorundam terminorum declarabo significatum. ¶ Secundo qui possint esse arbitri vel non subiungere procurabo. ¶ Tertio qui possint facere compromissum breviter ostendam. ¶ Quarto super quibus rebus et in quibus causis potest fieri compromissum, plenius rescribo. ¶ Quinto quot modis compromissum seu arbitrium annullatur. ¶ Sexto quot modis finit in compromissum nostros sequendo modernos. ¶ Septimo et ultimo de virtute clausularum que apponuntur in compromissis subiciendo plures utiles et quotidianas questiones ad materiam facientes adiciam. ¶ Arbiter secundum Spe. in ti. de arbi. §. i. in prin. sic diffinitur. Arbiter est qui de partium voluntate eligitur et in eum sub pena et pignoribus compromittitur. Hec diffinitio non placet mihi, quia competit arbitratori sicut arbitro quorum nomina inter se differunt ut infra patebit. Item non placet in eo quod subicitur quod sub pena et pignoribus compromittitur quia etiam potest esse arbiter nulla adiecta pena et pignore ut in l. i. cum antea in prin. C. de arbi. Ideo videtur mihi sic posse diffiniri. Arbiter est qui partes iudicis suscipit in cognoscendo et pronuntiando ex potestate sibi per partes concessa. Hec diffinitio probatur in l. si de meis ff. de arbi. In diffinitione ponuntur verba qui partes iudicis suscipit et ad differentiam arbitratoris qui procedit nullo iuris ordine servato. Nam arbitrator non tenetur servare iuris ordinem in procedendo secundum Spe. in ti. de arbi. in §. i. et Inno. et Bal. in c. quintavallis de iureiu. Et sic in hoc differunt arbiter et arbitrator, cum arbitrator sit quidam prosonetta ad componendas partes adhibitus ut in l. sibi. Bal. in l. i. ff. de rei. et eum. rond. cog. Differunt etiam in alio quod ubi sententia arbitratoris est iniqua potest reduci ad arbitrium boni viri ut in l. societatem §. arbitrorum ff. pro soci. dummodo iniquitas sit enormis quod tollat usque ad sextam partem inclusive, si aliter tollat minus non posset reduci ad arbitrium boni viri, et si reduceret talis sententia non posset rescindi, ita tenet Bar. et moder. in d. §. arbitrorum. Idem Bal. in l. i. ff. C. de contra. emp. et bene probatur in l. ad eam unde sine erna ff. pro socio. et in. §. arbitrorum cum ll. sequentibus quod procedit ubi arbitrator est super contractu idest si super lite esset arbitratus, et tunc considerata qualitate personarum et quantitate cause et dubio iuris cum arbitrator videt illo estimando si in sexta parte sit deceptus, et tunc dabitur remedium reductionis ad arbitrium boni viri alias non ut per glo. in l. lucius. §. fi. ff. ad tre. secundum Bart. in d. §. arbitrorum no. per moder. in l. si quis cum aliter de ver. oblig. Sententia vero arbitri sive equa sive iniqua sit standum est nec potest appellari et si enormem contineat iniquitatem ut in d. l. diem proferre §. stari ff. de arbi. et in d. §. arbitrorum. In hoc sententia arbitri equiparatur transactioni que transactio non rescinditur respectu alicuius paruitatis lesionis enormissime in glo. que est singularis in l. lucius. § fi. ad trebel. Hoc videtur verum cum arbitramentum sit quedam transactio glo. est in aute. ut diffe. iud. §. i. unde sumitur autentica si vero. C. de iudiciis et secundum Bar. in l. pretor. ff. de mino. et in. d. ab his. Ideo in arbitramento debet esse idem quod in transactione. Hec quod arbitramentum est quedam transactio in genere quia a lite disceditur quod transactio in genere continet in se omnem modum per quem a lite disceditur ut in l. i. ff. de transac. Sed transactio in specie proprie dicitur ubi necesse est aliquid dari retinere vel promitti ut C. de transac. l. transactio. Et hoc modo arbitramentum non est transactio secundum Anto. de butrio in d. c. quintavallis in sua repetitione, et Io. an. in addit. ad Spec. in ti. de arbitro. ver. si arbiter. quo no. quod statuta quorum verba debent intelligi in propria significatione. Idem no. Bar. in l. quod si ephesi ff. de eo quod cer. lo. In dubio autem arbitramentum habet vim transactionis proprie cum verumque sit super re dubia. Hec est doctrina Io. an. in c. i. de arbi. circa prin. in addi. ad Spec. sequitur Anto. in repetitione d. c. quintavallis. Singularis tamen est no. quod licet a sententia arbitri non possit appellari tamen si fuerit iniqua evidenter poterit per supplicationem superiori removeri et reformari. Si opus

habebit retractare. Hec est singularis. c. a iudicibus, ij. q. vi. in quo de lesione apparet evidenter potest dicta sententia officio iudicis reduci ad arbitrium boni viri et de iure canonico secundum Host. in c. i. de arbi. Et idem Io. Archi. ij. q. vi. a iudicibus, pro quo facit c. ex parte et c. exposita de arbi. hoc etiam tenet Inno. in d. c. exposita dicens ita servari et curiam romanam in d. c. exposita, quod etiam Host. in summa §. penul. ver. et quod Spec. in ti. de arbi. §. i. ver. est autem differentia, quod est verum si sententie predicte fuerint iniuste, ut dicit secundum Archi. et in d. c. a iudicibus, que omnia placent domino Anto. in d. c. quintavallis quod sunt no. dignissima. Differunt etiam quod arbiter assumitur in lite ut l. non distinguemus. §. si recepisse. ff. de arbi. Arbitrator vero semper assumitur super seminam arbitrorum committitur questio de iure et de facto debeat arbitrari quando si esset datum ex sententia transactionis, et sic dicitur assumi super sententia videlicet super transactione que est semina. Ista sunt verba elegantia Bar. in l. i. §. et post operis. ff. de no. ope. nun. et sunt pro sententia Iaco. buttri ut idem refert Bar. quam et sententiam sequuntur nostri moderni doc. in d. §. arbitrorum. Insuper nemo potest esse arbiter in causa propria l. penul. ff. de arbi. Quo enim bene potest esse arbitrator in causa propria l. hec venditio. ff. de contrahen. empt. l. si libertus adversus. de ope. libert. et in d. c. quintavallis. Possent et alie differentie assignari quas obmitto que inferius satis apparebunt. Preterea in diffinitione dixi ex potestate per partes concessa ad differentiam iudicis qui cognoscit et pronuntiavit ex sua iurisdictione non autem ex potestate attributa sibi per partes. ut l. i. toto titu. ff. et C. de iurisd. om. iudi. Arbitrator nullam habet iurisdictionem nec arbiter, sed solum ius habent notionem sive cognitionem ut l. notionem ff. de ver. sig. ubi glo. et in l. a iure pretor in prin. ff. de re iudi. ubi glo. et Bar. Nihil etiam possunt nec arbiter nec arbitrator nisi secundum arbitrium eis per partes concessum. ut l. non distinguemus. §. de officio. de arbitris. et in c. cum dilectus. de arbi. extra. Hinc est quod arbiter et arbitratores suam non possunt exequi sententiam sed illam exequuntur iudices ordinarii, ut l. a divo pio. ff. de re iudica. et in l. cum et naturam in prin. C. de arbi. quorum tamen sententie nullam merentur executionem de iure communi sed solum eis metu pene paretur l. a C. de arbi. Hoc tamen fallit in duobus casibus in quibus eorum sententia meretur executionem et ordinationem. Primo si in compromisso sit apposita clausula rata manente pena, ut in glo. l. ij. ff. de arbitris. Secundo fallit ubi factum est compromissum sine pene appositione et ipsa sententia est emologata per partes expresse vel tacite per lapsum. x. dierum ut l. cum antea in prin. C. de arbi. hec etiam traditur per Bar. in l. a iure pretor in prin. ff. de re iudi. et in l. a divo pio. in prin. ¶ Preterea nec arbiter nec arbitrator possunt aliam penam apponere in suis sententiis quam sit contenta in compromisso, et si apponeret frustra esset apposita secundum Bal. qui ita no. in l. cum tamen §. fi. de arbi. de quo latius in ultima parte huius tractatus et quod ibi concluditur tene. Secus est in aliis iudicibus qui in eorum sententiis possunt inferre penam si non fiat quod iudicatum est. ut l. ij. ff. de re iudica. et ita distinguit Ange. Item licet alii iudices possunt compellere litigatores edere nomina testium producendorum, tamen secus est in arbitro qui non potest cogere litigatorem vel alterum litigantium exprimere vel exprimi facere adversario nomina testium quos producturus est. Casus est expressus in l. nam et omnibus. ff. de arbi. Citat tamen arbiter partes, ut no. Bal. in l. i. C. de arbi. secus secundum arbitratorem. Testes autem in causa producendos citare non potest quod nullam iurisdictionem habet in ipsos nec per illos est data ulla potestas et ideo hos testes citari debent per potestatem habentem iurisdictionem quod habebit testes cogere et citare et deponere secundum Bal. ita nota in c. i. de feu. inter do. et vasal. lit. vi. fra. Numquam ergo si talia exercere non potest cum ab eis non fuerit data potestas ut supra. Et hec omnia contingunt ratione deficientis iurisdictionis et in persona arbitri. Arbitri in iure multipliciter sumuntur. Interdum pro iudice delegato, ut l. arbiter. ff. que satisda. cogan. Interdum pro iudice arbitrario l. quisque. C. de postulan. Interdum pro iudice subrogato loco iudicis suspecti delegati l. fi. C. de iudi. Interdum pro moderatore et domino iuxta illud, globi in te sua est moderator et arbiter l. in re mandata C. manda. et in l. pollam C. de his qui ut indig. ¶ Ultimo assumitur pro compromissario. et de hoc tractat materia nostra. de qua supra plenius visum est glo. ad hoc est magistra in l. penul. C. de arbi. Arbitrium autem secundum Host. est potestas voluntarie alicui data et recepta ad pronunciandum in lite quod arbitro visum fuerit aliquando a dicta pena

certa vallata et ceteris terminis limitata ita diffinit Hostien. in summa de arbi. circa principium. Que diffinitio iudicio meo non est perfecta. Et primo in eo quod dicit est potestas voluntarie alicui data, quod videtur benedicere, quia omnis diffinitio debet converti cum suo diffinito. l. omnis diffinitio de regulis iuris. Sed presens diffinitio non est convertibilis cum suo diffinito, quia est reperire aliquod arbitrium quod non datur voluntarie sed ex necessitate ut est videre in statutis disponentibus quod si sit questio inter affines fiat compromissum in arbitros, tale arbitrium non eligitur arbitrium voluntarie immo ex necessitate interposita per statutum. Ideo diffinitio non est bona. Quare de illa diffinitione melius est detrahere verbum voluntarie et simpliciter dicere arbitrium est potestas alicui data nature comprehendi, etc. arbitrium detur sive voluntarie sive ex necessitate. Posset tamen salvari diffinitio Hostien. casu premisso quia licet stante statuto quod inter affines etc. non eligitur arbitrium voluntarie sed ex necessitate hoc verum est quo ad genus vel voluntarie in genere quia cogantur aliquem arbitrum eligere sed bene eligunt arbitrium voluntarium in specie quo ad ipsos stat voluntarie eligere quem volunt unde licet cogantur compromissum facere in arbitros, nec tamen coguntur in certas personas, puta in Titium et Seium. Hoc ego probo a similari quia dicit lex quod adulto minori xxv annis et maiori xiiii volenti litigare datur curator invito, ut in § item inviti, instit. de curatore. Postea dicit glo. notabilis in l. minus § i et q. curio, ff. de procurato. quod licet talis minor cogatur accipere curatorem ut dixi, ex litigare tamen non cogitur in specie accipere istum vel alium, sed ipse habebit eligere quem maluerit sic voluntarie accipere quo ad speciem. Illa glo. sequendo Ange. ibi multum commendat pro intellectu d. § item inviti. Et allegat Salycet. in diffinitione Et recepta. hoc verbum recepta positum est notandum quia compromissum factum in aliquem nullum habet effectum nisi fuerit acceptatum per arbitrum vel arbitratorem quod in hiis que dependent ex consensu duorum non inducitur perfectio nisi utriusque consensus concurrente. ut est videre in omnibus contractibus ultro citroque obligatoriis, ut in l. labeo § hec verba de verbo. signi. Hoc idem videmus in donatione que fit absenti qui nolit acceptare, ipsa donatio nullum sortitur robur vel effectum ut in l. absenti ff. de donatio. sic et in compromisso quia illud pendet a consensu partium compromittentium in arbitrum et potestatem in arbitrum et dependet ab arbitrio si velit illam potestatem acceptare. Nam de iure communi nemo cogitur in se acceptare compromissum nec arbitrium sed eo acceptato compellitur postquam procedere et pronunciare. ut l. iiii § nam et si neminem ff. de arbi. et glo. in l. i ff. C. de sponsalibus ... De qua acceptatione optime constat ut si dicatur in instrumento compromissi dicte partes fecerunt compromissum in Titium presentem et acceptantem. Sed si dicta verba non sunt inserta in instro. compromissi dubitatur qualiter appareat de acceptatione compromissi quero ergo de modi et effectu, quia compromissum in compromisso non curritur si sit in vel a die acceptati compromissi, quantumque dicta acceptatio per arbitrum electum non facta arbiter nec compromissum dicitur esse factum de iure si non est acceptatum. Et dicitur partes re. facere compromissum et acceptato dicitur compromissum factum. glo. est singularis in compromisso relata ad textum in l. si cum dies in prin. ff. de arbi. Et ridiculum esset dicere quod ipsa currat antequam adsit arbiter qui possit pro partes adiri. Casus est multum notabilis in l. si in die ff. de cond. et demon. per quod Bal. in l. fi. de Claudiorum de fidei. quod licet ipsa currere appellationis sit in statue cause appella. tamen currere non curtat de iure nisi a die interposite appellationis ut in c. sicut de appel. et in l. fi. § illud cum glo. sua C. de appe. Et si disponeretur statuto vel decreto quod debeat eligi certus iudex appellationis et numero considerandum etc. Si post interpositam appellationem partes fuerit decem anni ad faciendum dari iudicem appellationis, tamen quamdiu currit ipsa instantia appellationis quod non adest iudex coram quo possit adire, ut ipsa appellatio exerceatur pro ... hoc per d. l. si in diem quod notat sing. Revertendo ad principale nostrum propositum si compromissum fiat apud acta presente illo quod datur arbiter vel arbitrator dato quod in instrumento non dicatur compromissum factum in tali presente et acceptante. Et eo quod est presens apud acta presumitur acceptasse, et ex tunc illa currit ipsa. arg. sunt in illis facere datum vel porrectum libellum. Et e contra presumitur acceptasse si compromissum est factum extra iudicium presente ipso arbitro vel arbitratore si sit arbiter vel arbitrator ... persona vel magna amicicia coniunctus non presumitur acceptasse. Hec ita esse vera probo pro dic. Bal. in l. si tibi et in C. de pena ... eligatur deinde quod si ... aliquis presente apud acta presente ... si appa-

reat de acceptatione propter auctoritatem iudicis presumitur acceptasse mandatum et adeo quod ipsum mandatum, pena eo amplius tenetur et non poterit quasi illud acceptum ut. Eodem modo dicitur ipse sic extra iudicium, mandatum, sive datum alicui persone qui coniunctus persona vel maxima amicicia sit coniunctus etc. ex talibus coniecturis inducitur presumptio acceptationis. Si ergo illud verum est si sic tecum in procuratore cuius officium est ad agendum et introduci cum lites quod odiosum quanto magis hic presumere debemus in arbitro cuius officium est lites minuere finire et terminare quod quidem favorabile est ut no. in l. properandum in principio C. de iudiciis. Speculator in titulo de arbi. § ff. ver. sed nunquid arbiter arbitrator impliciter debere dici suscepisse compromissum eo ipso quod presens est arbiter vel arbitrator quando fit compromissum et tacet, sed si fuerit arbiter abens videtur tunc compromissum recepisse ubi arbiter fuerit in se compromissum fuisse factum et tacuerit. Quam sententiam reprobat in eius nibus Jo. an. in titulo de arbitrio in additione ad Specu. in versi. pro dicto per l. si de mensis § recepisse ff. de arbi. et per clementinam primam de procurato. et pretter in c. Johannes de testamen. dicens Jo. an. requiri expressam susceptionem verum plegariis etc. Quod mihi placet nisi in dictis casibus quos ponit Bal. in simili de procuratore, in illa glo. cum Speculatore ego sto. Extra illos casus procedit sententia Joan. Circa illud quod dicit. Bal. de presente probatur, nam habemus consimilem iudicii oppositum stipulantem c. ut l. i. ut qui verba interveniente, quod est mirabile cum extra instrumento non persona ... ut in l. quecunque § si a pupillo, ff. de publi. et per Barto. et Ange. in l. sciendum ff. de ver. obli. Qui casus est iste mirabilis. Aliquis est apud acta iudicii se obligans et presens fideiussorem eo tamen ipso quod dicit talis hic presens meus est fideiussor, de hac re presente et audiente et intelligente tali fideiussore dato quod nunquam loquatur ille fideiussor, pro eius tamen tacitum in iudicio constituitur fideiussor et sic est casus singularis in l. cum ostendimus § ff. de fideiussore etiam dicit eleganter Bal. in l. i in prin. ff. de verbo. oblig. Quod verissimum est et sic verbis obligatur ut in l. bladinus C. de fideiussoribus licet non stipulatio intervenerit que alias est necessaria ad hoc ut fideiussor obligetur ut in l. v. § iam accepiano ff. de ver. obli. et in dicta l. bladinus licet possit dici tamen absonum esse quod ubi tractatur de aliquo obligando vel de preiudicio alicuius tertii tacens nunquam habet pro consentiente immo habetur pro contradicente. Glo. est notabilis in l. gayus ff. de pignoratitia, et bene facit textus in d. § voluntate ff. sc. ma. et Bar. plene in l. que dotis soluto matrimonio. Sed hoc operatur auctoritas iudicis. Venimus ad ultimum diffinitionis. Ad pronunciandum in lite. Que quidem verba cum reverentia tantorum doctorum et omnium sunt posita minus insufficienter sunt posita, quia secundum Hostien. arbitrio semper erit super lite et sic non habebit comprehendere arbitratorem qui in bonitate semper assumitur super contractu transactionis ut notat Bal. in l. i § et post operis ff. de no. oper. nunc. et plene supradictum est et clarissimum est quod arbitrium in conferri in arbitratorem sicut in arbitrum et ideo insufficienter dicitur ad pronunciandum super lite quia ex hoc non comprehenditur arbitratorem nec arbitrium collatum in arbitratorem. Ergo adde in ista diffinitione. Ac pronunciandum super lite vel super contractu ut cum dicitur super lite comprehendatur arbiter cum dicitur super contractu comprehenditur arbitrator. Postea subiungitur in diffinitione. Pro dato arbitro vel si fuerit vel arbitratori visum fuerit ut utrumque comprehendatur tam arbitrator quam arbiter. Sequitur in diffinitione. Aliquando certa pena vallata et terminis certis limitata. Et hoc bene dicit Hostien. Dicit enim aliquando quia non semper in compromissis et arbitriis apponitur pena immo et sine pena fit compromissum. Quo casu depositis decem diebus et sequuta emologatione expressa vel tacita partium. Ex tali sententia oritur actio sicut ex sententia iudicis ut notatur in l. i ff. ... in prin. C. de arbitris. Et sic compromissum factum sine pena est maioris efficacie quam compromissum factum cum pena. Quia ex illa regulariter nulla oritur actio sed solum petitio pene ut in l. ... ff. de arbi. Cuius quidem ratio est, quia pactio hominum tollit previsum et legis ut notatur in l. fi. C. de pactis conventis et per Cy. ... in l. fi. C. de iure emphyteu. Provisio enim legis est quod oriatur actio ex sententia arbitri ubi nulla est apposita pena. Et pro dictorum stilus ... ut ... cogatur consequi quicquid disponitur per arbitrum in sententia. Modo quando partes apponunt penam in compromisso sibi providentes de remedio per eam ut notatur pene sanctione statur ut notatur in l. i. C. de arbitris. Et ita

pedit impedit prouisionē legis. et sic actōem ex ipsa sen-
tentia que est prouisio legis. Quid si per vna partē fuerit factum
compromissum in vna in illa eunde alteri parti et ratificatio po-
test ratificare ita ꝙ compromissum valeat. Vnde in regula ratū de
reg. iur. li. vi p Jo. an. in mercu. Dissinio ergo ego hoc modo.
Arbitrū est potestas alicui vel aliquibus per partes data vel rece-
pta prouincia cū super lite vel super dictu prouinci buro vel arbitra
tum fuerit aliquādo certa pena vallata et certis terminis li
mitata. Aduertendū tamē est ꝙ sunt quidam qui inter arbitrū et cō
promissum differentiā constituerint. Dicentes arbitrū esse quando nulla
est pena. Compromissum vero vbi pena additur. Que quidē
differentia nō placet quia l. i. ꝯ probat. et ita et per glosā Speculum inti.
de arb. § i circa principiū. Eadem sunt arbitriū et compromissum si
compromissum referatur ad pēas dictū compromissum quod est simul cum et
prius quasi simul promissum quod denotat plures vnire ad deno
tandū ꝙ sint due pties que simul promittūt de stando arbi
trio in quē compromiserint. Arbitrū autē refertur ad arbitrū ga
ille quibus arbitriū in negocio disceptando et terminando.
Et non ipsum compromissum post ipsa sententia arbitri. Cuius
solus in l. i ff. de arbitris. Arbitriū duplex est. Quoddam
arbitriū boni viri sicut dici solet sententia quā quis arbitratoris
reducenda fore ad arbitriū boni viri. Quoddam liber arbitrius.
Et in vtroque dictionibus declaratōe faciendū est ꝙ voluntas hominis
duplici consideratur. Vno modo prout aliquis sibi vult ratōe regu-
lata vel nō regulata quod contingit quādo hō suū sequitur appetitū et
tunc ista vocatur libera voluntas et liber arbitriū. Alio mo
do consideratur voluntas prout quis aliquid sibi vult clara et re
cta. Et istud vocatur arbitriū boni viri quod sic bonus vir face
re deberet. Et de hoc loquitur tex. in l. si societatē § arbitrorū.
ff. pro socio et tex. in l. hec venditio ff. de contrah. emp. Reperiūtur
etiam quedam verba importantia liber arbitriū vt et volo. vt no.
in quadā de leg. ij. Et vt est verbū libuerit. Et vbicunque ad
arbitrium hominis annectitur hoc vt bū liber. vel plenū vt no. in l. si
fideicommissa. § quacunque. ff. de le. ij. Cetera namque verba importāt
arbitriū boni viri. vt est verbū placuerit. et verbū si arbitratus fue-
rit. arbitriū et multa alia similia que reperiuntur in l. si sic in
princi. ff. de lega. i. Dubitatū fuit de huiusmodi commissione. Cō
mitto iudicio tuo. verū dicatur habere rem commissa esse in libero ar-
bitrio an habuerit arbitriū tanquā in bonū virum gl. in l. i. tit. § .
ff. de fideicōmissis liber. determinat illa verba iudicio tuo im-
portare liberū arbitriū. Sed Bar. in extrauagant. ad reprimendū.
Si videbitur dicit illa verba importare arbitriū boni viri. Co
mitto quod recte intelligendo probatur in l. § lacumis. ita est tenē
dum. Sed quid in ipsam dicenti cuius quidem effecta est vnū ans et scie
ret aliquid sit collatum liber arbitriū alicuius an in arbitriū
boni viri. Respondeo hoc sore vale quanto de difficultate
Dicimus cuius arbitriū erat electiua plus placet qui
in arbitriū liber. quod quibus arbitriū boni viri. Qua de re ꝯsiderandū
est quantū ad committitur alicui facultas dandi et cū liberatur.
Vel si committitur alicui facultas largiendi. Interdū iudicandi. Vbi
committitur facultas dandi talis causa electū arbitriū si da-
tur facultas dandi per verba importātia arbitriū boni viri. nihil
facere nisi quod bonus vir erat facturus vt in psalle § arbitro
tamen dicta facultas fuerit ei cōmissa per verba importantia
arbitriū omnia poterit facere que ipse voluerit exceptis duo
bus. Primo quidem nō poterit donare quia in generali commissione
ligi commissa donatio. vt no. in l. filiusfamilias § i de do.
Secūdo nō poterit committere dolū quia in generali commissione
negligentie commissus dolus vt no. in l. creditor. § si ceteris manda
to consequitur si quis confirmerit procuratore ad vendendū de cuius
procuratore plenū et liberū arbitriū dederit faciendi prout volue-
rit possit facere ipse dñs certe in casu amplissime arbi-
trio nō intelligitur data procuratori potestas donandi aliquid
vt si res valuisset mille vendat pro nongentis ducatis.
Tamen certū est ꝙ prius bene potuisset dñs ipse facere. Ipso ꝙ po-
testo quē committere dolū vel aliquod fraudem. et si commiserit
dolo nec possit tamen virtute pleni arbitrij sibi concessi. Secū
do quantū in facultas largiendi si quis commissa sit facultas liber
per verba importātia liber arbitriū poterit oia facere que regule iuris

regulis iuris ciuilis seruato tamen iure gentiū vt notatur in l. i de statu
militū. Sin autē fuerit concessa facultas per verba importantia ar-
bitrium arbitriū boni viri. tunc ea poterit facere que bonus vir est
facturus vt notatur in dicto § arbitror. Post ostensum casu vbi con-
cessa est facultas iudicandi si quidē commissa est per verba importā-
tia arbitriū boni viri tenebitur seruare regulas iuris gentiū et pote-
rit obmittere regulas iuris ciuilis vt scribitur per Bar. in extrauagan-
tem ad reprimendū in verbo videbitur. de quo vide infra per euz.

Reductio. Ad arbitrium boni viri fit quotiens vbi ar-
bitrator fert iniquam sententiā ex qua pars sit
immoderate lesa. Nam a tali sententia appellari nō pōt cū solum ex illa
sententia introducatur ex qua a principio actio pōt oriri vt notatur in l.
i. C. de arb. ns. Cum huiusmodi quidē sententia arbitratoris talis sit
ex qua regulariter nō oritur actio vt notatur in l. ij. de arbitris et in l.
i. preallegata merito cessat appellatio. Sed quia iniquū foret quem
indebite grauari vt notatur in dicta l. cessat de publi. l. naz et natura.
de cōdi. inde ex eo per legē introductū fuit debitū remediū quod
pro tali grauamine possit prouideri per remediū vocatū ad arbi-
triū boni viri. Que reductio est quedā species appellationis licet nō
sit proprie appellatio vt notatur in l. ro distinguem. § cuz quidā de
arbitris sed introducta in locū appellationis secundū Bal. qui ita
notat in c. i. quo tempore miles in vsu feudo. et habet suspendere iuris-
dictionē iudicantis sicut et propria appellatio vt inquit Bal. in loco
preallegato. De virtute cuius reductionis et de pluribus aliis neces-
sariis circa ipsaz tangentur loca suis in hoc opusculo. Et quia dicitur
reductio ad arbitriū boni viri dubitatur quis sit ille bonus vir.
Concludunt doctores quod est iudex ordinarius scilicet potestas. et di-
cit Cy. quod ille bonus vir nō est frater qui habz dyabolū sub cappa
prout est tex. in l. cōmunis. § cū ita de verb. oblig. et in l. vir bonus
inde. sol. Sed pone ligatores stant Mediolani in quo sunt Me-
diolanēses arbitrator vero est Cumen. habitās cumis et fert sen-
tentia iniqua. Queritur vtrū reducere eaz ad arbitriū boni viri quis
erit iure bonus vir an iudex partium scilicet potestas Mediolani.
an superior arbitratoris scilicet potestas Cumarū. Barto. in dicto
§ arbitrorū determinat quod bonus vir corā quo petitur reductio di-
citur esse Mediolanēsis. Ꝙ autē iudex superior arbitratoris pro
hoc allegat casū in c. exposita de arbitris. Ang. autem in l. si sus-
pecta. § fi. de inoffi. testamen. tenet quod iste bonus vir est iudex su-
perior arbitratoris ea ratione fretus quod reductio est quedā species
appellationis. et quemadmodū in appellatione additur superior iu-
dicantis ita ergo erit in hac reductione. Idem Ange. in l. qui certo
loco de condi. inde tenet opi. Bal. quaz etiaz sequitur dominus
Florianus in dicto § arbitrorū. Bal. autem in dicta l. q. C. vbi et
apud quos dicit quod vbi ex forma statuti arbitramentū producit actio
nez quod reductio ad arbitriū boni viri intendenda est corā iudice
superiore arbitratoris. Vbi vero sumus in terminis iuris cōmu-
nis tunc tenet cū Bar. hanc opi. Sola. cum Barba primo loco
in dicta l. q. C. vbi et apud quos qui distinguit prout etiaz dicit Bal.
Hec Barba. Bal. distinctio mihi placet et pro parte videlicet
quādo ex statuto arbitramentū producit actionē. sed quod hoc casu
sententia arbitratoris reducta est ad sententiā iudicis. et sententia est
eadem hic quē sententia iudicialis. nā vt ex ea agitur ex sententia iudicis.
Et ideo hoc casu cum ex sententia arbitramenti actio oriatur nō im-
merito dici potest hanc reductionē per omnia sortiri effectum iure
appellationis. et immo vera dicta quodāmodo vocatur appellatio
ne ex regula positiua l. C. de re iu. dispensatione quod quasi in iuris
omnis actio ex illa iure oritur appellante et vt sit iam proprie cū
iura introducit appellationē adeat superiorē iudicantis in c. principali.
nimirum si et hoc casu idē ius sit statuendū vbi est eadem ratio
ibidem debeat conseri eadez iuris dispositio vt l. illud. ff. ad l.
aquil. et in l. q. ro. de verbo. oblig.

Laudum. Est sententia lata per arbitratorē sic appel-
latur vulgariter nec tamē hoc vocabulū in
iure reperio puto ex hoc laudū sententia arbitratoris dicatur eo quod est
laudatio quod diffinit liber arbitrio et cōcesse per partes cū prima
sententie ad dicendū possit quod omnia ceterū arbitratore nō est iudicium
vt no. Inno. in c. quoniam alias de iureiur. et Bar. in § arbitrorū.

Bal. in l. fi. C. de contrahen. emp. Cum ergo nõ adsit iudiciũ sententia pprie loq̃ nõ põt cũ in iudicio quasi ptrabunt e postea in sententia unde resultat. ut no. Bal. in rubrica extra de iudi. e no. Anch. de acc. in p͂n. e melius in l. ij. §. adscribi. de pecu. cum si.

Emologatio.

Est terminus q̃ sepe in sententijs arbitramentalibus accidit cum soleat dici sententiã arbitramentalẽ fore emologatã. Et dicunt q̃ termini nõ sunt latini sed greci. e tamẽ importat hoc verbum emologo grece quantũ laudo seu ↄfirmo latine. ut voluit glo. in l. ne in arbitris. in fi. C. de arbi. e ibi tamẽ inuenio in tex. hoc verbũ emologatio. nec alibi in iure repio. Sup hac emologatõe dixit singulariter Bal. q̃ si lata sententia arbitramentali p̃sentibus ptibus scribat notarius lata e data in tali loco p̃ntibus ptibus e nõ ↄdicentibus q̃ p hec verba nõ videt̃ sententia arbitratoris emologata quod sequit̃ p ↄ nõ ↄtradixerunt. ergo ↄsenserunt. qr adest medium inter ↄsensum e ↄdicendum. f. tacitur nutus. ut no. in c. q̃ tacet. per Di. de regu. iu. li. vi. e Bar. in l. que dotis. solu. matri. Pro qua semet a facit q̃ tacens in suũ p̃iudiciũ nũqua dicit̃ ↄsentire. ut no. glo. in l. gaius. ff. de pigno. actio. Contra tamẽ Bal. faciunt no. Rapha. e Fil. in l. ij. C. quomõ e qñ iu. q̃ simpliciter p illum tex. dicit q̃ ubi patiens in iudicio nõ ↄdicit actum in eius p̃iudiciũ eum nõ ↄsentire dicit̃. hunc dicit ipse moderni pratica dicendi in iudicio tali p̃sente e nõ ↄsentiẽte in his que fiunt ↄ eius p̃iudiciũ nõ videt̃ ↄsentire. alias si dicta verba nõ apponerent̃ ↄsentire videret̃. Itẽ ↄ Bal. videt̃ facere tex. in l. ne in arbitris. §. siquis autẽ. C. de arbi. ubi tex. equiparat verbũ nõ ↄdico verbo laudo. Sed nemini dubiũ est q̃ si ptes lata sententia diceret. laudo sententiam videnẽ eã ↄfirmare. ergo eodẽ mõ si dicat̃. ego nõ ↄdico. Pot saluari Bal. sic. hec in ↄtrum allegata pcederent ubi dicta verba sunt partium. secus aũt ubi sunt verba notarij ut in casu nostro. hec tñ cũ ñ ut hõa fuga cũ verba notarij cessant verba g ffi. ut no. gl. singu. in l. sedũ. de ver. ob. e l. optimã. de ↄ e ↄmit. sic e voluit bal. in l. imperator. de sta. ho. e in l. cedo. C. de execu. rei iudi. e in rubr. C. de ↄ ↄ idẽ ipse r3 in l. ter. C. de rei ven. Itẽ ego pp p̃dicta teneo cũ Bal. q̃ cũ dictũ c. c. quantũlibet. de iure iur. q̃ si lata s̃nia ptes subscribũt se sine dicetes hoc mõ nõ ↄdicimus s̃nia ut approbam sec̃us ẽ si essent verba notarij q̃ lata sentẽtia dicat notari⁹ lata e data s̃nia p̃nte petro e nõ ↄdicẽte nã per hoc nõ vr q̃ petr⁹ ↄsentiat e ↄdicere ẽ mediũ. e iõ isto casu poterit in s̃niã eclamare. nã qõ dr̃ in d. l. ne arbitris q̃ ubi ptes se subscribũt p hec verba nõ ↄdico habent̃ p ↄsentiẽtib⁹ illud ẽ ex consensu interptatiuo q̃ oĩt ex ppria subscriptõe e ppio facto ptiũ. nõ aũt talis ↄsensus interptatiu⁹ notarij cui⁹ scriptura ẽ quoddã testimoniũ qd nõ pbat quaten⁹ inserat̃ de necessitate. l3 quo ad necessitatẽ que p̃sumant̃ solent ac ia. qd ppemo iente meuaã. l. ee ca sa cessant argumenta supra facta. e nemini dubiũ ẽ quelz suo fauo re renũtiare. e iuri p se introducto. l. si iudex. circumino. ff. de mino. e l. penul. C. de pac. Et ↄtrario poterit p dicta verba reductio in renunciare vz p dictam emologatõem.

Prorogatio.

Sepius interuenire solet in ↄpromissis. Iõ qd sit prorogatio e de eius virtute aliqd declarare decreui. Prorogatio nil aliud ẽ q̃ prioris termini extẽsio que fieri dz durãte adhuc priori pe in ↄpromisso statuto. ut l. sed si manete. ff. de pca. e gl. in l. labeo. au. §. si. ff. de arbi. e melius in l. si cũ dies. in prĩ. co. ut̃ dicit Bal. in c. quantauallis. de iureiur. q̃ prorogatio ẽ extẽsio iurisdictõis substantia nõ mutata e facta tali prorogatõe nõ censent̃ plura ↄpromissa ĩmo vnũ tantũ nisi noui fideiussores repirent̃ in prorogatõe q̃ si fuerint in p̃mo q̃ pe. tũc respectu illoꝝ fideiussoꝝ censet̃ nouũ ↄpromissũ. ut dicit glo. in d. §. si. que prorogatio intelligit̃ fieri cũ oĩb⁹ qualitatib⁹ e circũstãtijs appositis in priori termino ↄpromissi. ut expresse p̃bat̃ in d. §. si. Nec põt prorogatio fieri p arbitrũ nec arbitratore nisi in ↄpromisso fuerit ei data potestas prorogãdi. alias si prorogarent in pena et nõ pareret̃ q̃ prorogatio nulli⁹ eẽt momenti. ut no. in l. uõ distinguerem⁹. §. si. ff. de arbi. Similiter fuerit data arbitro potestas prorogandi simpliciter hoc modo cum pacto q̃ dictus arbiter possit prorogare dictum ↄpromissum et non poterit arbiter prorogare nisi semel ut not. l. hone. §. hoc sermõe de v. signi. e 13 Spe. in ti. de arbi. §. excipit̃ ver. qd si dictũ est. Sic iutẽ dictũ sit in cõpromisso q̃ dictus arbiter possit prorogare comissiã semel. a pluribus vicib⁹. tunc nõ poterit fieri prorogatio nisi duabus vicib⁹ ita cõsuluit Bal. ut pz in suo cõsilio qd incipit Nobiles viri cectus de aduocatis e c. quod cõsiliũ fuit factũ p qõne que vigebat in ciuitate Brixie. inter ptes de qbus plenius in cõsilio cõtinetur. Et quãdo apperet potestas data arbitratori de prorogãdo nõ tamẽ potest arbitrator prorogare partib⁹ ambobus contradicẽtibus. Casus est in l. arbiter. ita ad sump⁹. de arbitris. Altera aute parte cõtradicẽte prorogatio nõ poterit fieri prorogatio sed pars ↄtradicẽs incidit in penã ↄpromissi. scdz vnã opi. glo. in d. l. arbiter. Deq̃uo etiã glo. e satis inuoluit in l. nõ distinguem⁹. §. dies at. Sed clarius hoc 13 Hosti. in summa de arbitro. § qualiter ↄfiniat̃. ver. cõstituit̃ e sequitur ei Bal. in cõsilio suo p̃allegato. Sentit etiã Spe. in ti. de arbi. ver. §. qd si fuerit acta. Si tamẽ ambe partes cõsentiũt prorogatõi faciende e arbitro videret̃ nõ esse facienda prorogatõnẽ. tũc maxime fieret prorogatio ut notat glo. in d. §. dies e Hosti. in d. § cõstituunt. Ex p̃missis cõcludunt̃ plura fore necessaria ut valeat cõpromissi prorogatio. Primo q̃ actũ fuerit in cõpromisso d prorogatõe facienda. Secũdo q̃ partes ambe ↄsentiant. Tertio q̃ iudex hoc approbet. Quarto q̃ prorogatio fiat durãte adhuc termino cõpromissi. Aliqua nulla poss3 fieri prorogatio si fieret postea finito priore tẽpore sed dicet̃ nouũ ↄpromissũ ut notat̃ in d. l. s3 si manente. Potest quoq3 ↄpromissũ prorogari ptibus p̃sentibus e absentibus quãdo in ↄpromisso data est potestas prorogãdi tũmodo eis fiat intimatio p nũciũ vel per literas. ut in l. de3. p̃sertim in principio ff. de re de arbitris. Si enĩ 3 arbitrator prorogaret cõpromissum partib⁹ absentib⁹ e ignorantibus ex potestate sibi cõcessa nõ valeret prorogatio. e p̃sequẽs sententia est nulla nisi illa intimaret partibus. ideo si dictũ fore in cõpromisso q̃ aliter posset prorogari partibus absentib⁹ e ignorãtibus. p hoc nõ excusaret̃ arbiter ab intimatõe dicte prorogatõis. e ideo hoc casu si nõ intimet̃ nulla erit prorogatio l. in Bal. in l. eos. § appellatos. C. d appella. De hac etiã intimatõe facienda si prorogatio est facta absentib⁹ partib⁹ ut no. in aut. e g. C. de tempo. appel. e post ipse bal. in p̃allegato ↄsilio hoc idẽ sentit Spe. in. § excipit̃. ver. item quid si actũ est. Arbitrator quoq3 si ptes in cõpromisso renũciauerũt intimatõi sibi fiende de dicta prorogatõe q̃ talis renũciatio nõ valet q̃ ratio quare ẽ sit necessaria intimatio ẽ quia si illa p̃termitteret̃ videretur arbitratores dolose agere secũdũ Bal. in d. §. apostolos. e dolo de futuro nulla via renunciari potest. l. si vno. §. illud. de pact. Est aduertendũ q̃ ubi ↄpromissũ prorogat̃ tẽpus prorogationis nõ põt esse maius q̃ fuerit prim⁹ termin⁹ positus in cõpromisso ut l. fanctimus. C. de fideiusso. e in aũ. qui semel. C. q̃uõ e quãdo iudex si necessaria causa suadeat. de qua euidenter constat scdm Bal. q̃ ita cõcludit ↄsilio p̃allegato. Nec est absurdum si cõpromissũ e factũ in vno loco puta in ciuitate cremonẽ fieri eius prorogatione in alio loco puta in Mediolano. ita scribit Bal. in. § apostolos e in c. quantauallis. d iureiur. Cũ aũt prorogatio venit fienda nulla regritur ptiũ citatio si prorogatio ptium volũtate fiat velut est cũ in ↄpromissis agitur de prorogãdo. Idẽ est si prorogatio fiat per legẽ. Si uero fiet per iudice ex eius iurisdictione. tunc bene citatio est necessaria. hec est sententia Bal. in d. c. quantauallis.

hactenus.

Ostensũ ẽ de verbis significatõibus ac̃cidẽtia materie arbitramẽtalis cũ aliqbus dependẽtibus qõnibus. Nunc autẽ videam⁹ que p̃sone possunt esse arbitri e que nõ cũ de p̃sona prius sit querendũ ut in l. si quis tamen. de test. e in l. illud. §. tractari. ff. de iur. codicillo. Sic neq̃ videbim⁹ que p̃sone possunt esse arbitri q̃ cognito vno cõtrariũ cognoscitur e reliquum. ut in l. i. ff. de his qui sunt sui vel ali. iur. Primo igit̃ quero an mulier possit esse arbiter. Respõdeo q̃ nõ ut in l. fi. C. de arbi. e in c. dilecti. de arbi. q̃ verũ est nisi de ↄsuetudine aliter obseruet̃ ut voluit glo. in d. l. fi. Arbitratrix vero mulier bene esse potest. Casus est in c. quintauallis. de iureiur. e sic tenet Bal. e Ang. de bu. e C y. in l. fi. C. de arbi. Spe. etiã3

hec omnia pone in ti. de arbi. in §. ver. prohibentur. et per Hosti. in ti. de arbitro in summa in. §. ad quid. cum filiis. Quatern femine. Voluit tamen Anto. de butr. vbi supra mulierem consuetudine, dignitate posse esse arbitram, et verum dicit quia casus est in c. dilecti. de arbi. Similiter mulier tutrix esse prohibetur nisi sit mater et auia vt in aut. matri et aue. C. quando muli. tu. offi. fun. potest. ¶ In testamento autem mulier non potest constitui executrix nisi ad pias causas vt tradidit Ang. in l. feminis. ff. de premio et Bal. in l. id quod. C. de epis. et cleri. Et generaliter omnia publica officia interdicta sunt mulieribus, vt notatur in l. femine. ff. de regulis iur. et l. i. §. seruus. de postulan. ¶ Secundo quero vtrum religiosus possit esse arbiter. Respondeo quod episcopus abbas prepositus et ceteri prelati possunt esse arbitri. Verum est secundum Speculatorem in titulo de arbitris. §. i. versi. sed quero diligenter. et de episcopo est expressum in l. si quis ex consensu. de episco. audi. secundum verum intellectum. idem est in simplici sacerdote, qui potest esse arbiter vt in d. l. non distinguentes §. sacerdotio. ff. de arbi. et nota. expresse Joan. an. in addi. ad Specu. in ti. de arbi. §. post. et ibi dicit banc. quod dominus putasse d. Franciscum acs. cur. et sic tenuisse idem esse in milite. put in dicta disputatione colligitur, et in dicta addi. Jo. an. ad Specu. vbi supra. Et dicta de spatano in c. Duo consortes etc. Et multo magis illi possent esse arbitratores. Nam regula est quod quicunque potest esse arbiter. potest esse arbitrator. sed non e conuerso non omnis qui potest esse arbitrator potest esse arbiter. vt patet discurrendo per totum titulum ff. de arbitris. et maxime in l. penul. cum ibi notatis per glo. codem ti. et etiam bene facit d. c. quintauallis coniuncto d. c. dilecto de arbitris. ¶ In aliis vero religiosis vt est monachus, frater minor et frater predicatorum concludit expresse Specu. quod tales non possunt esse arbitri. Et glo. idem dicit in monacho in l. pedius. ff. de arbitris. Et idem tenet Bal. in d. l. si quis ex consensu. vt ipse Specu. confirmat in titulo de arbitris §. i. versi. quid de simplici monacho. Idem voluit Vincentius et q. i. c. presbyteri. in et Pau. de eleaza. expresse hoc confirmant in clementina et si principalis. de rescrip. Omnes predicti loquuntur de monachis. et nihil dicunt de aliis religiosis. Sed Specu. idem de illis dicit et recte quia est eadem ratio. Et idem tenet Hostien. in summa de arbitro in §. quis. et de rest. extra c. monachi xviii. q. quod verum est vt dicunt prefati doctores nisi interueniat licentia superioris. et hoc suadet vtilitas monasterii quia dicit ne possunt esse arbitri. vt dicit tex. in d. c. monachi. ¶ Arbitratores vero possunt esse fratres minores predicatores ac etiam monachi dummodo interueniat licentia superioris. Casus est no. ab his in c. si. de testamen. libro vi. hoc expresse voluit Joan. an. in additio ad Specu. §. i. in titulo de arbitris. Idem tenet Oldradus vt refert Specu. et Ludo. in d. l. si quis ex consensu. quam opinionem tenet ipse Speculum in titu. de arbitris. §. sequitur. versi. quid de simplici monacho. Eandem sententiam tenuit Pau. de eleaza. in clemen. et si principalis de rescrip. et C. in d. l. si quis ex consensu. ¶ Mihi vero plus placet sententia Jo. an. et Oldra. per d. c. si. quia arbiter non est nisi quidam executor declaratorie. d. c. si. per totum. inferens religiosum esse executorem. signe etc. ¶ Item bannitus potest esse arbiter. qui tamen equiparatur deportato et penitentio habetur. et de hoc not. in l. ex facto. §. si quis rogatus. ad trebellia. quod etiam tenuit Flos. Franci. de zabbarella in dicta clementina et si principalis. dicit modo dicit ipse. Causa concernens partium et interueniat licentia superioris. ¶ Notandum tamen est quod monachus factus episcopus potest esse arbiter. quia attenditur tantum dignitas secundum Cin. in d. l. si quis ex consensu. et Bal. in l. episcopale. C. de episcopa. audien. et An. de butr. in d. c. quintauallis. Ex quibus infero ad questionem quam vidi de facto quod frater minor vel frater predicatorum non potest esse vicarius episcopi. quod probo a fortiori ratione. Nam si tales religiosi non possunt esse arbitri qui arbitri nullam habent iurisdictionem. quanto minus possunt esse vicarii episcopi quia vicarii habent iurisdictionem ordinariam sicut episcopi. vt notatur in glo. in l. nec quemquam. §. vbi de offi. procon. Inno. in c. quod nobis. extra de offi. vicarii. Et sanus est hoc decisum in d. c. monachi. vbi tex. dicit quod tales monachi debent esse alieni a causis forensibus. ¶ De fratre minore expresse firmat Bal. in aut. ingressi. C. de sa. sanc. eccle. Qui dicit de fratre minore non posse cadere aliquod officium per clementinam exiui de paradiso de ver. signi. Et ideo ergo teneo cum Bal. Sed si monachus et alii religiosi communiter tenent. Mat. quia si quod tales religiosus possit esse vicarius episcopi hoc tenet Jo. an. et Anto. de bu. in c. si. de cler. egro. Idem firmat Jo. de ligna. et eadem Pau. de leaza. in clemen. i. de regula. qui ita dicit communiter seruari. ¶ Fallit tamen vbi religiosus mendicans transit ad religionem non mendicantem tunc talis non potest esse vicarius vt in cle. i. de regula. secundum Pau. de eleaza. Guid. de monte laud. in cle. et si principalis. de rescriptis idem tenet. Hoc idem consuluit dominus Pau. arcon. consilio suo quod incipit In questione Gregorii de Lanardis etc. Et pro hoc fuit remotus quidam frater minor maxime scientie in terra Creme qui erat vicarius episcopi placentini cum pertinentiis in dicta terra et sic dicebatur Foranus iuxta notata per glo. in c. ii. de rescriptis. Nam Foraneus dicitur vt ibi notat glo. vicarius in certa parte territorii et non est idem tribunal cum episcopo. et ab eius sententiis non potest appellari ad episcopum sed ad archiepiscopum vel ad alium superiorem vt notatur in c. non potest de officio vicarii libro vi. ¶ Insuper infero per predicta quod fratres minores et fratres predicatores possunt esse testes in instrumentis et aliis causis licet quidam fuerint dubitatores. cum ista est rei veritas vt consuluit dominus Signo. de homodeis in consilio suo quod incipit Quidam fecit testamentum, etc. Idem tenent Bal. in c. i. super de testi. et ibi etiam hos. ter. Et multiplex est ratio in promptu. ¶ Prima ratio est quia testes recuruntur propter eorum fidem vt notatur in l. i. in princ. ff. de testibus. Sed quis habet maiorem fidem, quam deo dedicatus qui mundum derelinquit vt peccata relinquat et deo seruiat. ¶ Secunda ratio est quia quilibet potest esse testis nisi specialiter reperiatur prohibitus vt in l. i. §. adhiberi. de testi. sed nullibi reperitur tales religiosos prohibitos esse testes. igitur remanent sub dispositione iuris. ¶ Tertia ratio est quia mulier cuius mens vacillat et fragilis est regulariter adhiberi in testem. et etiam minor xxv. annis maior tamen xiiii vt in l. ex eo. de testibus et in l. qui. §. lex iulia eo. titu. quanto ergo magis possunt adhiberi testes tales religiosi qui sunt firmi in proposito et in fide. ¶ Tertio quero vtrum iudex ordinarius possit esse arbiter sex. in l. sed si seruus. §. si quis iudex. ff. de arbitris. vbi quod non. et ita tenet communiter doc. et Bar. et Bal. et Specu. in titu. de arbi. §. post ver. ite iudex. et Host. in summa de arbitris. §. i. versi. iii. ¶ Cuius rei triplex redditur ratio per canonistas vt refert Host. in allegato loco. Prima quia iudex debet iudicare sententiam iustam. Vnde si causa est iniqua iudex ordinarius assumeretur causam tanquam arbiter et induceret ad veritatem, dum tamen de illo quod dixit ab eius sententia tanquam arbitri non posset appellari, quod nec sine sit dicitur sine equa sine inique sit vt in l. dictam prestare. §. stari. ff. de arbitris. ¶ Secunda ratio est quia quando alicui competit remedium ordinarium non est recurrendum ad extraordinarium vt per Barto. in l. in principali. ff. de noui oper. nuncia. et in l. in cause in principio. ff. de mino. Sed vbi iudex ordinarius cognoscit iure ordinario cum vult cognoscere tanquam arbiter descenderet ad remedium extraordinarium obmisso ordinario. ¶ Tertia ratio est quia propter dignitatem dicit augeri vilis. ast et honor vt in l. si longius. §. i. ff. de iudiciis. et si de iudice ordinario. quia est magna dignitas cognosceret vt arbiter esset descendere et non ascendere et deduceret in vilipendium dignitatem suam. ¶ Quarta ratio est quia arbiter qui recepit arbitrium in se potest cogi per iudicem vt in l. ii. §. tamen si. ff. de arbitris. Vnde si ipse iudex ordinarius efficeretur arbiter, nemo esset qui posset ipsum compellere. ¶ Quinta ratio redditur per Bal. in l. si quis ex consensu preallegata. quia cum iudex efficitur arbiter cognoscit de iure et seruat solemnitates iuris sicut si procederet tanquam iudex. Vnde si omissis viis iudicii procederet tunc tanquam arbiter videretur contemnere iurisdictionem suam. Licet autem ordinarius iudex non possit esse arbiter tamen poterit esse arbitrator vt in aut. si vero. 2m. ge. ii. C. de iudiciis et tenet glo. in dicto. §. si quis iudex. et Bar. et Specu. et Host. in locis allegatis. Et est communis sententia. ¶ De iure tamen canonico ordinarius potest esse arbiter vt in c. cum ipse de arbitris. Item iudex ordinarius prohibetur esse arbiter in causa in qua est iudex ordinarius vel que spectat ad eum iure ordinario. Tamen potest esse arbiter in causa non spectante ad officium suum. Casus est secundum vnam lecturam in d. l. si quis ex consensu. Et ita ibi per dictum Bal. Item iudex delegatus non prohibetur esse arbiter in causa in qua est delegatus. Tex. est in c. si de probe. ¶ Similiter iudex a quo appellatur poterit esse arbiter secundum Bal. in d. l. sed et si in seruus. §. si iudex. ff. de arbi. ¶ Sed dubitatur de quodam quod tangunt doctores

res. Sed videamus de facto. Pone tamen vicarius: et sic iudex ordinarius fuit mihi commissa causa que spectabat ad officium meum tanquam arbitratori antequam esset lata sententia desiji esse vicarius: quod finitum fuit officium meum. Queritur an talis potest esse arbiter: et an talis posset ferre sententiam vigore dicti compromissi. breviter respondeo quod casus videtur expressus in d. l. sed et si in servum. ff. de arbi. et ibi nota glo. in ver. consentientibus. quod compromissum non valet. Sunt enim nota. quod Specu. similiter in ti. de arbi. § possunt. ver. si quid si pendente. ubi determinat compromissum factum in minore non valere etiam si antequam sit lata sententia supervenerit maior etas. Pro hoc etiam facit ratio quia ex re ipsa initio quod prohibet compromitti in ordinarium ut no. dicit tex. in d. § si quis iudex. Et ubi lex resistit initio quamquam eundem fit est adiuvat. ut in l. si minor. ff. de ser. expor. Et corrupto principio necesse est et sequela corrumpi. arg. l. fi. C. de naturali. libe. Et bene facit tex. in proposito in c. ven. eius. de presb. non ba. ¶ Sed quid econtra fuit mihi commissa questio tanquam arbitro antequam finita esset dicta causa effectus sum vicarius vel iudex ordinarius illius cause an expiret compromissum. Hanc questionem nemo tangit. sed videtur mihi decisa per tex. ut notat in glo. in l. cecus. ff. de iudiciis. eam sic iudicando. dicit enim tex. quod cecus iudicandi officio fungi potest. Dicit ibi glo. tamen quando fuit adeptus officium cum non erat cecus. sed postea supervenit cecitas: quasi velit quod si ab initio fuit cecus non potuisset esse iudex. Idem in proposito si cecitas superveniens non impedit iudicium licet si ab initio fuisset impedisset eodem modo si superveniat iurisdictio ordinaria impediuisset. Et sic concludo quod potero esse arbiter. ¶ Circa hanc questionem puto compromissum expirare: et hoc quia res pervenit ad eum casum a quo incipere non potest: ideo actus vitiatur. ut in l. pro parte. ff. de ser. et in l. pluribus. § si plane. ff. de verbo. obli. et ibi per Bar. et Bal. de cineo. et in l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel alieni iur. Item militant hoc casu omnes rationes propter quas impeditur ordinarius esse arbiter. ¶ Quarto quero utrum quis possit esse arbiter in causa propria. Respondeo quod non: et est casus in l. pe. ff. de arbi. et ibi Bal. in d. c. quintavallis. et Spe. in ti. de arbi. § ij. et Hostien. in summa de arbi. § ij. Et in hac sententia nemo est qui discrepet. et ratio quia de natura arbitri est in eius sententia imperare et precipere ut in toto ti. Sed nemo potest imperare sibi ipsi. et sic arbiter non posset sibi precipere si aliquid veniret precipiendum. ut dicit glo. in d. l. penul. Que ratio non placet quoniam in hoc genere non posset esse arbitrator in re propria quod falsum est. ut in d. c. quintavallis. ubi casus. ita ibi et Bal. et in l. si libertus. de ope. liber. et tenet Ange. in l. si cui. ff. de servi. Ubi inquit commissione huiusmodi commatio meae tue misericordie id est tue voluntati non importat liberum arbitrium sed arbitrium boni viri. pro quo etiam facit glo. in d. l. pe. Sed puto aliam fore rationem quia arbitria sunt redacta ad instar iudiciorum. ut in l. i. de arbi. et in l. item non nova. C. de iudiciis. et quis non potest esse iudex in causa propria ut in toto titu. ne quis in sua cau. iud. vel. ergo nec arbiter esse poterit. ¶ Quinto quero an minor possit esse arbiter. Respondeo quod minor xxv. annis non potest esse arbiter. ut l. cum lege. ff. de arbi. et Spe. in ti. de arbi. § post. ver. item minor. Idem Hostien. in summa in ti. de arbi. § ij. Idem dicendum est in pupillo et surdo et furioso et in muto qui non possunt esse arbitri. ut l. pedius. § i. ff. de arbi. Infamis vero bene potest esse arbiter ut d. l. pedius in pri. ¶ Sexto quero utrum excommunicatus possit esse arbiter. Et Bal. in c. ad probandum. de re iudi. refert quosdam opiniones et nihil firmat. Jaco. de rave. ut refert idem Bal. in d. c. ad probandum distinguit. vel utraque pars scienter arbitrum esse excommunicatum et non valet compromissum. Aut utraque pars ignorat et valet compromissum. Aut altera tantum ignorabat et altera sciebat et tunc quo ad scientem non valet. quo ad ignorantem sic. Que opinio est una mixta cum hoc modo arbitrium vindicaret quod esse non debet. ut l. si cum dies. § ... ff. de arbi. Specu. vero in ti. de arbi. § differunt. vers. item sunt cum indistincte excommunicatum esse non posse arbitrum. Que sententia est vera et mihi placet. Primo quia quis non debet cum excommunicato alias participare ... eadem specie excommunicationis. ut c. xij. q. ij. c. cum excommunicato. Item excommunicatus est servus peccati et servus non potest esse arbiter ut d. l. pedius. § i. cum pri. l. sequentibus. Hec etiam sentit Hostien. in c. cum dilectus de arbi. Plus puto quod non potest esse arbiter attenta ratione de qua supra quia loquens cum excommunicato incideret in eandem sententiam excommunica-

tionis. Quod procedere potest si sit publice excommunicatus secundum Jo. an. qui plene disputat in regula dolo facit de reg. iuri. li. vi. Et similiter concludit publice excommunicatum non glo. in cle. i. de sepul. Alias credere posse esse arbitratorem ipsum excommunicatum ut sentit Jo. an. et expresse sentit Bar. in d. l. pedius in prin. qui ita debet intelligi. Idem ipse Bar. tenet in l. si quis arbitratu. de verbo. ob. ad fi. et idem ipse no. in l. ex facto. § si quis rogatus. ad trebel. Quoniam excommunicatus potest contrahere ergo poterit esse arbitrator. quia omnino arbitrium est quedam transactio ut in auten. ut differ. iudi. § i. ¶ Septimo quero utrum bannitus possit esse arbiter vel arbitrator. Breviter dicendum est quod ubi bona eius sunt confiscata quod non potest esse arbiter quia tunc equiparatur deportato ut no. gl. in § deportatis. insti. qui. mo. ius pa. potest sol. Ubi autem bona eius non sunt publicata tunc bene potest esse arbiter quia tunc equiparatur relegato ut d. glo. no. Hec etiam de sua specie in ti. de arbi. § differ. ver. sed quid de bannito. ¶ Arbitrator tamen indistincte potest esse bannitus. ut l. cum pater. § hereditatis. ... de lega. ij. ita ibi tenuit Dy. per dictum § ubi optime probatur. Idem tenet Bar. in d. l. pedius in prin. et in d. l. si quis arbitratu. Idem tenet Bal. in d. l. ad quod de exceptione et c. ¶ Octavo quero pone factum est compromissum in duas personas quarum una est capax compromissi et altera non capax compromissi, factum est tanquam in arbitrium in unum clare et potestate. utrum valeat compromissum. dicendum est quod non: nam si capax dicerit sententiam ipse in subiectum non valeret quia non ita pronunciatum est ut compromissum fuit. Casus est in d. l. pedius. § a. ¶ Nono quero utrum laycus in causa spirituali possit esse arbiter vel in eum possit fieri compromissum de causa spirituali puta de causa decimarum vel usurarum. Respondeo quod sic de auctoritate pape ut ita no. in c. contingit. de arbi. et si acceptaret laycus compromissum de auctoritate episcopi ut volunt glo. in dic. c. contingit. Fallit ubi compromissum est factum de causa spirituali in laycum simul cum clerico cum auctoritate superioris ad quem spectaret cognitio dicte cause. Ita tenet glo. in dicto c. contingit. Idem expresse amplectitur Anto. de but. in c. pe. de arbitris et Hostien. in ti. de arbi. in summa in § de qua re. ver. et iusta. ¶ Licet dominus Jo. de ymo. in c. decernimus de iudiciis simpliciter teneat compromissum posse fieri de causa spirituali in laycum simul cum clerico et nihil dicat de auctoritate superioris. Idem Specu. in ti. de arbi. § post. ¶ Superior sententia verior est optima ratione suffulta et auctoritate maxime maxime cum pro ea docto Spe. et Jo. de ymo. expresse non contradicat dicte opinioni. Sed magis potest dici illos non tetigisse hoc. Sed iam in delegatione quia causa spiritualis non potest delegari layco simul cum clerico ut no. Hosti. in summa de offi. dele. § ij. ver. quid si delegatur. Idem tenet Anto. de but. in dicto c. cum decernimus. Et ita est tenendum, nam tales cause ecclesiastice debent delegari personis ecclesiasticis ut in c. inter quomodo et c. consulentes de offi. dele. ut dicit expresse tex. in d. c. decernimus. ita ibi scribunt per d. An. et Jo. de ymo. et per ceteros scribentes. Et an causa usurarum potest committi in layco vide Abbatem modernum in capitulo per tuas de arbitris. ¶ Subdit idem d. Anto. quod laycus non potest esse vicarius episcopi. Sed bene potest esse assessor et consultor. ibi idem Jo. de ymo. et Inno. Insuper layco si potest concedi perceptio fructuum et redituum quos habet et pertinet in fabricam ecclesie secundum d. Anto. ubi ... ibi legitur Jo. de ymo. Et facientes contra illos qui percipiunt oblationes domus ... Mediolanenses et alios redditus eiusdem domus pertinentes et postea fabrica dicte ecclesie. nam tales persone ut plurimum sunt layci et de iure non possunt ut ex premissis colligitur. Immo si aliqua ecclesia haberet necesse videre aliqua possessione vel alia re non possunt per laycum vendi tanquam procuratorem etiam si haberet spirituale mandatum et essent servate omnes debite solemnitates ut scribunt per eum in d. c. cum decernimus quod est menti tenendum. Hoc etiam confirmant quod spiritualia non possunt cadere in laycum ut d. c. contingit. et c. causam que de rescrip. Sed singulariter dicit Hostien. in d. c. contingit quod notarius laycus non potest facere instrumentum de re spirituali et si conficit non valebit quod est singulare. Ex quo infertur quod non poterit notarius laycus conficere instrumentum de usuris nec de decimis nec de primitiis nec de matrimonio nec de similibus causis et si confecerit instrumentum est nullum. Poterit tamen conficere instrumentum super dote quia talis causa est civilis et ubi principaliter dos petitur coram iudice layco petenda est ut no. Inno. in c. de prudentia de dona. inter vir. et uxor. et Ang. in l. dos ... et Bart. in l. ij. de muneri. lega. ¶ Decimo quero utrum fideiussor possit esse arbiter in causa in qua contractu pro quo in-

peruenit. Hanc q̃ nemo tangit. Sed dubiū est aut q̃stio vertebat̃ inter fideiussorem ⁊ creditorem ⁊ factum est ꝯpromissum in fideiussorem ⁊ aliquem arbitrum ⁊ nunc in causa ꝓpria arbiter esse nõ põt. l. pe. ff. de arbi. Sin quoq̃ erat inter reum principalem ⁊ creditorem ⁊ ꝯpromissum est factum fideiussore valebit q̃ cessat rõ d. l. pe. prouiso tñ q̃ nõ possit iste parere ⁊ impare. itaq̃ impabit reo. Sic bene ratio aute hic põt esse vt dictum est supra iuxta q̃. Ex premissis dicitur ꝑsone que nõ possunt esse arbitri. Ceterum aũt de quibus nulla facta est mentio videt̃ q̃ nõ ꝓhibent̃ arbitri esse poterunt et arbitratores esse ⁊ ꝯpromissum in eis factum valebit ⁊ tenebit.

Iuxta. ¶ Nolle de ordine videamus q̃ possunt facere ꝯpromissum ⁊ q̃ nõ. Nã si per arbitramenta in nullitate deducunt̃ ꝑ ꝑsonas ꝯpromittentiū que de iure nõ poterũt ꝯpromittere ⁊ iudex corã quo interponit̃ reductio põt pronunciare laudũ nullũ sm̃ Bal. q̃ in no. in d. l. quo tem. mil. in vsi. feudo. ¶ Primo quis queri an tutor vel curator possint facere ꝯpromissum de re minoris glo. in d. l. minores. in d. l. imperatores. ff. de pac. q̃ tales administratores non posse facere ꝯpromissum quã glo sequit̃ Ang. in d. l. imperatores. Et rõ sm̃ eũ est quoniam ꝯpromittentes videntur dare licentiã arbitratori de auferendo de iure vnius ⁊ dare alteri qd̃ nõ põt tutor ⁊ similes. vt. d. l. imperato. co. Alij dicunt q̃ sup re ⁊ ca dubia põt facere ꝯpromissum vt no. glo. in l. prefes. C. de transac. ⁊ ib. et no. Bal. ⁊ do. Signo. de me. in ꝯsilio qd̃ incipit Dñs epũs nouarie. Gratis aũt remittere nõ põt vt l. pactũ curatoris. C. de pac. ¶ Aduertendum tñ est q̃ vbi fit ꝯpromissum sup re immobili vel transactio requirit̃ decretũ iudicis. tex. est in l. nõ solum. C. de pre. diis minor. Et generaliter vbi in contractu requirit̃ decretũ requirit̃ ⁊ in distractu sm̃ bal. in d. l. presens. ⁊ hoc est verum siue i es immobiles sup quo debeat fieri transactio vel ꝯpromissum sit penes minorẽ an penes siue apud aduersariũ an penes ꝑ minorẽ. glo. est singu. in d. l. nõ solũ. Ubi dicitur de ꝯpromisso intelligendũ est et de transactiõe q̃ ꝯpromittere ⁊ transigere equiparant̃ q̃ qui nõ possunt transigere nõ possunt ꝯpromittere ⁊ modus qui in vno requirit̃ ⁊ in alio. lis no. Host. in summa de arbi. § de qua re. ⁊ bar. in l. pupillo ff. de tuto. ⁊ curato. da. ab his. Facit ad hoc que no. Inno. in. c. exposita. de arbi. Ubi aũt fit ꝯpromissum per dictos tutores ⁊ curatores deinde ferat̃ sententia ꝑ arbitrũ vel arbitratorem sup re immobili vel inter poni decretum sup ꝯpromisso. nõ autem sup sententia. ita singulariter dicit Bal. in d. l. presens. ¶ Ego puta etiam ex euentu arbitramenti pendere vtrum valeat ꝯpromissum quoniã si in arbitramẽto auferat̃ de iure minoris nõ valebit. ita intelligat̃ Ang. ⁊ glo. in d. l. imperatores. ⁊ in d. l. tutores. Si aũt nihil auferat̃ minori ⁊ tunc valebit ⁊ ita loquit̃ Bar. ⁊ gl. in d. l. presens. tamen sm̃ doc. valet compromissum si expediat pupillo puta ꝓ bono pacis ⁊ concordie quia aduersa pars erat potens. ¶ Potest etiam fieri remissio vsurarum per tutorem. q̃ expedit ad inuestitorem. vt no. gl. in d. l. presens. Similiter potest tutor facere pacẽ de morte patris pupilli. vt no. Bal. in l. tutores de pactis. ⁊ Cy. in l. ꝑsonam co. ti. ⁊ Ang. in d. l. imperatores. ¶ Secundo quero an minor possit facere ꝯpromissum. Et est dicendũ q̃ vbi pupillus facit ꝯpromissum cum tutoris auctoritate valet ꝯpromissum. Ubi aũt non interuenit tutoris auctoritas vel curatoris in pupillo planum est q̃ nõ is cõpromissum cum nõ obliget̃ nisi naturaliter sine tutoris auctoritate. Si aũt interuenirent fideiussor obligabit̃ efficaciter. l. si pupillus de arbi. ¶ Quo aũt ad adultũ sibi curatorẽ ⁊ nõ interuenit eius curatoris auctoritas nõ valet. vt. l. si curatorẽ habẽs. C. de in inte. resti. mi. Ita tz Host. in summa in ti. de arbi. §. de qua re. ver. sz qd̃. de minore Spe. in ti. de arbi. §. restat. ver. qd̃ minor. Si autẽ minor nõ habeat curatorẽ ⁊ faciat ꝯpromissum sine curatoris auctoritate an valeat dubium. Specu. in d. ver. no. q̃ minor dicit. Tamen esse tutius tenere q̃ non valeat. Ego autẽ puto q̃ valeat cum possit ceteros contractus celebrare. vt in. l. curatorem habẽs. C. de in inte. resti. mi. Tamen puto postea litigando debere interuenire curatoris auctoritatẽ vt no. Ang. in sum. de filiofami. qui sm̃ eũ põt facere ꝯpromissum sine ꝯsensu patris vt no. ipse in. l. ff. §. necessitatem. C. de bo. q̃ libe. ⁊ Host. in summa de arbi. §. de qua re. ver. impedit̃. per tex. in l. 3. §. filius. de peculio. Tamen postea litigando debz interuenire ꝯsensus patris ita dicit Ang. in d. §. necessitatem. Ita dico in minore in casu nostro. Nõ est vero intelligendũ si litigat filiusfa. corã arbitro vt et sentit Ange. ibi. Sz one est si filius litigat corã arbitratore q̃ tunc põt et sine ꝯsensu patris litigare vt expresse no. Jo. an. in addi. Specu. in ti. de arbi. §. nunc in §. expedito. ¶ Tertio q̃ro nunquid procurator possit facere ꝯpromissum. Ita est q̃stio quotidiana cui breuiter respondeo q̃ nõ nisi habeat spẽale mandatũ vel nisi habeat generale administrationẽ cum libera vt in. l. in ansactiõe. C. de transac. ⁊ in. c. qui ad agendũ in fi. de procura. li. vj. Idẽ si sit procurator in rẽ suã vt no. Jo. an. in d. c. qui ad agendũ in glo. fi. tñ etiã vbi nõ interuenit spẽale mandatũ vel generalis administratio cum libera posset fieri ꝯpromissum per procuratorem si idonee satisdet de rato ⁊ generale facere ꝯpromissum si quis ta ratihabitiõe vt no. gl. in l. Paulus. de pro. ¶ Quarto q̃ro qd̃ de muliere dico q̃ de iure cõi sicut põt alios ꝯtrac celebrare ita potest istud ꝯpromissum facere. Ubi aũt ex forma statuti ꝓhibet̃ ꝯtrahere nisi sub certa forma. puta q̃ nõ possit ꝯtrahere nisi cum ꝯsensu duorum amicorũ tunc ita nõ poterit ꝯpromissum facere nisi et interueniẽte ꝯsensu duorũ amicorum q̃ ꝯpromissum est quidez ꝯtractus vt dicit Ang. in d. §. necessitatẽ. ¶ Quinto q̃ro nunquid pater in aduenticijs potest facere ꝯpromissum. Et respondeo q̃ sic. q̃ habz legitimã administrationẽ in dictis bonis. vt. l. i. C. de bo. ma. Et quilibz habẽs legitimam administrationẽ põt facere ꝯpromissum sine alio mandato vt in l. presens. C. de transac. ⁊ ibi singulariter no. Bal. ⁊ d. Signo. de me. in d. cõsilio. Dñs epũs nouarie. Et dicit Bal. ibi. q̃ ois administrator habẽs administrationẽ a lege intelligit̃ habere generalẽ administrationẽ cum libera et si nõ addicitur verbũ libera secus aũt administratore dato ꝑ hominẽ q̃ si intelligatur habere liberã administrationẽ nisi hoc addicat̃ vt in l. quã tuberonis. §. i. de pecul. ꝑ dictũ hoc mẽm et aduẽtitiũ subijciens aliud singulare videlz q̃ lz alij administratores nõ possint alienare res imobiles sine decreto iudicis. vt. d. l. nõ solũ. Tamẽ pater habẽs legitimã administrationẽ in bonis aduẽticijs filij poterit illa alienare sine decreto iudicis. alle. Azo. hoc tenetz in summa in ti. de bonis q̃ lib. q̃ est singulare. ¶ Sexto q̃ro vtrũ administratores ciuitatis possint facere cõpromissum sup rebus ciuitatis. Rñdeo q̃ sic sup re ⁊ ca dubia sup liquido vero nõ. Casus est in d. l. presens. Itẽ tales administratores penas. s. de pristore aut de ꝯsilio nõ poterũt remittere penas delinquentiũ nisi interuenerit auctoritas ꝯsilij generalis. ita dicit Bal. in d. l. presens. ¶ Septimo quero nũquid emptor terre potest facere ꝯpromissum in cã emptionis. Rñdeo q̃ sic. tñ hoc casu si nõ interueniat voluntas venditoris in ꝯpromisso nõ poterit habere regressum ob euictionẽ ꝯtra venditorẽ vt l. si vlt. ca. §. si ꝯpromissero. ff. de euic. Quod venit intelligendũ q̃ non habebit regressum de euictiõe de dupla sz bene agit ex empto ad precium sm̃ gl. ib. de. ⁊ Ang. ⁊ Bal. in l. libera. C. de sen. ⁊ interlocu. omn. iu. Et vt ait Bal. in d. l. libera hoc casu grauabit̃ emptor si vz ꝯsequi precium omne prẽdo q̃ venditor in eum transduxit item statz cãm alias nihil cõsequi poterit. tñ si emptor fecisset ꝯpromissum puta ex forma statuti haberet regressum ob euictiõe ꝯtra venditorem sm̃ Bal. in l. fi. C. de iudi. Et idẽ si ꝯpromissum fecisset emptor in cã ꝓpria ⁊ venditorem succubuit. nã denegari est regressus de euictiõe sm̃ Spe. in ti. de arbi. §. põt. ver. sed pone. ⁊ Ang. idem tz in l. dictũ. §. si ꝯpromissero. ff. de euic. nisi sm̃ Ang. ibide. venditor fuisset ꝯpulsus ex forma statuti inuitus ꝯpromissum acceptare quia tũc ꝯsentire nõ videt̃. ¶ Octauo quero an religiosi possint facere ꝯpromissum. Breuiter dicendũ est q̃ religiosus nõ habens administrationẽ vt monachus ⁊ alij religiosi nõ põt facere ꝯpromissum sine licentia sui superioris vt in. c. cum generali. c. q. ⁊ in. c. de arbi. ⁊ xviij. q. i. c. nõ dicatis. ⁊ Spe. in ti. de arbi. §. restat. ver. sed nunquid clericus. ⁊ xvi. q. i. c. placuit. Ubi vero habz administrationẽ vt epũs ⁊ ab bas ꝯpromissum facere põt sup re dubia cum sint legitimi administratores. Tamẽ si res ẽ imobilis nõ põt transigere super illa sine auctoritate superioris sm̃ dñm Signo. de me. in dicto consilio ⁊ Inno. in d. c. de cetero de transac. Simplex vero presbiter dat̃ ꝯpromissum facere nõ põt neq̃ transactiõez in ꝓiudicium ecclesie. sed in ꝓprium ꝓiudicium bene põt puta sup fructibus vel super suo ꝓprio ⁊ super certa quãtitate quã sibi deberet vt no. arcu. in. no. Host. in summa in ti. de arbi. §. de quare ver. fi. Specu. eo. ti. §. restat. ver. sed

anteq̄ iā dem᷑. ¶ Prohibet̄ etiā ɔpromissū facere furiosus pdigus mutus surdus seruus ⁊ quilibet alius bonoꝝ suo᷑ adm̄inistratiōe carens. ¶ Itē mulier phibet̄ facere compromissū noīe alteri᷑. l. nō dubiū. C. de leg. ⁊ ff. de arbi. ¶ Curatores furiosi ⁊ pdigi ɔponūt facere ɔpromissū ⁊ eodē modo quo supra dictū ē. ¶ Nono ⁊ vlno quero vtrū ercōicati᷑ possit facere ɔpromissū. Specu. in ti. de arbi. § restat in fi. termīat q̄ nō ppter periculū ercōicatiōis. Decidit̄ sp̄e sentit de actore ercōicato vtz ille vlt̄r q̄ nihil poterit petere corā arbitro. Et istud ē clarū ē in Joan. in d. § restat ⁊ vbi vltīmū vbi refert Joannē idē cōcludit. Joan. in isto ercōicato q̄ nō possit facere ɔpromissū voluntariū. Cōpromissū aūt necessariū facere pōt ⁊ eligere arbitros ex necessitate alias sibi hoc posset esse ī fauorē.

Compromissum.

¶ Autē fieri nō potest sup̄ causa criali siue sup̄ cāet delicto descēdente siue talis cā sit famosa siue nō. l. ō. distinguēdū. § fi. de arbi. Ubi aūt ex delicto agit̄ ciuiliter pōt bene tunc fieri cōpromissū. l. qd ergo. § de cōp. omisso de infami. Hinc est q̄ cū pro iniuria illata possit agi ciuilit ⁊ criminalit̄. l. a. C. quādo aci. ciui. et p̄iudic. Si agat̄ ciuilit̄ poterit fieri cōpromissū, si agat̄ criāliter, nequaq̄ fieri posset. Hoc et tenuit Spe. in ti. de arbi. § restat circa pn̄ ⁊ Hostiansi sūma. eo. ti. § q̄ ⁊ Bar. ⁊ glo. in d. § de ɔpromisso. ¶ Sed notandū est ꝑ intelligētia q̄ criāliter agi dicit̄ q̄n pena applicat̄ fisco vel cōitati p̄ceduntes ex delicto. Quādo aūt applicat̄ parti dicit̄ agi ciuiliter ita dicit Bar. in l. aggrauia. ff. de termo. ⁊ glo. est in l. ij. § i. ff. de sepul. vio. ⁊ Inno. in. c. qualit̄ et q̄n. el. ij. de accu. ¶ Si ergo quis intulerit alicui iniuriā verbo vel facto poterit accusari criāliter et puniri s̄m formā statuti vel iuris cōis. ⁊ tales pena applicat̄ fisco vel cōitati. ⁊ tunc nō poterit fieri ɔpromissū. ¶ Si aūt agetur ciuiliter pro dicta iniuria poterit fieri ɔpromissū. Et eo ꝑspicue agi ciuilit̄ si iniuriat᷑ in libello dicat se voluisse pon᷑ ꝑdidisse centū ducatos vel aliā quātitatē q̄ voluisse pati talē iniuriā vt no. Ang. ⁊ Cy. in l. si nō ɔuicy. C. de iniur. ⁊ in electiōe iniuriā passi agere ciuiliter vel criminalit̄. Tn̄ bon᷑ officialis nō dz p̄mittere agi actiōe iniuriarū ciuiliter q̄ fieret p̄iudiciū fisco vel cōitati vt l. p̄etor. § si dicatis. ff. de iniur. ⁊ ita ibi singulariter no. Ang. ⁊ idē ipse ponit in l. ij. § actorē. ff. de pena. ¶ Rōe oīū quare nō pōt fieri cōpromissū in cā criminali q̄n agit̄ criāliter ⁊ secus si agit̄ ciuilit̄ est q̄ si posset ɔpromissū fieri colusio fieret in p̄iudiciū reipublice ꝑ qua q̄s semꝑ offendens q̄reret facere ɔpromissū cū offenso aliquo dato licet mo. l. eo. Et sic fraudaret̄ respublica q̄ei nō applicarentur pene delinq̄ntiū. Et idō istud generale est q̄ in delictis in quib᷑ venit applicāda pena fisco vel cōitati pars lesa nō faciendo pacē cū offenso nō p̄iudicat offi. iudicis q̄n p̄cedit ad penā s̄m formā statuti vel iuris cōis ita no. glo. in l. diuus marc᷑. ff. ad sil. ⁊ in l. athletas. § i. ff. de his q̄ no. infa. Ideo dicit glo. in c. q̄. Di. de iudi. q̄ p̄ isto maleficiū passo p̄cedit̄ in maleficijs ⁊ nō credit̄ testatori dicēti nō se vulneratū esse a tali s̄m Bal. super. i. ꝑ proto Inno. in ver maleficiū. ¶ Ubi vero agit̄ ciuilit̄ ibi pōt fieri cōpromissū q̄ ꝑ᷑ venit applicāda p̄te q̄ib᷑ pōt renūciare vno suū l. ader̄ circūuēto de mino. ⁊ in l. q̄cūq̄. § ff. de edi. edic. ¶ Non pōt quoq̄ ɔpromissū fieri in cā matrimoniali vt in c. fi. extra de transac. Hoc expsse tenet glo. in ca. de transac. ⁊ ff. q̄ ibi sequit̄ d. Ant. de but. Et est ratio q̄ transactio vel ɔpromissū nō dz plus opari q̄ res iudicata vt l. post rē. de transac. sed sentētia lata in cā matrimoniali nunq̄ transit in rē iudicatā vt in c. ɔsanguinei de re iudic. si ergo trāsactio nihil hoc opari. ¶ Secūd᷑ rō est ꝑ cōdicta que fieri possunt in p̄iudiciū matrimonij. Nā si sepe stante q̄one de matrimonio lingātes si possint p̄uenire ad ɔpositionē p̄uenirēt ad solutiōē matrimonij q̄d est ɔ canones cū ista q̄ quos deus ɔiunxit hō nō separet. ¶ Aliā rō assignat̄ p gl. in d. c. i. de transac. ⁊ ff. q̄ sentētia arbitri pōt̄ metu pene ꝑ pena sic dz apponi in matrimonio vt in c. gēma de sponsa. ¶ Et idē in cā mōachat᷑ ⁊ ɔuersiōis in q̄bus nō pōt fieri ɔpromissū vt no. gl. in l. nō distinguem᷑. § deliberati. ff. eo. Jtē tz Host. in dictis locis. ¶ Sūt etiā idē s̄ sup̄ cā spūali ⁊ nō posse sup̄ ea fieri ɔpromiss᷑a neq̄ trāsactio ꝑ iure ipso spūali. ¶ Sz ꝑ fructib᷑ ⁊ expēsis ⁊ alijs ꝑtinētib᷑ cām spūalē bñ pōt fieri ɔpromissū, sup̄ cā spūali. ⁊ iure eo possit fieri in laicum. Unde supra vt ꝑ pacta de iure sup̄ iure spūali. Et vide Speculū in ti. de arbi. § restat ve. tātū de sentētia. ¶ Super ceteris pa a fructibus ⁊ expensis q̄ib᷑ pōt ciuiliter componere cū a ɔcludunt p̄fati doc. in locis p̄allegatis. Et ideo si fore q̄ō de decima vtrū a tēn ɔpeteret eius decimatoz vel nō nō poterit de hoc fieri ɔpromissū nisi vt si pra. ¶ Sed si fore q̄ō de q̄ōtibus vz de quātitate fructuū q̄ ꝑpipere diceret Titiū debere soluere tot fructus ꝑ decima ⁊ cōtra Titius negaret se aliquot vel tot soluere tunc bene fieri p. fiet ɔpromissum. Sed ꝑ pro hoc casu necessariū fore auctoritate iudicis ecclesiastici superioris p tex. in c. ij de transactio ⁊ ibi tz Abo de bu. ¶ Sz quero q̄ vt in causa vsurarū nunq̄d poteri᷑ de illa fieri compromissum ⁊ transactio. Hec questio sepe accidit de facto ⁊ ego eā vidi. Nam vsurarij ꝑuenientes ad mortē p̄stant cautiōē de restituendis vsuris vt possint in loco sacro sepeliri. post eoꝝ mortem sui heredes faciunt ɔpromissum cū petentibus vsuras sup̄ ipsis. Breuiter Bal. in c. crimen q̄ de iureiur. tz nō posse fieri compromissum idem ipse Bal. in tit. contra vasallū de feu. in vsi. fe. tz q̄ si agat̄ de dolo preterito q̄ pōt fieri ɔpromissum sec᷑ si agat̄ de dolo futuro. ¶ Ego puto de hoc esse dicendū vt de alia cā spūali vz q̄ si est q̄ō de ipso iure spūali vz vtꝝ licite sit vsura nec ne q̄ de hoc non fieret ɔpromissum seu transactio. Sup̄ quātitate vero vsuraꝝ bene pōt fieri ɔpromissum seu transactio p ea que no. Specu. ⁊ Host. in locis p̄allegatis. Vide Abba. in c. p. i. iiij. de arbi. ¶ Pariter ⁊ de cā liberali siue libertinitatis siue ingenuitatis ɔpromissum fieri nō pōt vt in d. § deliberati. q̄ he cause maiores regium iudices vt ibi dicit tex. ⁊ facit etiā tex. ⁊ ibi no. p Doc. in l. placet. C. de pedā. iudi. ita dicit glo. in d. § deli berat. an cā meri ⁊ mixti impij. vt de illa non possit compromitti. ¶ De cā meri imperij nulla est dubitatio q̄ illa est causa criminalis. Sed de cā mixti impij nō ē expeditū p ea que no. Spe. in ti. de arbi. § restat. ver. qd si in iu. vbi dicit in fi. q̄ si ē q̄ō vtrū matrem ⁊ agnatos q̄s dz p̄ferri in tutela q̄ de hoc possit ɔpromitti. Et tū nemini dubiū q̄ tutores dato ē mixti imperij. vt in l. mixto. § tutores. de tute. ¶ Et ego teneo q̄ ea que sunt meri imperij nō possunt p iudice delegari vt in l. i. ff. de offi. eius cui man. est iuris. Mādato ergo iuris poterit p̄ eos delegari ⁊ in aliū transferri p cōpromissum. Hoc ope. c. p̄fet. Bal. in l. pro. ff. de iu. ⁊ cura. da. ab his. ¶ Jde dicendū ē de vasallo vt nō possit ɔpromittere in p̄iudiciū dn̄i neq̄ ꝑ pibitiora vt no. Spe. in d. § restat. ¶ Cā et restitutiōis in inte. ɔpromitti nō pōt in sic illa emergit in negotio principali in ɔpromisso poterit arbiter incidēter cognoscere. Casus est expressus in c. fi. ꝑ extra de arbi. ⁊ ita et ɔcludit spe. in ti. de arbi. § restat. circa pn̄. ¶ Nō est obmittendū q̄ l3 aliqua cā phibeat̄ ɔpromitti in accessoriis in illa incidens poterit ɔpromitti ita ɔcludit Bal. in l. cū proponas. C. de rebus credi. ¶ Ceterē alie cause que nō sunt ⁊ phibite ɔpromitti poterit̄ in arbitros ⁊ arbitratores. vt no. eo. ti. ff. ⁊ C.

Multis.

¶ Uarijsq̄ modis ɔpromissum arbitri ⁊ arbitratoris annullat̄. Et vbi ɔpromissū est nullū sentētia ē nulla. ¶ Sacro ergo vtꝝ ɔpromissū factū in arbitrū vel arbitratorē hoc adiecto q̄ ꝑnūciare teneat̄ s3 ɔsiliū sapientis valeat ⁊ teneat. Circa hoc q̄ Spe. eo. ti. § fi. ver. sed qd si dicat̄. multū inuoluit se ⁊ nihil firmat. Jdō dicendū est q̄ p determinatōe huius q̄ōnis aut dicit̄ est q̄ arbiter seu arbitrator teneat̄ ꝑnūciare s̄m ɔsiliū sapientis vel consilio seu ɔsensu sapientis seu arbitratu alicui᷑ sapientis certi. ꝑ que arbitrari domini Petri legū doctoris. ⁊ tūc ɔpromissū nō ē. Casus est in l. nē si vnus. § item ꝑ ponimus. ff. de arbi. Aut dictū est q̄ ꝑ nūciet̄ habito ɔsilio sapientis vel p equipollentia verba. Et tūc tz ɔpromissum q̄ l3 arbiter nō teneat̄ regere ɔsiliū sapientis tñ nō tñ est illud seq̄ vt in c. cū in veteri. de elec. ⁊ in c. nonnulli de arbi. ⁊ sic et nō in ferret arbitriū neq̄ potestas arbitri dr. In priori vero casu sec᷑. ¶ Et sic tñ eidem supra factam posuit Bal. in l. ij. § fi. plures. de exercito. Hanc sententia secutus fuit Ang. in Julia ꝑ stenijo. de bere. est. Et voluit idem Jnno. in c. si ꝑ debilitate de off. deleg. sentiens idem esse in iudice delegato vt eius nō possit fieri ɔmissio hoc ad

fecto expresse quod pronunciare et sententiare teneatur secundum consilium delegati quod est valde nota et menti tenendum. ¶ Si vero dictum est quod teneatur iudicare vel sententiare secundum consilium sapientis nullo certo sapiente expresso tunc vero compromissum quod iudex cogitur incertum sapiente eligere secundum Bar. in l. diem proferre. §. si plures in ultima q. ff. de arbi. iuncta l. item si unus. ff. eo. quia isto modo non est auferre arbitrium arbitratori sicut quando sapiens est certus ut supra dictum est.

Secundo. ¶ Quero utrum vitietur compromissum in quo dicitur quod si duo arbitri electi non fuerint concordes eligant tertium. Respondeo non propter naturalem dominium eligendi facultatem Tex. est in d. §. si unus et in §. idem pomponius. ff. de arbi. et ibi Bar. et specu. in ti. de arbi. §. si vero nec quod dixit et ff. in sum. de arbi. §. si. Et est glo. no. in c. cum spali. de appel. Si namque forte si factum esset compromissum in duobus et data potestate de eligendo tertio esset incerta utrum nam tunc valeret compromissum ut vult tex. in §. idem pomponius. Et ita concludunt super hoc doc. in d. spali. ¶ Est ergo differentia utrum compromissum factum in duas personas adiectum sit quod si non fuerint concordes in pronunciando debeant eligere tertium nam tunc nunquam valet compromissum et si postea concordent in eligendo tertium secundum Inno. in c. pe. extra de arbi. quod dicit quando dicit compromissum in duas personas hoc adiecto quod si non fuerint concordes possint eligere tertium. Nam non valet tale compromissum. ¶ Si autem dicatur quod si fuerint discordes possint eligere tertium tertio et sic nominatur certa persona tunc compromissum non valebit propter arbitrium. Et hoc facit ad predicta tex. in c. innotuit de arbi. et l. sum. §. idem pompon. ff. eo. Immo non valet compromissum factum in duos cum potestate eligendi tertium incertum et si postea in electione arbitri concordent ne sit in potestate arbitratoris facere quod compromissum valeat concordando et non valeat discordando. ¶ Item interim non erunt arbitri quod compromissum valeret. Hec sunt verba no. Bal. in c. cum spali. ¶ Hoc tamen quod dictum est de compromisso facto cum conditione de eligendo tertio incerto limitat Hosti. ubi s. Tantum quando compromissum est factum in arbitros si autem secus autem quando est factum in arbitratores quia tunc non obstante adiectione de tertio valebit compromissum ut est tex. secundum unum intellectum in c. pe. extra de arbi. et ita tenet ibi glo. Et hec omnia procedunt ubi dictum est de tertio eligendo. ¶ Sed ubi factum est compromissum in duos et dictum sit de tertio eligendo tunc si fuerint discordes poterit cogere eos tertium eligere ut in l. item si unus. §. si. ff. de arbi. Et talis tertius proprie non erit arbiter sed illi duo arbitri pronunciant secundum eius consilium ita innuit tex. in d. §. si. ubi etiam potestate pareatur etc. et ita ibi no. Bar. et idem specu. in titulo de arbi. §. si. versiculo sed nunquid iste tertius etc. que res est magni effectus. ¶ Pone enim quod si isti duo arbitri ferunt unam sententiam concorditer et iste tertius contrarium cogantur illi duo sententiam secundum apparere illius tertii ut statuunt prefati doctores tex. in d. §. si. Bal. vero in c. cum specialis de appel. dicit glo. esse veram quia non valet sententia illius tertii nisi statim ex illis duobus concordet unus. Pro quo dicit esse casum in d. c. cum speciali. et verum dicit. Istud etiam tenet Ja. de are. in l. quod si forte etc. quidam de solutio. ¶ Et hanc opinionem communiter videmus servari quia in electione tertii solet dici quod fiet id quod per maiorem partem ipsorum arbitrorum dictum fuerit.

Tertio. Quero facto compromisso unus ex litigatoribus decessit nunquid compromissum durare vel evanescat. Respondeo compromissum fore finitum in l. de pe. ff. §. si. de arbitris quod est verum nisi in compromisso dictum sit quod compromissum transeat ad heredes. nam tunc durant compromissum ut §. si. et Spe. in ti. de arbi. §. excipere ver. item quod compromissum. Et idem est de morte arbitratoris quod expirat per eius mortem nisi sit quod tale compromissum transeat ad heredes suos ut dicit Spe. ver. prealegato. De quo dicetur in n. sequenti.

quarto. Quero pone compromissum est factum in tres arbitros quorum unus erat incapax quod non poterat esse arbiter nunquid valeat tale compromissum. Respondeo quod si non potest ferri sententia ut compromissum est. Est. n. compromissum in tres arbitros ut quod duo ipsi dixerint exequendum mandet. Sed cum unus ex ipsis sit sententiam ferre non pronunciabunt ut compromissum est ut l. pedi. ff. servum et ibi casus. ff. de arbi.

quinto. Quero factum est compromissum per mulierem quam non potest sibere ex forma statuti nisi cum consensu duorum propinquorum. In compromisso autem non intervenit talis consensus nunquid valeat tale compromissum. Dicendum quod non et si intervenit iuramentum ex parte mulieris ut no. Bal. in aut. sacramenta puberum. C. si adver. vē. Et idem no. spe. in c. cum contingat. de iureiur. dicens dictos affines procuratores et datos et sic statuto est interdictus quod tale statutum est laudabile requirens presentiam duorum proximorum mulieris ratione metus et doli quod possit committi contra ipsam mulierem ut in l. transac. C. de transac. Cum tale iuramentum si validaret contractum compromissi prestaret causam delinquendi et ideo non est obligatorium.

Sexto. Quero nunquid si minor facit compromissum valeat et teneat. Respondeo quod si factum est compromissum in arbitratores valet et tenet quia per hoc non leditur minor quod si contra eum fertur sententia habet parvum remedium reductionis ad arbitrium boni viri ut l. si societatem. §. arbitrorum. ff. pro socio. Si autem factum est compromissum in ar. tunc tale compromissum habet vim vero iure et effectum nunquam pena committitur quia adversus talem sententiam datur restitutio in integrum ex beneficio speciali ratione minoris etatis cum sit destitutus minor ordinario remedio iuris communis et cum sit arbitrio standum sit sive equa sive iniqua sit. l. diem proferre. §. Item. ff. de arbit. ¶ Hec est doctrina Ang. in l. nam et postea. §. si minor. de iureiurando.

Septimo. Quero an aliquo modo possit compromissum viciari. Respondeo quod sic. Ut in omnibus casibus in quibus persona non potest esse arbiter vel arbitrator in qua est compromissum vel altera pars litigantium talis est quod non potest facere compromissum. ¶ Item si est talis causa que non possit in compromisso deduci. De quibus omnibus supra in locis suis tractatum est. Item omnibus modis quibus finitur compromissum ut est per mortem et similibus ipsius non compromissum viciatur seu nullum effectum habuisse quod finitur presenti ponitum. De quo plene in loco suo plenius tradetur. ¶ Contingit et interdum compromissum valere et nullum effectum sortiri quod est quando cumque ipsa sententia vicium continet nullitatis quod qualiter accidat ex infrascriptis patebit diversis questionibus.

Ideo octavo. Quero pone compromissum factum est in tres arbitratores unus fert sententiam aliis duobus presentibus et tacentibus nunquid valet huiusmodi sententia. Tex. in c. cum ab uno de re iudi. li. vi. ut videatur quod non valeat dum ibi requiritur ad validitatem talis sententie debere intervenire mandatum aliorum duorum quasi velit quod sine tali mandato non valeat. Et hanc partem tenet Jo. an. in glo. mandantibus. Hanc eandem sententiam ut tenere Bar. in l. si unus de re iudi. et quam sententiam requiritur pronunciatio condemnationis vel absolutionis ut in l. te in. l. in summa in prin. de re iudi. et l. pe. ubi glo. C. de senten. et interlo. omn. iudi. Item per hanc sententiam ut facere tex. in d. l. unic. de re iud. et in l. magnum C. quando pro non est ne. ubi dicit quod omnes iudices pronunciare debent. glo. in no. in l. si cum. ff. de arbi. et contrarium quod talis sententia valeat. Et hoc probatur ratione. Nam tacens habetur pro consentiente ubi necessario venit per partes explicandi ut. l. pure. §. si donatio. de doli excep. Sed isti arbitri cogitur unam ferre sententiam ut in l. si §. tamen et si ut necessarium. ff. de arbi. Igitur pro consentientibus illi actum habentur. Jaco. de are. et post cum Ra. de forli. generaliter sententiam glo. tribus concurrentibus. Primo quod illi duo fuerunt presentes sive tertius sive alterius consensum. Secundo quod fuerint tacentes. Tertio quod precesserit tractatus de arbitrando. Et his omnibus concurrentibus valebit sententia et isti habebuntur pro ferentibus sententiam cum arbitratore pronunciante. Ita disputando tenuit d. signo. de domo dei in q. sua que incipit. Factum sit per compromissum etc. Et sic procedit sententia Jo. an. et Bar. Ubi autem nullus precessit tractatus arbitrandi tunc procedit sententia glo. in d. l. unic.

Nono. Quero an arbiter vel arbitrator possit pronunciare de re que non est deducta in compromissum. Ista est questio pulchra et quotidiana ideo bene advertendum est tex. in l. si distinguemus. §. de officio. de arbi. et tex. in l. si cum dies. §. ideo. ut concludunt quod non. Idem tenet specu. in ti. de arbi. §. excipere. ver. sed pone litigantes et sequitur Jo. an. in addi. spe. Ubi si factum foret compromissum de una re puta de domo potest tamen arbitrator iubere restitui domum prima soluta certa pecunia hoc modo. Condemno Titium ad restituendum domum sed prius soluto centum florenis dicto Titio. ita inquit spe. in dicto ver. pone litigantes. Idem tenet Bar. in l. cum a ceptam. ff. de transac. secus autem in arbitro qui solum de iure habet cognoscere secundum spe. in loco preallegato. Ange. autem

in l. cum antiquitatis in hac q. allegatur ultra alios loquitur de re qui arbitrato. in quo factum est compromissum de certa re puta de domo post in eadem oratione disponere de pecunia licet nullum factum sit compromissum de pecunia dicendo hoc modo. Condemno autem ad restituendum domum tuo patri et solvere certum florenorum tuo. Talis sententia valet ut est hic Angel. ubi arbitrum absolutum resolutive in condicionem ut in l. a testatore de condi. et demon. et l. cuius de usufru. Et sententia ut lata sub condicione non extranea ut non in l. ij. § biduum quando ut sit. et ibi plene per Bar. et in l. cum eo. C. de fide. et interlocu. om. iudi. et l. Cin. Bal. in l. non quemadmodum de iudi. et ibi plene per Ange. et quod appellet male dixisse per in dicente per arbitrum non posse ita pronunciare et cum iudex possit ergo et arbitrator cum arbitria sint redacta ad instar iudiciorum ut in l. ij. de arbit. Secus sim Angel. si arbitrator iuberet in alia oratione prestare pecuniam que non fuisset deducta in compromissum tunc non valeret sententia in pecunia sed bene valeret quoad domum que fuit in compromissum deducta. Exemplum ponit Ang. puta si in uno c. condemnatio est facta de domo in alio c. separato condemnatio est facta de pecunia certe non ut quoad dispositionem pecunie. Hec sunt verba elegantia do. Ang. quam qua obliviosi tradeda in l. cum antiquitatis de trans. sur. ¶ Item ut Angel. d. l. cum antiquitatis potest arbitrator condemnare possessorem rei petite ad dandum petenti pecuniam licet de illa non fuerit factum compromissum quod pecunia certa res estimata hoc modo. Condemno titium et cum ad dandum decem seio petitori. ¶ Ex predictis et infertur quod non ut sententiam arbitratoris quod pronunciat creditorem debere debitorem suum liberare generaliter ab omni eo quod petere posset ex quacunque causa cum de hoc non sit compromissum factum secus si in compromisso contineatur hoc posse. ¶ Eodem modo non potest cogi creditor cum solvitur per debitorem liberare eum ab omni eo quod petere potest ex quacunque causa sed solum cogitur liberare eum et facere quietationem de eo quod solvit. ¶ Similiter non potest cogi qui facere compromissum de omni eo quod petere posset ex quacunque causa etc. Hec est sententia Bar. et Ang. in d. l. cum antiquitatis. Et est casus in l. uij § i. de transactio. Et est id quod allegant generales inducere capitulum. Unde est quod dicit unus consulens in d. l. cum antiquitatis liberalitatem cum captiosam interpretatio prudentium fregit. Hoc facit quod multo debitores qui non volunt solvere offerunt se pecuniam debitam soluturos dummodo creditor velit facere sibi finem et remissionem generalem de omni eo et toto quod ab eo debitore peti posset ex quacunque causa. Certe debitores male petunt et contra iustitiam cum sufficiat creditorem debitorem suum liberare et eidem facere finem et remissionem super eo, et ex ea causa de quo et qua sibi solutum est.

Decimo. ¶ Quero an valeat sententia arbitratoris lata partibus absentibus et de sententia ab arbitris in unius quod dubium est non valere ut in l. die proferre. § si quis litigator de arbi. ubi dicitur quod non valet sententia arbitri lata si unus litigator non adfuit sed pena poterit peti per presentem adiecto arbitratu et nunc poterit pena peti. Ita scribit Inno. in c. ex parte de arbitris. ¶ Circa autem presentem articulum Per. et Cin. in l. fi. C. de contrahenda emptione tenent quod non valet sententia arbitratoris lata partibus absentibus. Sed postea Cin. addiderunt post Bar. in l. si quis arbitratu de v. obli. et l. quod non ut quod ter. in d. l. si quis arbitratu et in l. quod si nolit. § si quis ita de edi. edic. et per l. legatum de usu. lega. que quidem sententia vera est quando partes nunquam fuerint audite. Ubi vero partes plene fuerint audite ab arbitratore licet non fuerint presentes in calculo sententie tunc dicta sententia bene ut sim Bal. qui ita singulariter notat in d. l. fi. Pro qua quidem sententia facit no. dictum Inno. in c. cum dilectus de testa. in glo. que incipit. Quod erat verum etc. ¶ Item alia ratione non tamen sententia post ferri per arbitratorem in die feriato in honorem dei ut l. fi. C. de feri. et ibi no. Bal. Idem tenet ipse Bal. in c. tertia de feriis et in l. fi. C. de iuden. emp. Per ipsum amplius est Bar. in l. si feriatis ff. de fer. Quam quedam sententia primo tenuit spe. in ti. de arbi. § fi. ver. sed nunquid amicabilis compositor etc. Secus est in arbitrio cuius sententia ferri non potest die feriato in honorem dei et si fertur est nulla ut no. glo. in l. sed et si compromissum ff. de arbi. et spe. in ti. de arbi. § fi. ver. sed sim premissa vera et quod si arbiter. Et e contrario quia arbitria sunt redacta ad instar iudiciorum. Hoc etiam tenet Hosti. in summa de arbi. § in quibus ver. item dies feriata et ver. item obstat. Et tamen quando facta die non feriata ad ex-

cludendum sententiam die feriata in honorem dei non valet et ita ita scribit Bar. in l. i. § nunciatio de ope. no. nun. et Bal. in l. fi. C. de feriis et in c. tertia de fer. Idem etiam tradunt d. Anto. de butrio. et Jo. et Inno. et ceteri canoniste ergo concluditur inferius sententiam arbitratoris valere latam absentibus partibus dummodo ante precesserit auditio partium ut supra dictum. Et hec est sententia vera et etiam tenenda quod habent in se equitatem, cum per auditionem partium arbitrator fuerit plene informatus de negocio. Nam non est amplius opus partium presentia cum in materia arbitratoris non sit iudicium nec etiam libellus offeratur ut no. plene in c. quamvis de arbitris. Quinimmo nec est necesse petitio partium coram arbitratore, quia compromissum succedit loco petitionis ita singulariter inquit Bal. in c. fi. extra de re iudica. Pro quo etiam facit similis no. dictum Anto. de but. et Inno. in c. pa. tercia. de offi. dele. ubi dicitur quod in summariis causis non est opus libello per viam rescripti proceditur quia rescriptum habetur loco petitionis. Similiter et in causa appellationis libellus non est necessarius offerri quia ipsa appellatio pro libello habetur ut no. Bar. in l. i. § quod si libelli de appel. et Inno. in c. cum non ignorat de offic. deleg. et Spe. in ti. de lib. prep. § nunc dicendum ver. sed nunquid in causa et Bal. in rubrica extra de rescrip. ¶ Ex his due differentie deprehenduntur inter arbitrum et arbitratorem ultra alias appositas in prima parte huius operis. ut quod sententia lata per arbitrum absentibus partibus non valet secus in arbitratore ut supra dictum est. Item sententia arbitri lata in die feriata in honorem dei non ut scribit Jo. an. in c. decet de immu. ecc. li. vi. in novella. Secus est in sententia arbitratoris cum talis sententia lata est in ecclesia ut sim Bal. quia no. in l. ij. C. de sac. san. ec. Sententia probabilior ut arbitror articulo quam ponit Bal. in l. fi. C. de iudeis emp. Quod si quod fuerit decisum per plures coram arbitratore valet sententia lata absentibus partibus alias non. ¶ Vide Jo. de Anania consilio. Item q. alle Bal. in ti. de invest. feu. in ma. et. ubi tenet oppositum tunc distinctione et opposita. Bal. hoc limitat in auth. et qui. C. de tem. ap. nisi sit lata ultimo die compromissi quod valet omnino. licet multi doc. contrarium consulerent.

Undecimo. Quero sententia est lata in alio loco quam in loco ubi factum est compromissum an valeat sententia puta fuit factum compromissum in hac civitate lata est sententia in civitate Mediolani. Respondeo quod sententia non valet. Casus est in l. si cum dies. § si arbiter ff. de arbi. et ibi late Bar. Idem tenet spe. in ti. de arbi. § fi. v. de loco et ibi tenet Jo. an. in addi. de arbitro. Et locus non est accipiendus nimis stricte in hac materia. Et si fuerit factum compromissum in hac camera non tamen poterit ferri sententia in hac civitate in alia domo quia locus generaliter accipiendus sim spe. d. § fi. v. ut quod questio an stricte.

Duodecimo. Quero lata est sententia per tres arbitros unus condemnavit in x. alius in xx. alius in v. quod sententia valet. Et certe valebit sententia arbitratoris in quo condemnavit in v. quod in v. omnes consenserunt. secus si duo arbitri condemnaverunt in x. alius in v. quod tunc sententia duorum in x. valebit quod sententia maioris duorum est communis. Hec omnia probantur in c. i. de arbi. li. vi. Facit etiam l. duo prestare § ante quorum. ff. de arbi. Quinimmo sim Jo. an. in d. c. i. si illi quos condemnaverunt in x. et in xx. prestatur sententia consentire sive tertius de v. et absolverunt ab illis valet absolutio in v. valet sententia in v. Facit etiam sim prestationum tollitur prestatorem licet cum in plat. ca. § locatorem ff. loca. ¶ Contrarium tamen sim spe. in ti. d. arbitro. § fi. v. sed pone compromissum sed plus sententia Jo. an. ¶ Advertendum tamen est ad hoc ut ut sententia dicitur arbitratoris quod condemnavit in v. alijs duobus etiam in plus condemnantibus ut in exemplo quod positum requiritur quod absolvat ab aliis penis et condemnet in dict. v. ubi gratia petita sunt xx. et si tertius condemnat in v. in aliis xv. pronuntiavit absolvere tertio no in l. i. C. si adversus rem iudicatam scribit Bal. in l. ij. C. de re iudi. ¶ Sed pone ex tribus arbitratoribus unus condemnavit parvum alius absolvit diffinitive tertius absolvit eum ab observatione iudicij cuius sententia valebit. Dic quod sententia illius quod absolvit ab observatione iudicij quod in hoc omnes concordant quod per tales sententias nil agitur nisi quod finitur instantia hoc idem agit condemnans diffinitive absolvens diffinitive ut l. a. ff. de re iudi. ¶ Et est singulariter no. quod ubi in compromisso est statutus certus terminus nunquam potest arbiter vel arbitrator absolvere reum ab observatione iudicij etiam si actor et reus nil egerint nec ullus unquam fuit terminus statutus ad probandum. Sed hoc casu debet reus absolvi diffinitive si per neutram partium nil actum est quia intelligitur ille terminus positus in compromisso adiectus pro termino peremptorio ad probandum et alia faciendum sim bar.

qui in singu. no. in l. si de meis. §. arbiter. ff. de arbi. Hoc ergo locu ab observatore iudicij tm eadem sententia ubi nullus terminus est appositus in cpromisso: et nullus est statutus terminus p hoc ad pronunciandum: et nil factum fuit p quem quod est medium tenendum. Idem no. Bal. in l. ad mo. sendum ff. de iurisdic. et Bal. in c. fi. extra de iurem. Ex dictis etiam infert quod si ex tribus arbitris duo condemnat ad dandum pecuniam infra annum: et alius condemnat ad dandum infra duos annos prevalebit sententia que dicit infra unum annum quia in hoc concurrunt omnes. Ita inquit Specu. in ti. de arbi. §. fi. ver. Quid si arbiter.

Decimotertio.

Quero factum est compromissum in tres ut duo possint absente tertio sententiare: respondeo de iure civili no. et si primum cavetur illo tertio absente non valebit. l. si in tres. ff. de arbi. et si postea ille tertius compareat et consentiat tamen illorum duorum. Ita singu. dicit Joan. an. in c. cum ab uno de re iudi. li. vi. et Spe. in ti. de arbi. §. fi. v. Sed pone quod inter. Idem sentit Bar. in l. si unde de re iudi. et Sing. in l. li. ff. de iudi. et ergo quod ille tertius si expresse compromisset alios duos modum ut sui et ipse pronunciat et sententia non valeret quia hoc arbiter facere non potest l. no. distinguentes §. fi. ff. de arbi. l. in compromisse. et ff. quis in l. si cum et. Et ita no. Bal. in l. i. C. de sen. et pericu. et bar. in l. duo ex tribus de re iudi. Secus si de iure cano. quia ibi duorum tertio absente ut de re iu. li. vi. dummodo ille tertius requiratur per alios duos presentes ut no. Jo. an. in d. c. cum gl. in v. Ad. et hoc casu sufficit una requisitio et generalis ubi par citat parte gl. et singu. in d. c. de bur. v. regruit quam glo. sequitur bal. in l. ad pemptionum ff. de iudi. Et idem erit de iure civili ubi dictum fuit in compromisso quod duo possent procedere sine tertio ut no. Spec. in ti. de arbi. §. fi. et no. facit tex. in l. non distinguentes §. cum pares de arbi. sed tertius requiri debebit per socios ut no. Jo. an. in d. c. fi. de arbi. et Spec. in d. §. fi. v. si nunquid quando hoc actum est. Et sic quando apposita est clausula in compromisso quod quodque facerent maior pars vel pronunciaverit dispo. d. c. i. de arb. li. vi. vendicet sibi locum etiam in foro laico quando non esset apposita dicta clausula in terris imperij stante multis in terris ecclesie statuentibus iuri cano. Ita scribit Jo. an. in d. c. ij. et bal. in l. duo ex tribus de re iudi. bal. simpliciter tenuerit standum esse omni casu dispo. iuris canonici et male ut ipse no. in d. c. fi. extra de re iudi. ¶ Item ubi arbitri sint electi de necessitate puta ex forma statuti tunc si compromissum factum est in tres sufficit duorum sententia etiam absente tertio dummodo fuerit requisitus per alios duos. Ita singu. tradit bal. in l. item si unus. §. item si plures. ff. de arbi. ¶ Ubi autem in compromisso dictum esset quod omnes tres deberent concorditer pronunciare tunc non habet locum dispositio d. c. i. in glo. super verbo presente. Idem dicit Specu. in titulo de arbi. §. fi. ver. Sed quid si actum est in compromisso et et hoc ut verba aliquid operentur. ¶ Sed quando sic compromissum est vel simpliciter compromissum est et est dictum concorditer vel de maiori parte et unus ex tribus qui interfuit examinationi cause tempore ferende sententie se absentaverit an alij duo poterunt ferre sententiam. Hoc confirmat Spe. in ti. de arbi. §. fi. ver. quid ergo. et nil determinat Inno. in c. rainaldus de testa. in gl. super verbo et forma no. distinguit quod si ille absentatur dicit apparere suum cum socijs et ipsi eidem si inde postea se absentavit poterunt alij duo ferre sententiam et valebit quia cessat ratio quare non deberet valere quia eis sententia possit alios in suam trahere sententiam si ipsi arbitratores admittent non et elevassent suam faciam quia tunc etiam si alter dolose se absentasset non possent alij duo ferre sententiam. Bar. autem in l. duo ex tribus de re iudi. distincte tenuit duos ex tribus non posse ferre sententiam quia duplex est ratio quare non valet sententia uno absente. Una quia sua presentia posset trahere alios in suam sententiam. Secunda quia compromissum est in omnes ferant sententiam ut dicit tex. in l. si in tres ff. de arbi. Facit etiam tex. quo ad secundam rationem in l. pedius in si. ff. de arbi. Unde licet deficiat prima ratio adhuc subest secunda: ideo quia omnes tres debent pronunciare. Et hec sententia Bar. est ipsa veritas a qua non est recedendum. ¶ Et quando dictum fuisset cum potestate procedendi et sententiandi per duos ex eis quod non possint alij duo sine tertio citato pronunciare dixit dominus Salustius de Perusio civis et advocatus florentinus. ¶ Quid autem si fuit factum compromissum per ista verba ut Bastianum Raphaelem et Hieronymum et maiorem partem ipsorum sufficientem. Quid importent ista verba et an duo alio non requisito vel citato possint sententiare. Dicetur in fine huius operis plene.

Decimoquarto.

Quero an valeat sententia arbitri quod pecunia fuit compromissa et clarum est quod non in iudicem arbitro idem est dicendum in effectu tamen ut ipso iure. obstat exceptio doli. tex. est in l. i. arbi. C. de arbi. et no. Host. in summa de arbi. §. in quibus. v. unum obstat. Hoc est quod et clarius Spec. in ti. de arbi. §. differt. circa pri. Si arbiter accepit pecuniam ut suam ferat per una parte non cogitur pro re iudicata secus si accepit pecuniam ut iniquam dicat ut iungit glo. in l. i. §. i. ff. de arbi. et host. in summa. in §. quale. v. non cogitur si sordes. Si autem sententia fuerit lata per arbitrum sententia ut et no. glo. in l. si et si in bunc. §. sunt alij ff. de arbi. et tex. in l. in suo vedito. §. cum pretor. ff. de recep. arbi. Et tunc habet locum restitutio contra talem sententiam ut ibi dicitur.

Decimoquinto.

Quero compromissum et factum in tres et lata est sententia uniformis per omnes puta quod condemnaverunt omnes vel absolverunt omnes sed separatim et diverso tempore durante tamen compromisso an valeat sententia hoc non tangit per doc. ¶ Ego puto valere quia cessant omnes rationes quare non valeat sententia lata per duos absente tertio scilicet quia absens si fuisset presens potuisset alios in suam sententiam trahere. ¶ Item quia omnes debent pronunciare ut in l. si in tres ff. de arbi. et no. bal. in l. duo ex tribus de re iudi. Hic vero omnes pronunciaverunt licet unus fuerit absens ab alijs et etiam duo ab uno et sic nullus fuit presens sententie alterius. ¶ Item sententia unius si processet cum ceteris fuerit concordes. ¶ Item nullibi reperio quod lex specialiter requirat quod omnes arbitri vel arbitratores simul pronuncient. Non ob. l. si in tres. et quia ibi tertius absens non pronunciavit et si pronunciasset contra sententiam alij ab alijs qui si fuisset presens sententiis aliorum potuisset illos in suam sententiam trahere que omnia cessant in tali questione ut supra.

Decimosexto.

Quero factum est compromissum de pluribus controversijs simul et arbiter tulit sententiam super una lite tantum et de alijs nil dicit. an valeat sententia. Dic quod si dictum est quod simul de omnibus pronunciare debeat non valet sententia quasi sequuta non sit iuxta formam compromissi non de novo pronunciare debet de omnibus. Si autem dictum est quod separatim possit pronunciare de dictis controversijs tunc valet sententia super pronunciatio de alijs obmissis pronunciare debebit vel l. quod tamen ff. de arbi. et ibi et casus expressus. Sed quid si non apparet quid sit actum quod non est dictum separatim nec coniunctim vel simul vel quod in compromisso fuit dictum quod separatim possit pronunciare de dictis controversijs et dictum et quod simul debeat de illis pronunciare glo. in d. l. quod si non potest optime ratione decidendi. Host. vero in summa de arbi. §. qualiter. v. et differunt. dicit simul de omnibus debere pronunciare debere. Bar. tamen in d. l. quod tamen no. distinguit quod aut omnes controversie erant posite et pie unius litigatoris puta actione et tunc arbiter poterit separatim de illis pronunciare. Aut controversie geniti erant utriusque partis puta actor reum et reus reconveniens actorem et tunc dicit propter naturam reconventionis omnes controversie simul decidi. d. §. fi. ff. quando re. sen. sine appel. ita singulariter loquitur bal. in parallelo loco si recte inspiciatur. ¶ Et in hac sua distinctione innuit Bar. reconventionem posse fieri coram arbitro quod est falsum contra tex. expressum in c. cum dilectus de arbi. ubi reconventio nullatenus fieri potest coram arbitro. Sed potest salvari Bar. quia ubi controversie fuerunt mote in modum conventionis et reconventionis coram iudice ordinario et lite pendente fuit factum compromissum de omnibus suis controversijs in arbitrum quod fieri permissum est et usitatum. Et sic habet pulchra limitatio ad dictum c. dilectus. Potest tamen intelligi quod factum erat compromissum generale de omnibus que hinc inde peti possint per utramque partem quo casu si unus petet quod sibi debetur alter petet quod sibi debetur. §. c. cum dilectus loquitur quando erat factum compromissum de una re tantum et altera pars vult reconvenire de re de qua non est factum compromissum hoc stare non potest ut in d. c. cum dilectus. ¶ Iuxta premissa quero quid si in compromisso dictum fuit quod dictus arbiter semel et pluries et totiens quotiens sibi visum fuerit possit pronunciare etc. An tunc poterit semel lata sententia super uno capitulo vel super una re iterato pronunciare super eadem. Respondeo quod non ut in l. quod tamen et in l. quod labeo. ff. de arbi. Nam talis clausula solum operatur quod super uno capitulo possit semel pronunciare uno tempore et possit super alio capitulo alio tempore et sic de singulis ut no. dicit Bar. in d. l. quod tamen. Et idem est amplexus Spe. in ti. de arbi. §. fi. v. Sed pone quod sententia est quod possit pronunciare sed videbo quare doc. non tangunt. ¶ Pone est factum compromissum super uno capitulo incidente causa

principali q̄s fieri pōt vt est glo. singu. in l. si ligaui in ꝯtrahēdo. ¶ Ei pac. scribēdo. Bar. q̄ casu ꝯpromittendi inter absentes poterit ꝯpromitti vnus articulus, et in tali ꝯpromisso est apposita talis clausula q̄ possit pnūciare totiens quotiens voluerit. An tunc poterit sup eodē articulo plures pnūciare. Breuiter rñdeo ꝯ puto q̄ sic saltē bis. Et hoc p natura illorū verborū totiens quotiens q̄ verificantur vna vice vt in. l. si. i. quantita. ver. deinio. C. de arbi. Et tamen do. cit. in. l. Aug. in. l. si. finita in prī. de dā. infe. vbi dicit q̄ pmisit tum iudici pnūciare totiens quotiens iudex req̄ritur p vna repsentatione, sufficit q̄ pmitteret liberatus est pmissor. ¶ Pro hac mea sententia est tacite no. p Bar. in d. l. quod tamen q̄ singulariter dicat q̄ lz arbiter nō possit sua sententiā mutare nec corrigere tamen ptes in cōpromisso poterint ei dare ptatem mutandi et corrigēdi quo casu tūc sententia lata sup vno capitulo poterit mutare et reuocare. et dicit se ꝯsuluisse in ciuitate Spoleti. Ab aliis tamen clam nihil opa q̄ q̄s eē nō dz vt in. l. si q̄s de legat. et in. c. exhis de spō. ¶ Similiter attenta dicta doct. Bar. arbiter nō posset sententiā suā declarare nec interpretari vt dicit Spe. in ti. de arbitro. § si vsz nūquid verbū obscurum. Tamen et ptes possunt declarare hūa arbitro ō interpretādo suā sententiā p p̄dicta verba Bar. q̄s est no. Et sic puto forte verita. Tamen ꝓbabilius puto posse dici p talia verba similem tamen arbitrum mutare non posse sed posse diuidere capitula. s. hodie pnūciando sup vna parte capituli et alia die sup alia parte. Nec obl. theorica Bar. que loquit cū partes expresse potestatē dederūt arbitro sententiā suam corrigendi et mutandi q̄s non fuit in q̄one nostra que q̄s ꝓcedit vbi fuerūt posita verba generalia quotienscūq̄ vel totiens quotiens. Capienda est enim ex generalitate dictorū verborū ꝓlectura que inducit minorem absurditatem. Nā absurdū foret arbitrū suā sententiā reuocare vel diuidere. Vide de hoc nō in. l. i. C. si aduer. rem iudi.

Decimoseptimo.

¶ Quero in sententia arbitratoris apparet euidens et manifestus excessus vtrū sententia valeat. Dic sm̄ Bal. q̄ sententia est nulla. ut no. in l. i. § i. C. cō. de lega. Secus si adesset excessus sed non esset manifestus quia tunc opus est reductiōe sm̄ eum quod nota.

Decimooctauo.

¶ Quero arbiter tulit sententiā sub ꝯditiōe post ꝯdemno si iuramentū detulerit valeat. Bal. determinat q̄ nō in. c. quintauallis extra de iureiurā.

Decimonono.

¶ Quero vtrū sententia arbitri vel arbitratoris lata lapsa instantia ꝯpromissi valeat. Dic q̄ nō sm̄ Bal. in d. c. quintauallis de iureiu. q̄s intellige quādo in ꝯpromisso est appositū certū tēpus. ¶ Sed quid si in compromisso nō est appositum certum tempus vel aliquis terminus. Quāto tempore debet durare instātia. Specu. in ti. de arbi. in § diffi. i. vers. item vt in terminum. Recitat multas opiniones in arbitro nihil dicit de arbitratore. ¶ Et similiter nihil concludit Bar. in l. si quis arbitratu ff. de verborum obli. nisi q̄ de arbitratore et nihil tangit de arbitro. ¶ Ego circa arbitrum puto debere dici quod si lis est contestata de instātia durare p trien. iuxta iuris iudicijs vt in. l. pperādū. § si. C. de iudic. cū arbitria sint redacta ad instar iudiciorū vt in. l. i. ff. de arbi. Et ita ꝓcedit opi. Azo. de qua Spe. in d. ver. vt in triennium. Sin lis nō est ꝯtestata et tunc iudex pōt cogere ptes ad statuēdū certū terminū vt in. l. i. z et si ꝯpromissum. ff. de arbi. Si vero nō cogit iudex ptes ad statuendū tales terminos tūc arbiter poterit ppetuo arbitrari et vult recte intelligēdo tex. in d. l. i. z si ꝯpromissum. vbi dicit iurisconsultus q̄ p̄tor pōt oī tpe cogere arbitrū suā ꝓferre sententiā. ergo apparet q̄ semp durat arbitriū arbitrādi, alias si eēt finitū aliquo tpe, nō posset p̄tor omni tpe cogere arbitrū dicere sententiā. Et in ꝯcludo circa arbitrū. ¶ In arbitratore vero quāto tpe duret instātia si nō sit pfixus certus terminus. Bar. in l. si quis arbitratu de ver. ob. et l. si. § si. C. cō. de le. dicit q̄ arbitrium arbitratoris finitur q̄n ptes noluerint arbitrari. Si q̄s dicat seu p̄sumat nolle arbitrari distinguit vt arbitriū est collatū in alterū ex ꝯtrahentibus circa substantialia et debz arbitrari infra quadraginta dies vt in. l. q̄ si nolit. ff. de edi. edic. in § si quid ita. Sin circa accidentalia et tunc dz arbitrari quātocius pōt vt in. l. hec venditio de contrahen. emp. Sin arbitrium est collatū in tertium et tunc debz arbitrari infra annū quo elapso anno finitū est ꝯpromissum vt in. l. si. § i. C. cō. de le. Hec est sūma Bar. in locis pallegatis et sequitur de verbo ad verbū dominus Flo. in repetitiōe sua. § arbitrorū. ¶ Mihi sūt vt cū reuerentia tanti doctoris hac opi. Bar. nō posse ꝓcedere. Et primo dū dicit Bar. finitū ēe ꝯpromissum in arbitratore q̄n ꝯstat ipsum arbitratorē nolle arbitrari illud est falsum. nā pone q̄ arbitrator assumpsit arbitriū postea nō vult arbitrari. nōne p̄tor poterit eū cogere. certe sic vt in. l. i. § i. de arbi. et glo. in l. si. C. de ꝯtrahen. emp. Sed si sup istam voluntatem esset finitū arbitriū. certe nō posset p̄tor cogere. q̄ frustratoria esset coactio cū nō posset arbitrari vt pote finito arbitrio Et si dicatur q̄ Bar. intelligit finitum arbitriū per lapsum anni et nō p sola voluntatem. Tūc dico q̄ si per lapsum anni inducitur tacita voluntas per expressam cōtradictionem inducitur voluntas et sic debet eius finitū esse arbitrium et cōpromissum vt plus nō operet̄ tacitum q̄ expressum vt in. l. qui ad certum ff. locati. et l. cum quid ff. si cer. pe. Item vbi dicit Bar. q̄ quādo ꝯfert̄ arbitrium in alterum ex cōtrahentibus super substantialibus cōtract⁹ q̄ arbitrator debet infra quadraginta dies, hoc est falsum. q̄ nō pōt ꝯferri in alterū ex contrahētibus. nā arbitriū vnius ex ꝯtrahentibus in his que sunt substantialia ꝯtractus vt in. l. in emens C. de ꝯtrahen. emp. Et hec sunt verba Bal. in aꝓbat. § allegatis p Bar. videlicet. § si quid ita. quia ibi loquitur in distractu quo tam dicitur ꝯferri in arbitrum vnius ex contrahētibus quo ad accidentalia. q̄ distractus est quoddā accidentale ad ꝯtractū ꝑambalū sm̄ Bal. qui hac. rñdebit hoc nō in. l. si. § i. C. cō. de lega. et in. c. quintauallis. de iureiurando. Preterea dicitur § in d. l. si in quo Bar. fundat opi. suā iudicio meo nihil facit q̄ loquatur in vltima voluntate. et si vult trahere illum. § ad contractum oportet q̄ trahat totam dispositionem illius. § ad ꝯtractū. Absurdū autē esset illum. § p p̄ trahere ad contractū p alia vo parte nō. Si ergo volum⁹ illū. § trahere ad ꝯtractus sequitur vnū im possibile de iure. q̄ arbitrante arbitratore infra annum electio et arbitrium intelligit esse collatum in cōtrahentes vel in alterū ipsorum q̄s est cōtra tex. in d. l. in emens. ita dicit ille. § i. in d. l. si. Et nō placet hec sententia Bar. et Bal. sunt sibi ipsi cōtrarii nā in d. l. si § i. C. cō. de le. z cōtra Bal. et dicit arbitratorē semp posse arbitrari tñ iudex pōt statuere terminū infra quē arbitrabit̄. In cōsilio autē q̄s incipit Bar. solus approbat op. Bar. Ego autē puto verissima Bal. sententiam in d. l. si. § i. Pro qua moueor ratiōe q̄ arbitrator assumitur sup ꝯtractu sup q̄ tractatiōe sm̄ Bar. in l. § et post. ff. de no. op. nūc. et Bal. in l. si C. de cōtrahen. emp. Et arbitrator habet merā facultatem arbitrādi nec vllā p hoc habet iurisdictionē vt sepe dictū est. et facultas p̄cribi nō pōt vt in. l. viā ff. de via publi. et no. Bal. in rubrica de prescrip. extra. Quod intellige verū nisi partes apposuissent terminū, nam termino elapso est finitum cōpromissum. Ita puto dicēdum esse.

Vigesimo.

Sciēdū est q̄ vbi absentib⁹ partibus ꝓrogatio facta est vel altera pte absente et nō intimata est ista ꝓrogatio facta. sententia nō valet verū Bal. in sūma C. de tēp. appel. et in. l. eos. § appellatio de ap. Ide qua materia ꝓrogandis dici placet. q̄ in prima pte et in expōne termini ꝓrogatio. Vide ibi vbi sunt no. verba.

Vigesimoprimo.

Quero an sententia arbitri valeat vbi interuenit iuramentū a pte litigatorū vel arbitri tatem obmissis op. veritas est q̄ ꝯpromissum valet et sententia et iuramentū est seruādum de iure canonico q̄s preualet in hoc iuri ciuili per l. ne in arbitris C. de arbi. resuscitatū auctoritate canonica. Hec est sententia Hostien. in ti. de arbi. § qualiter. v. aliās iuramentū et Spe. eo. ti. § si. v. hoc autē. ¶ Adde q̄ si ptes ꝯpromiserūt sub fide sua parere sententie, q̄ idē est ac si iurassent sm̄ Jo. an. in. c. i. de sepul. li. vi. in nouella et Spe. in ti. de arbi. § si. v. sed pone cōpromissum. Idem tz Hostien. in ti. de arbi. § qualiter. Idem est si fides adsit p promissionem fidei. si fides nō seruet̄ quis incidit in periuriū et est infamis sm̄ Spe. in d. ver. q̄s est menti tenendum et tu bene nota.

Vigesimosecundo.

Quero si cū esset hodie ꝯpromissū hora tertiarū sententia est lata eadē die hora vesperarum an valet sententia

na. Hec q̄ nō p̄ breuitate tpis et q̄ꝛ p̄sumit̄ nullam interuenisse causae cognitionem que precedere debet pronunciare ita scribit Bar. in l. p̄latam. C. de sen. et interlo. om. iudi. [illegible] Anto. de but. et Inno. in c. quoniam [illegible] sententia est lata presentibus partibus et non reclamantibus ex tunc valeret et teneret.

Solutur. Compromissum p lapsu, instante in cōpromisso posite [illegible]

[illegible]

Solet [illegible]

[illegible]

Alterius [illegible]

[illegible]

quero [illegible]

[illegible]

aliū ɔpromittunt. Nā ꝑ hoc nō est erepta iurisdictio delegati vel ordinarij quoad alia cam vt in aūt. si tamen. C. de ꝯmp. ꝑ aeno. Spec. in ti. de arbi. §. finit. ver. aliud autē rū. ec. ¶ Soluit etiam ɔpromissum ꝑ sacerdotiū. puta si arbiter i effectus sacerdos. vt in l. no distinguemus. §. sacerdotio ff. de arbi. ¶ Item finit cōpromissum si capitales inimicitie interuenerint inter arbitrū et partes vel alteram partium vt in d. l. ff. de arbi. et Spec. in ti. de arbi. in pe. ad fi. ver. et si capitales. ¶ Et dicunt capitales inimicitie duobus modis. Videlicet primo si interuenerint inimicitie mortis quia sint minati sibi mortem vel alteri. Secūdo si instituta sint accusatio criminis capitalis vt singula dicit glo. in d. l. iij. ¶ Pluribusq; aliis modis ɔpromissum finit. s. transactione pacto de nō petendo rerum perpetua ac vt in l. nō distinguemus. §. ɔpromisso. de arbi. et in l. cū pacto ti. et Spec. in ti. de arbi. §. et versiculus. ¶ Item soluit si arbiter effectus est iudex puta ꝑtor vel ꝑsul. vt in l. iij. §. fi. de arbi. ¶ Sed mirum videt quia sacerdos pōt esse arbiter et tamen si sit arbiter antequam sacerdos supueniente sacerdotio euanescat ɔpromissum vt d. §. sacerdotio. Sed hoc ꝓungit quia ꝑmo casu sacerdos sciebat se sacerdotē tpe arbitrij suscepti. ideo arbitrari quia hoc qd sibi imputetur. Posteriori vero casu in quodam inopinato supueniente dignitas sacerdotalis est. qua non cogitauerat tpe cōpromissi accepti. ¶ Poterit tamen sacerdos ꝑcere ɔtra ꝑmissibi sit interdictū officiū tabellionatus et maxime si sit paup. Eode mō si sit tabularius pape vel epi vt in Abbr. Jnno et Anto. de bi. an. c. sicut tpra ne cle. vel mona. Qui Anto. ibi subiūgit fm Vin. quia si clericus existens in minoribus efficit tabellio na priuaut bn̄ficio sicut si ꝑssit matrimonium ꝯ c. no. dicit. Soluit denique ɔpromissum si arbiter vel arbitrator post susceptū ɔpromissum pat. iā bn̄ū omnibus bonis suis publicatis. quia talis bannitus ꝑ mortuo reputat. Ita sentit Bal. in c. j. sua de pace ɔstan. in vsibus feud.

Aggressurus. Sum vltimā ptem huius vtilissimi tractatus in quo ꝑmo tractabo clausulas que apponi solent sunt in instrumento ɔpromissorum. Erunde subiciam infinitas questiones.

Primo. Itaq; quero. pone in ɔpromisso appositam est talis clausula quia possit ɔpromissarius de iure et de facto ꝑcedere sed solum de iure pronunciare an talis erit arbiter vel arbitrator. Bar. in l. diem. §. stari de arbi. determinat quia erit arbiter quod etiam placuit domino Floriano in d. §. ab his. eorum per eum repetito. Nec enim illa verba quia possit ꝑcedere de iure et de facto aliquid obsistunt cum in simili in iudice q cognoscit summarie et de plano et sine figura iudicij. z tamen nō desinit esse iudicem eodem modo dicendum est in huius modi. q. Bal. autem in quodam consilio suo quod incipit de iusticia vel iniusticia ec. dicit de ꝓprio significato verborum talem non esse arbitrum quia arbiter non possit pronunciare eque et iniq;. et vtroq; casu eius sententie est standum. vt. l. diem ꝓferre. §. stari. de arbitris. Sic in casu nostro non potest ꝓnunciare iniq;. et si ꝓnunciat iniq; potest appellari secundum eum quod non est in arbitro. Itē nō potest esse ꝓprie arbitrator quia non potest ꝓprie de iure moderare alterius in potest arbitrator. vt in d. § ab his cum sq. c. ii. de. Similiter cōcludit ex largo significatu vocabuli talem magis assimilari arbitro quam arbitratori. ¶ Ego indubitanter cōcludendū est cū bar. ꝓpto per rationes ꝓallegatas. Que sententia placet Fran. de Aretio in l. si quis arbitrum de ver. oblig. repetitione sua. et sequitur dns Anto. in c. quintauallis de iureiur. Ubi tamē fatetur fatentur ɔpromissum in arbitratorē et amicabilē ɔpositorē ita vt pronunciet tamē de iure sic secūdū. d. Bar. vbi. . . . erit arbitrator quia arbitrum habebit informare a iure ꝑ sola naturali equitate. et sic quantum . . . erit informatū a iure potent reduci ad arbitriū boni viri. Nō cuius deficit arbitrij sufficiet ad limites iuris restringat. Non ob. quod allegatur per Bal. in suo cōsilio cōtra sententiam Bar. in prima. §. §. formata. § stari. et nō fuit illa questiō. Primum si statui sentencie arbitri sine eque sine iniq; sit. Alia qōne nostra sunt cōueniunt quia de iure tatū ꝓnunciaret. Ideo seruādi sunt fines mādati. Un si hoc casu iniq; ꝓnunciet sunt erit nulla sicut Bar. in d. §. stari quod et placuit domino Flor. in d. §. arbitrorū. Ergo cum eis seruo quia vbi arbiter excedit fines ɔpromissi quicquid ꝑ eum statuit contra ɔpromissum est nullū. quia omnis potestas arbitri dependet a volūtate partiū respectu eorū que sibi ꝑmissa sunt vt in l. si distinguemus. §. si officio de arbi. et §. fi. ¶ Si in ꝓposita q parte voluerit quia ipse solū de iure ꝓnūciaret. quod si nō facit. quia ꝓnūciet extra iusticiam facit ɔ sibi cōmissa igitur sentētia est nulla. Ideo male dixit bal. in d. cōsilio. quia tūc poterit appellari. quia a sententia nulla nō appellat. vt l. si expressim. de appel. cū si. Et sic voluit Bal. s̄uaz valere quod ɔfirmat d. Fran. de Aretio in repetitiōe in d. l. si quis arbitrum que sequitur d. An. in c. quintauallis. quod expresso est quod iustitie viue nō. l. ogal. Sed tenet te meti quia arbiter tacite ꝓnunciet de iure. ergo ec. Et hoc mihi placet vbi sn̄ia est nulla. puto arbitrum tamē nō posse ꝓnūciare cū functus sit officio suo et si nullas ꝓnunciauit. Laudes. vt in d. c. de re iudi. et ꝑ Spec. in ti. de arbi. §. fi. ver. sed fm iura ꝑmissa. Sec. est in arbitratore quia si moliter arbitratur et ex aliqua ca iterū ꝓo erit arbitrari. hoc verū si est nulla ipso iure. Sec. si est nulla ope exceptionis. Ita singulariter no. Jnno. in c. cum litteris. de offi. deleg. Et de sua Jnno. placuit Bal. in l. fi. C. de ꝑtreb. ein. in quarta. q. Et illa verissimā esse puto. et Pet. et Ci. aliter dixerunt in d. l. fi. male. Et ꝓ hoc ego de facto cōsulens vidi. cū esset ɔpromissum viri ex fratribus predicatoribus de arbitrando ꝓ quibusdam ca. pena terre deberet vēdi. et ipse arbitratus fuerit sine consensu sui superioris sic laudum fuerit nullū. Consului verū posse arbitrari postea superueniēte ɔsensu sui superioris. Dicit tamē An. de bu. in d. c. quintauallis. quia cōmunis opi. est quia sine venia est nulla. non possit amplius arbitrari. sed nō memini me legisse.

Secundo. Quero dicitur in ɔpromisso quia tales ɔpromiserūt in Titiū arbitrū et arbitratorem. An sua exinde lata censebit sententia arbitri an arbitratoris. Respondeo ex mō procedendi hoc cognoscitur nā si processū ē ordine iudiciario seruato porrectus est libellus et lis contestata. tunc dicitur talis sentēntia lata per arbitrum. Si autem nullus ordo iudiciarius seruatus fuerit. tunc dicitur sententia lata per arbitratorem. Ita singulariter no. Jnno. in c. quintauallis de iureiurando in gl. in verbo arbitratoris. et etiam tenuit d. Flor. in d. § ab his. Jde dicendum est in dicū in quo ꝑcedi possit ordine iuris seruato et non seruato sed d. Anto. in d. c. quintauallis. Sed vbi ɔpromissum est factum quod teneat ꝓnūciare de iure tū poterit ꝓnunciare ꝯ ius cōe siue statuta vel c. q vellet. Bro q . . . pos. ca. . . . non. dicit abs. io. de bu. in d. c. quintauallis. et Guil. tenent . . . et Jo. an. dubitet Et est vera sententia d. Anto. quia iudicare fm statuta est ius facere.

Tertio. Quero pone ɔpromissum ē factū in Titiū hoc modo. Cōpromiserūt in titiū tāq; arbitrū cū hoc quia possit ꝑcedere iuris ordine n̄ seruato. an talis erit arbiter vel arbitrator. Hoc quia intelligitur ɔpromissum tanquam in arbitrum et arbitratorem. et an fuerit arbiter vel arbitrator dependet ex forma iudicij vt ꝓxime dictum est. Ita determinat Jnno. in d. c. quintauallis. et Spec. in ti. de arbi. §. fi. ver. sed quero si sit ɔpromissum. Si vō dictum sit ingenue tale in arbitrū nō intelligit cē arbitrator etiā si adijciat cū hoc quia nostra quesitiōes determinet. Ita dicit no. Jnno. in d. c. quintauallis. et no. in Spec. in ti. de arbi. §. fi. ver. qd si cōpromissum. ¶ Aduertēdū tñ est ad vim verbū quia vbi facta est cōmisso alicui ꝑsone puta vel pluribus. nec apparet expresse vtrū sit facta ɔmissio tāquā in arbitrū an tanquā in arbitratorē puta quia dicit ples. Cōmittimus causā nostrā Titio vel in manibus Titij intelligit cōmissio qd illa cē facta taquam in arbitratorē. ita singulariter dixit Bal. in ti. de inuest. in mar. fac. in vsi. feudo. et primo hoc voluit Jo. an. in c. iunocue. de iudic. in nouella.

quarto. Quero pōe state forma ɔpromissi quia electus sit quis tanquā arbiter et arbitrator et ꝑcessit iuris ordine nō seruato et sic tanquam arbitrator. In sententia vero tanquā arbiter iuris ordine seruato dicens. Nos eligentes ponus viam arbitri et tanquā arbiter pronunciamus ec. Utrum in hac sententia cēseat lata ab arbitratore. an vero ab arbitro. Respondeo quia censebit lata ab arbitratore. scdm Bal. qui ita singulariter dicit in d. c. quintauallis. in x. collū. Nam vt sententia censeat lata ab arbitro requiritur quia hoc appareat ex processu et ex sententia fm Jo. de imo. et bal. in dicto. c. quintauallis. Dicendum est idēz ecōuerso in ꝑcedēdo eligit viam arbitri et ꝓnūciauit tanquam arbitrator. puta quia tulit sententiam sine scrip. in reducat ad arbitrium boni viri tanquā sit lata ab arbitratore fm Bal. in l. si qui. . C. de.

epi. au. hen. e plz vo. Anto. in d. c. quintavallis. qui dicit idē esse fm Hosti. qui pmittit in medio suo terminat: cū vnū nō aliud. qa censet arbitrator puta si oblatus est libellus. e ad recipiedū testes nō vocant ptes. e idē tz Host. e vo. Anto. de bur.

Quinto. Quero pone quis est electus tanquā arbit. de gnt via arbitri scadorurie ordinē. nūqd poterit relinquere hac via e redire ad viam arbitratoris. e similiter cū an electa via arbitratoris poterit redire ad viā arbitri. Et in l. si dominū. ff. de fur. e in l. aij. ff. de sta. mil. determinat q nō. Idē z vo luit Bar. in d. §. arbitror. ff. p socio. Hac eandem snām tenuit Specu. in ti. de arbi. §. si. ver. quod si cōpromissum. Sed Host. te nuit cōtrariū in d. c. quintavallis e et Bal. in l. nō codicillū. C. de te sta. p multa verba que nō recito qa hec sna nō est cōis. Ergo ab opi. Spe. e Bar. nō est recedendū tanquā cōior qz cū melioribus rationibus coaduna. C Primo qa eligendo viam vnam alterā renūciare videt. ff. de pac. inter emp. e vend. cōpmissaria. C Secū do qz varietas reprobat. extra de cleri. bnfi. c. ui. C Tertio quia sm pcedens snā est formanda. l. vt fundus cōi diuid. C Pro hac sna dy faciet tex. in l. nō codicillum. C. de testa. e tex. in l. si. C. de codicil. e est ipsa veritas. Et si cōpromisso facto in arbitrum e arbitratorē ferat sna hoc mō. v. ferimus snam hac tanquā arbit. e arbitrator: sna valebit tanquā lata p arbitratorē fm Bal. in l. si codicillum. C. de testa. qui ita dicit de cōsuetudine servari. C Sz retenta hac opi. p vera. v. qz electa vna via nō pōt redire ad aliā. C Pone factum est cōpromissum in duos e electa est via arbi tri. nunqd postea dato tertio per iudicem vel alios poterit ad viam arbitratoris redire. Hoc pcedit ex illa questione vtrum p tertium superuenientem fiat nouum cōpromissum. Nam si sic nouū cōpromissum poterit ad aliam viam reducere se alias nō. Bar. in l. si dominium. ff. de fur. simpliciter dicit esse nouum cōpromissum qa talis non est arbiter sed adiūctus. nam aliquid nō hz pnūcia re sed hm cōsiliū suum aly duo arbitri habent diffinire. vt. l. iij. §. si vnus. §. si. e ibi glo. ff. de arbi. e plenius p Specu. in ti. de arbi. §. si. ver. sed nunquid iste tertius. e Bar. in d. §. si. C Si vero iste tertius esset electus p partes tunc est arbiter e p consequens erit nouum cōpromissum. Et sic poterunt hoc casu arbitri ad aliā viā redire. Cū vt subiungit Bar. in d. l. si dominū si statutū ciuitatis appellaretur tertiū q digeret p arbitros e iudice eē arbitrum tunc cogeret pnunciare simul cum aliis arbitris e hz ei locum id quod voluit glo. in d. §. si. e ei Bar. e Specu. in locis pallē. C In fert etiam Bar. qz etiam hoc casu erit nouum compromissum. e idē electa via via assumpto cū tertio arbitro poterunt arbitri ad aliam viam redire. Et hoc attenta doctrina Bar. in d. l. si domi nium. Vide est no. fm Bar. qz si questio est cōmissa tanquam in arbitratorem e pcessit tanquam arbiter acta censebunt facta p ar bitrum. sed cōtrarium tenuit Anto. de bu. in d. c. quintavallis qa mo dus pcedendi non alterat eius ptatem. idē eius sna reducit ad ar bitrium boni viri.

Sexto. Quero pone in cōpromisso e apposita clausula q possit pcedere diebus feriatis e non feriatis an possit pcedi diebus feriatis in honorem dei. Hic qz si est ele cta via arbitri nō poterit procedi cū arbitria sint redacta ad instar iudiciorū. l. i. ff. de arbi. e certum est nō valere iudiciū latum p iudi cē die feriata in honorē dei nec aliū actum vt vulgo dicit e le gif. l. si. C. de feriis. e ita si esset renunciatum ferijs introductis in honorē dei. Si autē esset electa via arbitratoris tūc poterit pcedi die fe riata in honorē dei cū arbitrator tali die suā sententia possit ferre vt. d. l. si. e ibi scribit bal. e bar. in d. l. si fructus. ff. de fer. C In aliqui bus ferijs inductis ob vtilitatē hominū vt sunt ferie messiū e vin demiarū. siue sit arbiter siue arbitrator poterit pcedere p p dictā renunciationē cum illis ferijs renunciari possit. l. i. ff. de fer. e c. si. extra de fer. Tū hoc casu nō poterit cōpelli arbiter sedere. qz illa re nunciatio non artat arbitrum sedere nisi velit vt no. Spe. in §. si. ver. sed nunquid tenetur iuxta fi. in ti. de arbitris. e Jo. an. in c. de. spe. § verbi signi. in glo. super verbo valere. C Nunquid si fa ctum sit compromissum in arbitratorem duraturum diebus. xx. vtilibus cōnumerentur ferie messium vel vindemiarum. Dicen dum est qz sic duplici ratione. Prima quia hi dies cum sint om nes in quibus actus potest explicari e tractari. l. mulier. §. sexagin ta. ff. de adulter. Sed in talibus potest causa tractari. l. ij. e ligere e iste arbitrationis. secus in arbitro. cū arbitrator nō habz ferias nec co ram eo sint ferie vt scribit bal. in. l. si vt proponis. C. quō e qū iu dex cogatur tales dies currūt. C Secunda ratio cōiungitur talis e incōuin cibilis na vbi in iure dicēdo requirit cessio nō cōnumerantur dies ces sionū. Vbi aūt in iure dicendo requirit cessio. sed de plano pcedi pōt. dies vtiles dicunt et dies nō cessionū. l. ij. §. dies. ff. quē ordo in bo. po. serue. Sz arbitratorē hz necesse sedere nec seruare hz aliquē or dinē iuris cū coraz eo nō sit iudiciū vt vulgo scribitur in d. c. quin tavallis maxime p Inno. e p Bal. ergo oēs dies messiū e vin demiarū cedūt e cōnumerant in casibus vertēdis coram arbitratore. Hec sna suffulta ē auctoritate Ang. qui sic scribit in l. mulier. §. sexa ginta. de adul. vbi dicit ee casum. Et ecōe quidē cōsuluit Bald. in cōsilio qd incipit. Statuto ciuitatis pisane cauetur et qd bene menti.

Septimo. Quero deducta ē clausula in cōpro misso qz cōtraueniens soluere debeat penā rato manente cōpromisso. An virtute huius clausule poterit vtrūqz peti e pena e qd est pmmissum. Respondeo qz sic secun dum Spe. in ti. de arbi. §. si. ver. quid ergo sm premissa. Idē z scribit in l. qui fidem. ff. de trāsac. vbi casus est e est intelligendi qd datus est ex parte rei conuenti. sed cōtra facit actor qui pōt petere pe nā e vicē exceptionē si adhuc petere cepit. ita propterea tenendū est casus in d. l. qui fidē. C Ex parte autem actoris idē censen dum est si in transactione interueniat stipulatio pora quia reus pro misit in transactione actori centum sub pena rato manente pacto. cer te si postea resiliret a transactione volens soluere dicta centū po terit vltra penā petere centū ex stipulatione. Si aūt nulla interue nit stipulatio solū potest peti pena vel repetēdo quod soluit. Tā idē est in actore p interpretationē cōmunē. C Est tamē aduertendū qz si quis contrauenit transactioni ante litē contestandā facta licet cōmis sa sit pena tamen penitere poterit. cōfaciens ante litis cōtestationē. Si transactio est facta post litis cōtestationē si qs cōtrauenit pōt penitere vsqz ad sententiam exclusiue. ita scribit Bar. e Ang. in d. l. qui fidem. de transac. que ita fuit originaliter subtilissimi doctoris domi ni Pe. de bella pertica vt idē refert. p quos opinio est casus in l. siue apud acta. C. de transac. e l. si quis maior eo. ti. e ita no. glo. in l. vo. in d. l. qui fidem. p vnū lectiū glo. de transac.

Octauo. Quero in cōpromisso ē dictū qz si cōtra i arbitramento qd si fuerint iudicat in penā in cōpromisso cōtentā. e arbitramentū continebat plura capitula. e alter ex litigatoribus cōtrafecit vni capitulo. an cōmittat totā penā. Cōcluden dum e qz nō p ea q scribit Spe. in ti. de arbi. §. si. v. qd si ple. Sz pena p pte cōmittere vt ergo in his cōmittat penā in totū si cōtra faciat vni capitulo v. in cōpromisso dicit si pdicta in arbitramento cōtenta nō obseruauerit vel aliqd pdictorū. e tūc p cōtrauentionē vnius capituli in totum pena cōmittitur.

Nono. Quero lato laudo p arbitratorē in pōn cō promissi cōmittit insolidū cōtra oēs heredes et nō cōtradicens p cōtractione vnius solius heredis. Ista questio re quirit subtilis materie indagationē. Materia diuidui e indiuidui q quātū sit difficilis nemo est qui nesciat. Pro declaratione igit penitus dubij videamus de mā indiuidui quātū sufficit si nō nimis euagado. Omniū obligationū. Quedā cōsistit in dando. Queda in faciendo. Et hoz factoz quoddā e diuiduū e quoddā indiuiduū. Et sic in obligatione veredite re dari. Interdū e fieri diuiduū. Interdū fieri in diuiduū. Et i his oibus ḡro vtz stipula adiecta sic obligationis si cōtra fiat dispositio in obligatione p vnū ex obligatis pena cōmittat cōtra alios obligatos nō cōtrafacientes videndū est videre in exemplo. q no stre. Et breuiter dicendū est. Aut loquimur in pluribus pncipali bus. Aut in pluribus heredibus vnius pncipalis. C Primo casu distinguendū est. aut factū diuiduū ex vna parte. e factū indiuiduū e obligationē diuidi ex altera parte. Nā si in obligatione est factū indiuiduū vt est qn duo sunt obligati rez vindicare aūt defendere vt. l. in executione. § nō solū. ff. de ver. ob. vel vt est in illa obligatione nō fieri per se quominus ire e agere liceat vt. l. iij. §. cato. de ver. ob. e multa alia possent exempla monstrari. Tūc aut fuit actum qz quilibet teneat insolidū. e erunt duo rei. e eo factū vnius facit cōmittit penam cōtra alios obligatos vt. l. si. C. de duo. reis. Aut hoc nō fuit actum. e tunc aut vnus cōtrafecit illi e sic solus cadit

c

in penā. vt. l. i. §. apud nos. de postu. ¶ Aut omnes ꝯtrafecerunt et omnes tenent insolidū quasi duo rei. vt. l. si vt certo. §. si duobus de vicu. ff. como. et l. si duo. §. i. eod. ff. depo. ¶ Si autem loquimur in obligatione dādi vel qn̄ factū est diuiduū et tūc si nō fuit adiecta pena ꝯmittitur stipulatio ad interesse pro ea parte pro qua non est ꝑtū. vt. l. si ꝑcurator in prin. ff. rem ra. habe. ¶ Si autem fuit adiecta pena et tunc aut loquimur in ꝯtractibus et pena ꝯmittitur i totū sine obstaculo exceptionis. vt. d. l. si is qui duecta. §. cum ita. de rebus du. ¶ Dum tamen dicas et tūc aut in his qui pertinent ad decisionem et d. l. v. §. fi. de ver. obli. et ibi in glo. ¶ Aut loquimur in ꝯparatoriis iudiciorum et tunc de rigore ꝯmittitur insolidū sed de equitate obstat exceptio nisi pro ea parte pro qua factū est. vt. l. si seruus. §. si plurium. ff. si ꝗ cauti. Aut et secundo casu principali loquimur in pluribus heredibus et tūc i obligatione dādi pena ꝯmittitur ꝯ oēs et vno solo ꝯtraciente siue loquamur in ꝯtractibus siue in iudiciis quoad decisionem. l. v. §. fi. de ver. ob. ¶ Idem est vbi in obligatione factū est indiuiduū hoc ꝓbat i. l. iii. §. cato. de verbo. ob. ꝯtinuata d. l. v. §. fi. Et pro vtroque est casus a ꝯtra in l. heredes. §. an illa. ff. fami. herci. ¶ Vbi autem esset factū diuiduū et tunc pena solum ꝯmittitur ꝯ faciente vt in d. § cato. ubi v. et ii. et ibi est casus. ¶ Attende tamen quod vbi factū est indiuiduum et debitū seu ꝯtractio nō descendit ex causa lucratiua ponit solū ꝯtraciens et pena solum ꝯ illum ꝯmittitur. casus e in l. de pupillo. §. plurium de no. op. nū. ¶ Idē est in ꝯtractibus bonefidei vbi factū est indiuiduū quod solū ꝯtraciens incidit in penā vt. l. depositi. di. l. ii. ff. depo. ¶ Idē dicendū est in ꝑtoriis stipulationibus quod pena nō ꝯmittitur nisi quatenus et ꝯ eū ꝑ quem factū est. quod tales stipulationes habent in se egtatē. vt l. penale. §. vlt. ad. l. falci. et no. Ang. in. l. si seruus. §. si plurium. ff. si quis cau. ¶ In iudiciis autem quoad ꝑparatoria committitur ꝯ oēs ꝑ ꝯtraciendem vnius tantū mero iure. sed de equitate obstat exceptio quod nō ꝯmittitur nisi ꝑ ea parte ꝑ qua ꝯtractum est. vt d. l. si seruus. §. si plurium. ¶ Hec doctrina est Bar. tradita in d. l. iii. §. cato. et Ange. in. l. si seruus. §. si plurium. si quis caut. que omnia dicuntur esse et ꝑcedere de iure ciuili. ¶ De equitate autem canonica dicitur penam in ꝯparatoriis ꝯmitti ꝑ ea parte ꝑ qua ꝯtrafactum est v. xu. c. fi. ꝯtroria de penis vbi casus est no. ¶ Ex his infert ipse Ang. in d. §. si plurium quod si emphiteota decedit pluribus heredibus relictis et vnus nō soluat canonem ꝑ parte sua licet ceteri soluerint ꝑdes suas oēs cadent a iure suo. Idem tenet glo. in l. cū dudum. Et illud idē est ꝯplexus Spe. in ti. de loca. §. nunc aliqua. ver. xxiii. Immo et arbitraretur de iure quod si is qui soluere debuit fuit ignorans rem esse emphiteoticam puta quia successerat emphiteote et sic iusta est ignorantia. c. qui in alterius de reg. iu. li. vi. non cadat a iure suo poterit restitui in integrum ꝑ glo. in l. ii. C. de iure emphi. in vltima glo. quod etiam tenet Bar. in l. i. cum filius. §. an hac de verbo. in ob. et Bal. in c. cum quis de reg. iur. li. vi. et Specu. in ti. de loca. §. nunc aliqua ver. xxv. Probo a simili per ea que no. Bal. in c. si vassallus in ti. de feu. fue. ꝯtro. qui elegātur dicit quod alienans rem emphiteoticam sine licentia domini non cadit a iure quod ꝓbabiliter ꝯtingere potest in herede emphiteote in quo ꝓbabilis cadit ignorantia. vt c. cum quis de reg. iu. li. vi. et d. l. qui in alterius de reg. iur. ¶ Ceterum et si omnia vera que dicta sunt sunt nisi difficultas surgeret sine culpa obligati cum ratione adimplere nō potuit ea ad que est obligatus nō ꝯmittitur pena ex parte ꝯtraciente a scribit Bar. in d. §. cato. et Ang. in d. §. si plurium. Pro quo decisione est casus notabilis in l. si vel heredi. §. ad dotē. ff. ad l. fal. de leg. ¶ Ex quibus omnia videtur inferri ad propositum questionem. Nam aut sumus in actum ꝯtractū quod dari vel factum indiuiduū. tunc per nō ꝯtractionem vnius heredum pena committitur quo ad oēs actio ꝯgiore licet aliter ꝯtra canonice nō committitur nisi quatenus est ꝯtrafactum et per quam est cōtra actum. Et hec equitas canonica preferenda est rigori iuris ciuilis. ita sing. dicit glo. in c. fi. de pactis. de penis. licet aliqui doc. legum senserint cōtrarium de ibi notam glo. Et ꝑ glo. nune est ratio quod vbi rigor et equitas reguntur semper semper preferetur equitas vt l. i. C. de leg. et in plene tradit in l. placuit. C. de iud. et ibi late ꝑ oēs doc. scribunt. Si rigor iuris ciuilis et scriptus in d. §. cato. et in l. iii. §. fi. de ver. ob. et equitas cano. est scripta in c. fin. de penis igitur. Si autem cōmittitur factū diuiduū tunc cōmittitur solum penam contra illum qui cōtrafecit vt d. §. cato. ver. et si de eo. ¶ Superueniente autem difficultate ut nihilum pena committitur. ut expresse

in his terminis decidit Ange. in d. §. si plurium ꝑ ꝯtractionem vnius heredum pena ꝯmitti ꝯ alios heredes qui nō ꝯtrafecerunt. ¶ Item cōheredes casu quo nō ꝯtrafecerunt debent regressum ꝑ actionem habere ꝯ ꝯtracientem ad ꝯsequendum id quod exsoluerunt sua culpa vt d. §. cato. et l. ii. §. a duo. si in facto cōtra tradit Bar. ¶ Et vt hec materia ꝑ ignorantiā terminorum nō negligatur qualiter cognoscatur factū diuiduū a facto indiuiduo ꝑ descriptionem que ꝑ exempla declarare decreui. ¶ Factum diuiduum ergo dicitur quod ꝑ parte impletū affert tantam vtilitatem respectu partis quantam affert totum respectu totius. et si ꝑ parte fiat et pro parte interesse ꝑstaretur in eadem re cōtingit solutio pene. Exemplum in illa stipulatione que quis ꝑmittit nō agere quod decessit: inter heredes vno herede ꝯtraciente oēs in penā incidunt nā talis stipulatio de ꝯtinere factū diuiduū. quod si oēs heredes obtemperaret stipulationi in totum debitor ꝯsequitur securitatem tantū ꝑ duobus quibus pro quibus illorum duorum heredum quod nolunt agere licet stipulationi volunt obtemperare. Consequitur autem incōmodū ꝑ tertia illius agentis heredis et ꝯtracientis. Et Bar. sequitur quod tantam vtilitatem affert ꝑ parte impletum quo ad partem quantū totum respectu totius. Subiicitur postea in descriptione facti indiuidui. Et si fiat ꝑ parte et ꝑ parte interesse ꝑstaretur in eadem re ꝯtingit solutio. Hoc ꝓbo quod tale exemplum in eo qui tenetur ad restitutionem tenetur ad factū. Pone ergo quod tenetur ad restituendū saculum pecunie. istud factum dicitur diuiduum quod si parte impleat soluat pecuniam si ꝑ alia parte nō impleat succedit obligatio ad interesse. et sic ꝑ illo interesse debet solui pecunia. Et sic supra vbi idem. Specunia que in genere recepit functionem. ¶ Factū vero indiuiduum est quod ꝑ parte impletum nō affert tantam vtilitatem respectu partis quantam affert totum respectu totius. ¶ Item illud factum dicitur indiuiduum quod si ꝑ parte fiat et ꝑ parte interesse ꝑstetur in diuersis rebus solutio fieret. Exemplum de prima descriptione facti indiuidui poni potest in eo qui ꝑmisit domum edificare. nā pars nō affert tantam vtilitatem respectu partis quantam affert totum respectu totius. nam tota domus defenderet a pluuia et a ventis. sed pars domus nō defendit si nō habet nisi parietes a dimidia parte pluuie et si nō habuit tectum et nō parietem nō defendit a parte ventorum. sed tota domus defendit ab omni vento. Exemplum de descriptione indiuidui. Quo ad secundam partem potest poni in hac stipulatione fundum tradi quod si pars fundi tradatur et alia pars nō tradatur succedit obligatio ad interesse. et sic interesse solutio quod cōsistit in pecunia. et sic in diuersis rebus cōtingit solutio tamen scilicet in fundo et in pecunia. ¶ Item potest poni exemplum in illa stipulatione vnam penam pannum mei restitui michi. nam si restituitur dimidia pars de panno pro dimidia. si nō restituitur alia pars succedit obligatio ad interesse quod cōsistit in pecunia. l. si quis ab alio de re. iudi. §. fi. Et sic in diuersis rebus ꝯtingit solutio. Hec omnia sunt tradita per Bar. elegāter licet nō ita clare in l. stipulationes nō diuiduntur in l. i. ff. de verbo oblig.

Decimo. Queritur posito in ꝯpromisso et adiecta clausula quod toties pena ꝯmittatur quoties ꝯtrafactum fuerit an si plures ꝯtrafactum fuerit plures ꝯmittantur pene ita quod possit exigi pluribus vicibus. Spe. format hanc q. in ti. de arbi. §. fi. v. quid si dictum est in ꝯpromisso et refert tres opi. et vlt. firmat. Bar. autem in l. ii. sic. ff. de ver. ob. et in l. nō ex oib. ff. de arbi. determinat quod plures pene ꝯmittuntur et sic plures exigi possent. Pro hoc casus est expressus in l. si duo. in prin. ff. de arbi. Ratio quod vna pena ꝯmittitur ratione ꝯtinuitatis igitur exigi potest toties quoties ꝯtrafecit quia in omnem ꝯtractum indicitur ꝯtractus arbitri. Glo. autem decidit in. §. quod vo in aut. de iudi. col. vi. et pena di poni ratione ꝯtractus vtrius et cum ꝯstit nō interest pecuniaris nō cōtrafecerit ita inquirit sing. Ang. in l. stipulatio ista. §. alteri. de ver. ob. Et huiusmodi et pena que ponitur in ꝯpromissis que interest nō interest pecuniale nō ꝯtrauenit vnde licet cum ꝯtrafacit ꝯpena arbitramentalis in cōpromissis apposita exigi potest. tamen de iure canonico de iure ciuili vt est tex. in c. per tuas. et c. ꝯsecta. extra de arbi. et vtrobique ꝑ glo. et doc. Idē tenuit indistincte Bal. in l. cū allegas. C. de vsur. et glo. in l. quoties. §. fi. de ve. ob. Cuius decisionis ratio manifesta declaratur. Nam aut dicimus penam appositam in ꝯpromisso esse adiectam facto. Et quod doctores oēs tam canoniste quam legiste tale penam posse exigi nec presumitur esse adiectam in fraudem vsurarum ita concludit Inno. in c. fi. de penis. et C. et Bal. in d. l. cū allegas. et Ange. in l. verum de pet. heredi. Aut dicimus tales penam esse adiectam donationi speciem et idem vt dicunt preferri doc. vt. §. e per Bar. in l. Lucius de actio. emp. Aut dicimus talem penam esse appositam vsuris quando

tinctio. et tunc si ille in cuius fauorem est adiecta pena est solitus fenerari. tunc pena potest in subsidium exigi et vltra interesse. nec presumitur esse adiecta in fraudem vsurarum. vt voluit Inno. in c. salubriter de vsuris. et Bar. idem voluit in l. stipulatio ista. § alteri de ver. ob. dicens hoc tenere canonistas. et nullus standum esse quod melius intelligunt tenorem vsurarum quam legiste. ¶ In hoc puncto quando pena est adiecta dationi quantitatis consuluit Inno. Cynus de castel. Io. de castil. et de bo. et concorditer tenuerunt penam exigi posse. ita apparet in eorum consilio quod incipit tenus obligauit omnia bona sua. In hoc tamen discrepat Bar. in d. l. vtrum dicens quod vbi pena est adiecta dationi quantitatis hodie presumitur adiectum in fraudem vsurarum. non secus si non solitus sit fenerari nisi quatenus concurrat cum interesse. Tamen Imo. in d. c. salubriter. Idem Bar. in d. § alteri et Bal. in d. l. cum allegans. Et eorum opinio est communior et communiter tenetur. nec refert quod ad hoc vt non censeatur adiecta pena in fraudem vsurarum requiritur sit expressa quantitas certa nomine pene puta factum est instrumentum depositi de centum. et in fine instrumenti appositum est quod centum promisit restituere sub pena. x. an si pena exprimatur pro nomina multiplicationis puta quod dicitur in fine instrumenti que centum promisit restituere sub pena dupli tripli vel quadrupli. nam neutro casu censetur pena adiecta in fraudem vsurarum vt l. si dictum prest. ff. de euic. et sentit Bar. in d. § alterius. secus tamen esset si diceret sub pena dupli eius quod res valebit. hoc non vt quod pena est apposita respectu interesse. In vno ergo casu tantum pena apposita in compromisso non potest exigi. videlicet quando est adiecta dationi quantitatis et ille in cuius fauorem pena est apposita est solitus fenerari. Eodem modo pena censetur adiecta in fraudem vsurarum si pena debet committi singulo mense vel singulo anno secundum Inno. in d. c. si cum. Idem Bal. in d. l. cum allegans pariter et in mutuo pena presumitur semper adiecta in fraudem vsurarum. nec distinguitur vtrum sit solitus fenerari vel non secundum Bal. in l. rogasti. § si tibi. ff. si cer. peta. et Ange. in l. vtrum. de pecu. bi. et Bal. in d. l. cum allegans. In ceteris sequa distinctionem supra positam que est ipsa veritas et omnes opi. doc. in hoc residente. ¶ Stat dubium quando pena est apposita in compromisso vt intelligatur adiecta dationi quantitatis et quando facto. et Bar. in l. v. § fi. de ver. ob. concludit quod si sententia continet quid dari censetur adiecta dationi. Si autem continetur in sua factum censetur adiecta facto. Bal. autem in d. l. cum allegans aliter distinguit. videlicet aut sine ... sit per moram soluendi quod non soluitur. et respectu partis pena intelligitur adiecta dationi. tamen respectu iudicis siue arbitri intelligitur adiecta facto quia non solum partis interest non contrafieri sed etiam arbitri interest ne suum arbitrium in contemptum deducatur. Aut contrafit arbitramento quia pars contra quam latum est arbitramentum impugnat ipsum arbitramentum reducendi ad arbitrium boni viri. et tunc nemini dubium est quod intelligitur pena adiecta facto. ¶ Et istud inuestigare vtrum pena adiecta in compromisso censeatur adiecta dationi vel facto est vtile propter statuta disponentia quod pena adiecta dationi non possit exigi vt est Perusii vt refert Bal. in d. l. cum allegans. ¶ de vsu. et Ang. in l. i. § adem querunt. ff. siquis cautio. et ibi ipse Ang. ponit sua verba super hanc passum dicens quod vtrum pena in compromisso apposita censeatur apposita dationi vel facto dignoscitur super conclusione petitionis super pena. nam si narratur talem condemnatum ad dandum. x. et non soluit quare petit ad penam condemnari intelligitur pena adiecta dationi. et hoc cum stante statuto vt s. succumberet petens penam. Si sic concludit quod talis fuit condemnatus ad. x. et non soluendo contempsit arbitramentum quare petit condemnari ad penam tunc censetur pena adiecta facto. et ideo hoc competens in casu statuto de quo s. obtinere debet. et ita semel de facto ang. obtinuit vt ipse refert in d. § adem queritur. Sed dicto statuto non subsistente de iure communi siue pene foret in compromisso adiecta dationi siue facto potest exigi nisi in casu quem s. posui. Ideo in hoc articulo conueniens do simul omnes opi. s. Bar. et Bal. et Ang. Cum queratur vtrum pena adiecta in compromisso intelligatur adiecta dationi vel facto. Et in hoc nullus discrepat. Aut arbitramentum continet dationem. et tunc aut condemnatus contrauenit arbitramento illud impugnando et dicitur esse adiecta facto. et sic intelligitur bal. in d. l. cum allegans. Aut contrafit arbitramento propter moram non soluendo quod debet dari. Et tunc aut in iudicio pene petitum est condemnari ad penam quia non soluit. et tunc pena intelligitur adiecta dationi et sic loquitur bar. in d. l. v. § fi. de ver. obli. Aut concluditur in iudicio super pena debere condemnari quod non soluendo contempsit arbitramentum vel verba expolitiua. et tunc censetur pena adiecta facto et sic loquitur ange. in d. l. i. § adem queritur. ff. siquis cau. Et diuerse opiniones ad concordiam reducte sunt vt omnium saluentur opi. et recte iudicio meo. Hec que sunt dicta habent locum in pena in compromisso inserta vt inquit bal. in d. l. quid tamen. § fi. ff. de arbi. Secus in iudice quia quilibet pena in sua sententia ponere potest vt sua seruetur. l. si pecuniam. ff. de re iud. vbi est casus. et ibi scribit ang. quod ibidem contradicit bal. et dicit quod arbiter in sua sententia potest ponere nouam penam que non est in compromisso vt sua sententia seruetur. alle. casum in l. non ex omnibus. ff. de arbi. et subdit rationem quia arbitria sunt redacta ad instar iudiciorum. Si ergo iudex potest ergo et arbiter. Sed ostenditur in d. l. non ex omnibus potest precium contumacem mulctare. licet non fuerit de hoc in compromisso. ¶ Iudex poterit talem penam in arbitramento adiicere licet non in compromisso deducta. nec dictum sit. Et plus hec sensit ang. licet Bal. potest saluari. vt intelligatur in arbitratore quia hoc non potest. quia arbitramenta non sunt redacta ad instar iudiciorum sicut arbitria. Et hec pena que apponitur in compromissis debet applicari parti attendenti et non fisco vt non si expresse dictum sit in compromisso quod pena applicetur fisco. talis adiectio pene non valet et non applicatur fisco. casus est in l. arbiter intra certum. ff. de arbi. quod verum est secundum Bar. vbi nisi notarius stipuletur nomine fisci penam. nam tunc fisco acquiritur vt notat per glo. in § si quis alii instit. de inuti. stip.

Duodecimo. Quero pone lata est sententia arbitramentalis per quam Titius condemnatus est ad laudum. x. Seio. pro. xx. diebus. Titius non dedit. x. Seio infra terminum datum vult postea dare Seius recusat dicens se velle penam in compromisso contentam. Econtra Titius dicit se velle purgare moram in compromisso contentam. queritur an possit moram purgari. ¶ Et pro decisione huius questionis oportet examinare materiam altam et profundam purgandi moram. Quam latissime prosequitur Bar. in l. insula. ff. de ver. ob. et ang. in l. et si post tres. siqua cau. et plenius prosequitur ange. in d. l. si insulam tamen pertinet ad hoc. ¶ Hic ergo breuiter aut loquimur de actoris mora purganda aut de mora rei. ¶ Primo casu dico quod aut actor vult moram purgare ad actionem conseruandam et potest vt l. sicut. § seu causa. de vsu. ob. Aut vult moram purgare pro actione querenda et non potest vt l. libera. § si ita de fideicom. liberta. nisi reus consentiat purgandi secundum ang. in d. l. et si post tres. Aut actor vult prosequi actionem accessione et tunc potest vt l. celsus. § fi. cum l. seq. de arbi. vt concludit Bar. in d. l. si insula et ang. in d. l. et si post tres. ¶ Sed cum quo dictum est actorem posse moram purgare quantum tempus poterit moram purgare. Dic quod ad actionem conseruandam poterit infra modicum tempus in arbitrio iudicis statuendum poterit moram purgare vt d. § seu cau. Ad actionem vero querendam infra illud infra quod potest restitutionem postulari vt l. cum quidam ... Et hoc in extrauditoalibus. Si autem mora committitur in iudicialibus. Sic committitur mora prosequendi iudicium seruanda est forma autentice quod semel. C. quomodo et quando iud. Si vero committitur mora in non veniendo ad audiendum sententiam et per hoc pendente non auditur nisi iusta causa suadente. puta quod venit iudice sedente pro tribunali vt l. diuus. ff. de in integ. rest. Si vero mora fuerit in proponendo actionem in iudicio infra tempora coram iudice ordinario. tunc purgare potest vsque quo interlocutus fuit iudex actorem non esse amplius audiendum vt no. in l. q. ea. C. qui ac. si pos. Hec est doctrina ang. in d. l. et si post tres. in pe. col. Aut est secundo casu principaliter queritur ex parte rei vtrum moram purgare potest. Et hic aut mora commissa est propter male factum aut propter obmissum. Et primo casu si factum est momentaneum moram non potest purgari. tex. est in l. i. § si quis vim. ff. depo. Aut factum est successiuum. et tunc mora purgatur infra modicum tempus secundum Bar. ¶ Sed hic melius secundum ang. quod in contractibus bone fidei mora purgatur infra modicum tempus. ita debet intelligi bar. et tex. in l. i. § colonus. ff. locati. Aut loquimur in contractibus stricti iuris. et tunc mora non potest purgari. Sic est in l. habere hoc. ff. de euic. et tex. in l. stipulatio ista. § sequentes de ver. obli. ita distinguit ange. in hoc articulo in d. l. et si post tres. ¶ Secundo casu quando propter obmissum. Aut autem exceptio est facta a lege vel ab homine et non admittitur purgatio more vt l. si cum ... in ... de cond. inde. et tenet glo. et Jo. an. in c. capientes in vi. de elec. li. vi. et Bar. in d. l. si insulam et ange. in d. l. et si post tres. ¶ Ex quo infert ange. eodem quod vbi quis ad respondendum positionibus in termino. et sic debet haberi pro confesso. non poterit purgare moram postea respondendo elapso termino et sic de singulis. Vbi

tamen executio facta a lege est medicinalis vt est excōicatio tunc bene pōt mora purgari vt.c.a. de sen. ex.li.vi. ¶ Jn pōt mora purgari qn̄ omissa est mora in sue vaniā. casus est in l. magis [illegible] ff. de op. lega. Exemplū si sum in mora p̄ducendi istra vel exceptiōes. Nā p lapsū termini p̄cludit via nubi p̄ducendi exceptiōes et p[illegible] ducendi istra potero tamen mora purgare nisi ius alterius in [illegible] esset deterius. vt l. si re legata ff. de euic. et in c. de sepe de ver. obli. ius dicit sing. Ang. vbi a. qd no. ¶ Aut nō est facta executio ab homine vel a lege. et si interuenit iuramentū nō admittit purgatio more. vt l. sigs. C. de trāsac. sm Ang. nisi ca interuenerit p quā nō potuit implere iuramentū. vt l. si. ff. quis nō cogat. et c. litem de fereitur. ¶ Aut nō est iuratū tūc sm dispositiōne est dies et pena et dies est apposita cū multiplicāde obligatiōis admittit purgatio more vt l. traiectitie. §. de illo de actio. et obl. et l. magnā. C. de [illegible] et [illegible]. ¶ Aut loquimur in iudicialibus et preparatoriis et tūc admittit purgatio more nisi ius actionis sit factū deterius. ita intelligit tex. in d. l. et si post tres. dūmō in paucos dies purget nisi sit fideiussor de iudicio sisti vt l. sancimus. C. de fideius. etc. ¶ Si aūt loquimur in decisoriis iudicialibus et dies est apposita ab homine nō admittit purgatio more. Si aūt dies est apposita a lege et tūc admittit purgatio vt. l. si cū dies. §. fi. cū. l. se. ff. de arbi. vbi ista hec p̄bant. ¶ Ubi vero esset expressum interesse cōuentū in instro siue esset apposita dies siue nō mora purgari nō poterit. vt d. l. si cū dies. §. fi. cū. l. se. ff. de arbitris. Ang. d. l. et si post tres. Aut nō est dies nec pena adiecta et tunc ante litem cōtestatā admittit purgatio more si actione nō interest et q̄ infra modicū [illegible] alias secus. Post vero litē cōtestata si offert illud qd petit nō purgat mora nisi interuenerit oblatio cōsignatio et depositio. vt l. si. de p[illegible] et tēpo. ac. §. fi. Licet qd habet in l. si alii de constitu. pecu. in glo. que glo. dz intelligi q̄n interueniebat sola oblatio que nō sufficit post lite cōtest. sz sufficeret si foret simplex oblatio ante litem cōte. sm Bar. in d. l. insula. Aut post lite cōtestatam vnum offert et aliud petit et tūc si incepit esse in mora p litis contestatiōem vt in casu nostro. l. in fideicōmis. in prin. ff. de vsu. et admittit purgatio vsqz ad sn̄iam et sic dz limitari d. l. si insulam. vz q vbi ante litem cōtestatā nō fuit in mora sed postmodū p litis cōtestatiōem possit mora purgari vsqz ad sn̄iam. et d. l. si insulam hz locum vbi quis fuit in mora ante litem cōte. tunc post litem cōtestatā nō admittit purgatio more. vt d. l. si insulam. ¶ Aut est dies [illegible] vel pena [illegible] et tunc admittit purgatio more. vt d. l. si [illegible] quis. § stia cauit. de verborum obligatio. c. d. l. a. de pe. lega. que d. c. intelligendum sm q intelligit vbi non est dies nec pena. vz duobus concurrentibus. s. q purget infra modicum tempus et q actionis non intersit moram non purgari. d. §. sed cauit. ¶ Et id qd dicit non posse moram purgari vbi actionis interest intelligit si interesse est vltra id quod est in obligatiōne principali sm [illegible] et Bar. in prima opinione. tamen si soluat actori tale interesse admittitur purgatio sm Bar. vbi supra. et tz glo. in d. l. si cum dies. §. fi. cum l. sequenti de arbi. ¶ Item vbi est clausula rato manente pacto nō admittit purgatio more sm Ang. Bal. et [illegible] Bar. [illegible] tenuerit et male. q. [illegible] est gl. in l. si stipulatus sim mihi et [illegible] de ver. ob. facit etiam tex. ad qd pone. ff. de sol. et est ipsa veritas q in oībus casibus vbi dictū est mora posse purgari venit limitādū nisi adsit clausula rato manēte pacto. et nisi iuramentū interuenerit. vt est de mēte p̄fatorū doc. in dictis locis. ¶ Et no. q dicta clausula rato manente pacto opat etiā hoc q per accessum ad iudice nūqz recedit ab arbitro vel arbitratore et singulariter refert sic in l. sequitur. rem de arbi. et similiter vbi etiam est posita guarentigia vt per Bal. in l. si. de arbi. ¶ Condescendo nunc ad decisionem q. nostre et ex predictis resultat clara determinatio. nam si in sententia arbitri fuit apposita dies q debeat consignari actum ad diadum [illegible] x. infra x. dies qd facere potest. quia arbiter potest dietam solutionis prefigere. l. quid tamen §. solutionis. de arbi. et Jmo in. c. cuz dilectus de arbi. et tunc elapso dicto termino non poterit mora purgari. vt est de directo casus in d. l. celsus ff. de arbi. ¶ Si aūt arbiter simpliciter cōdemnauit reum ad dandum scuta x. nulla adiecta mentiōe termini. Hoc casu poterit mora purgari vsqz ad lite contesta super iudicio pene. tex. est l. si cum dies §. fi. ff. de arbi. Et sic mitius agitur cum lege q cū homine. ita scribit Bar. in d. l. si insula. ¶ Et hoc q dicit moram posse purgari vsqz ad lit. cōtest. procedit nisi interesset actoris solum tpe more. et sic sua interesset moram nō purgari vt q. dictū casus tūc nō pōt purgari moram nisi interesse soluat actori. et soluēdo tale interesse purgatio inducit glo. d. l. si cū dies. §. fi. Et generale in omni casu quo mora purgari pōt vsqz ad lit. cōte. q hoc limitat nisi actoris intersit solum fuisse tpe cōmisse pene. no tūc mora nō pōt purgari nisi solueret esse bene facti. l. si quis a. §. stia cauit. ff. de ver. ob. Exēplū pōe fuit cōdēnatus reus ad dādū mille et pena erat in cōpromisso deducta si interpellatus cōdemnatus nō solueret et nō soluit p qd p̄didit est vnū pignus actoris c. sub vsuris qd valebat certū qd erat obligatus p. xxv. et si habuisset tpe cōmisse pene dicta mille nō fuisset perditū dictū pignus. certe interest actoris moraz nō purgari. ideo nō purgabit nisi offerat interesse actori scilicet lxxv. qua p̄didit dictus actor ppter p̄ditiōnē dicti pignoris. Jlla ergo regula q dicit moram posse purgari vsqz ad lit. cōte. recipit tale declaratiōez. vz hoc procedere qn̄ mora fuit cōmissa an lit. cōtes. puta p lapsū termini vel p interpellatiōez. sz vbi mora inducit p lit. cōtes. quō erat apposita dies nisi interuenerat interpellatio extraiudicialis vt in c. in l. fi. de cōmiss. in prin. ff. de vsu. tūc in omni casu vbi dicit mora posse purgari vsqz ad lit. cōte. hoc casu poterit purgari vsqz ad sententiaz sm Bar. in d. l. si insulā. ¶ Jtē recipit dicta regula aliā declaratiōne. vz q tūc pōt purgari mora vsqz ad lit. cōtes. qn lit. contestō nō est statim in modicū tēpus post morā. sz dicta qd modicuz tēpus ē in arbitrio iudicis p tex. in d. §. stia cauit. et Bar. in d. l. si insula. ¶ Jtē recipit p̄dicta regula aliā declaratiōez. vz q mora pōt purgari vsqz ad lit. cōtes. nisi actoris intersit solum tpe more cōtracte. p. l. si cū dies §. fi. cū. l. se. ff. de arbi. et p. d. §. stia cauit et Bar. in d. l. si insula. Jn hoc casu vt dēm admittit purgatio more si offert actori interesse et soluat illud p glo. in d. §. fi. Hoc in vbi cōmissa e mora et illa purgari nō pōt vt est in q. nostra cōposita de cōdēnatio per arbitrū si actor recipiat principale. scilicet nulla premissa cōtestiōe de pena. puta qnō dictū recipio. sz. x. in quibus cōdēnatus est saluo iure meo ad penā. tūc penā petere nō poterit. tex. est in l. celsus. in prin. de arbi. secus vbi premisisset dictam protestiōez. quia adhuc poterit petere penā ar. l. debitor. §. fi. ff. qui. mo. pig. vel hipo. sol. Et no. in s. per ei. de emphiteoticario l. fi. C. de iu. emp. et in cōpromis termino sta decadut sp̄e. in l. de arb. §. fi. vz pone q duū recepi. sz qn dicit q vbi creditor cōdēnato recipit pecuniam post terminū nō permissa p̄testiōe saluo iure meo. amplius penam petere nō poterit. secus vbi talem p̄testiōem premisit vt d. l. debitor. §. fi. Nam tunc dictū penā petere petere poterit quatenus non excedit sortem. quatenus aūt excedit sortem nō poterit petere. l. apud celsum. §. labeo de excep. doli. Et hoc verum sm eū nisi esset clausula apposita rato manente cōpromisso. nūqz plus [illegible] incideret in penā. puta emphiteota nō soluit canonē infra terminū triennij p sola penā tūc ipso iure exclusus est creditor p̄e pene. Jdē in si. no. Jo. an. in. c. de loca. §. fi. [illegible]. Et sic emphiteota hoc casu nō poterit ab emphiteosi decidi. Jtē nō p̄iudicaret sibi an receptiōe sorti quo minus cōseq possit penā si in cōpromisso instrumēti sz clausula rato manēte cōpromisso sm spe. in t. de arbi. §. nez q pena. ¶ Jdē puto si interuenisset iuramentū qz hz vim clausule rato manente cōpromisso. etc. vt l. sigs maior. C. de trāsac. et ibi no. Bar. et Bal.

Decimosecundo

Quero pone in cōpromisso pte appofuerunt talē clausulā. vz q decē ptes cōpromiserit stare et nō cōuenire oībus que dicta et p̄nūciata fuerint p dictos arbitros. Et p vniuqēqz actū dicet cōuenire ita vt seuē ea cōmissa sit pena. Dic q hāc clausulā per tex. et meliore q sit in iure declaratiō e est l. si qs maior. C. de trāsac. vbi dē cōuenire per solā supplicatiōez facta principi vel p sola actionez facta ad iudicē. ac et si nō solus et si nō restituit cōmissa. hec colligit sing. Bar. ibi ex illo tex. vbi dicitur est in cōpromisso. et vbi posita sont hec verba formalia. quia partes cōmiserunt nō cōtrauenire. Si aūt dictū fuisset in cōpromisso vel alia dispositione extraiudicia in cōmissz fuisset non petere sub certa pena committitur pena solum p lit. cōte. vt l. ampliʼ nō. ff. rez i. a. [illegible] vbi casus et ibi plene per bar. et no. bar. in d. l. quid. ¶ Sed qd sigs cōmisit alicui nō mouere qōem sub certa pena. qn̄ dicetur mora questio vt dicat mora cōmissa. Glo. in l. qui fidez. ff. de transac. dicit q qua

huiusmodi petat vel molestet committit penam. Glo. no. in l. ij. et iij. C. si. reg. ut dicit quod dicit demum in lege conte. Bar. in d. l. amplius no. p precedentibus glo. no. distinguit hoc modo. Aut verbum quod profertur a lege et quod intelligitur p litis contestatam glo. in d. l. ij. et iij. Aut verbum quod profertur ab homine et tunc loquitur glo. in d. l. q fide. vt quod dicatur ante litem conte. et post. Similis controuersia dicitur in d. l. ante conte. et post. vt l. sed si lege. § si antea. de peti. he. Et controuersia de resistentia. vt l. non solum. § si status ff de pecu. pro quo est glo. singu. in l. licet. §. tres heredes. ff. ad treb. ¶ Ca autem et lis inter se differunt quod cum dicitur post litem conte. tunc lis vero dicitur ante li. conte. et post. lis dicitur glo. in l. causas. C. de transac. quam glo. sequitur Ja. bu. et Bal. sed Bar. in d. l. causas reprobat et tex. gl. dicens quod hic casus decisus in c. ex parte de v. s. vbi lis dicitur post li. conte. seu p litem conte. et vere dicit quod ille tex. non pot cauillari. Ca autem fm Bar. vt ante li. conte. et post. et sic bal. dicit tantum contra eius quod ponit glo. et probari vt casus in d. l. q. semel C. quo et qn iu. ibi quod si cam differat plequi sit declarando vltra Bar. in d. au. loquitur de casu siue lis fuerit conte. siue non vt ibi p. et subijcit quod si cam. plequi differat. pone quod lis non erat conte. et ibi dicitur quod imperator appellat cam ante li. conte. quod dicit differat plequi causam ergo sequitur quod erat appellata ipsa causa et tamen lis non erat conte. ¶ Item in casu in quo lis erat conte. dicit imperator differat plequi cam et sic cam vocat post li. conte. quod ille verba de quibus. s. deseruiunt vtroque casui siue lis fuerit conte. siue non et sic est ibi casus p Bar. cum quo ego sto. quod p eo sunt casus legis agit vt. s. probatum est. Discordia vero dicitur ante litem conte. glo. est no. in d. c. ex parte vestra p quam facit tex. in c. p̄sarum de resti. spo. circa prin. Hec sunt valde p̄standa disponentibus quod si fuerit lis causa quod controuersia inter affines si at compromissum etc. nam considerandum sunt verba statuti quod que verba loquuntur vtrum sit verbum causa tantum an vero lis tantum et de alijs. nam si diceretur in statuto si fuerit lis etiam adiceretur causa controuersia et questio etc. non posset fieri compromissum nisi lite conte. qualis non est nisi contesta. lis. secus si vtatur alijs verbis de quibus supra que omnia tene menti quod valde sunt et quotidiana. Et sicque committit i. aiam habentium sniam latam per arbitrum petendo eam reduci non incidit in penam nisi promissum sit non petere reduci p bar. in l. ij. ff. rem ra. habe. ¶ Et no. quod exceptio opposita contra compromissum inualidum non facit quem incidere in penam. bal. in l. i. C. de execu. rei iudi. ¶ Et quoad commissionem pene no. quod si est condemnata vna pars alteri et mille. et absoluta alteri in quingentis et iussit soluere in diem sub pena in compromisso contenta. certe ille qui condemnatur minori quantitate ne incidat in penam debet compensare et liberare ad necessarium vsque in concurrente quantitate et habetur condicto. p impleta p Bar. in l. si iurauero de condi. et de. Et si condemnatus minori quantitate petat laudum reduci an condictum minori quantitate condemnatum possit fieri executio ibidem p Bar.

Decimotertio

Quero pone in compromisso est apposita clausula vz. Titius nomine suo et noie fratris sui etc. p quo promisit de rato et quod habebit ratum et firmum presens compromissum quod lata sententia mortuus est seius antequam ratificauerit vtrum committatur dicta stipulatio ad interesse vel ad penam si est apposita nisi ratificent dictum compromissum heredes sui. Breuiter dicendum est quod non quod ipsi heredes non possunt ratificare cum tale ius ratificandi non est transmissum ad heredes et tale ius ratificandi non possit p heredes si decessit principalis sciens ante eius ratificationem. Hec est doctrina Bal. in c. ij. ij. nota de re iur. in ix. et bar. in l. pe. ff. ra. ha. bab. vbi est bonus tex. et scribit et Bal. in consilio. Nobiles viri. Constat quoque compromissum tale esse quod ad heredes litigatoris non transit. l. diez. § l. de arb. ibi cum non fuerit agnitum et ratificatum et diffinitiuum ratificari non poterit p heredes vnde dicta stipulatio non potest dici commissa cum quod dicti heredes non ratificauerunt dictum compromissum quod cadit in propriis terminis bal. in d. con. que sententia est vera p ipsam que. s. dicta sunt et deducta. ¶ Sed nunquid erit commissa stipulatio eo quod non fecit ratificare dictum compromissum seio ante eius mortem plantum est quod sic si potuit ratificare et non ratificauit sed si non potuisset puta quod erat absens seius in longinquis partibus et forte dubitabatur de sua vita tunc commissa non est stipulatio quod censetur impossibilis cum stipulationi impossibili pene adiecta seu stipulatio adiecta non committitur nec exigi potest casus est in l. si homo mortuus de ver. obligatio. determinat bal. in consilio suo. s. alle. et est ipsa veritas.

Decimoquarto.

Quero in compromisso est apposita huiusmodi clausula vz. quod dicte partes renunciant reductioni ad arbitrium boni viri verum p tale renunciationem tollatur quod non possit sententia arbitratoris reduci ad arbitrium boni viri si sit iniqua. Et in hoc articulo fuerunt opiniones variae quas opinionem concordando distinguit pulchre bar. hoc modo. Aut arbitrator iniquie est arbitratus dolo et talis renunciatio non valet. quod dolo futuro renunciari non pot tacite nec expresse. l. si vnus. §. illud de pac. et hoc modo loquitur tota disputatio de in c. sicut de regu. iu. li. vi. Aut arbitrator non fuit in dolo et tunc hoc casu aut est deceptio in magna quantitate. et ad hunc non valet renunciatio quod intelligitur tacita conditio nisi immoderate leserit ar. ff. de. ver. ob. l. quidam cum fil. et l. si quo. §. inter locatorem ff. loca. et ita sz bar. vz intelligi glo. que est in l. si de meis. § recepisse de arbi. quod dicit posse auferre de iure vni et dare alteri. nam vz intelligi sic moderate accipiendo. ¶ Si vero est parua quantitas in qua est excessus. et tunc non pot reduci ad arbitrium boni viri et sic tunc valet renunciatio et magna quantitas dicitur si est excessiua vltra sexta partem. l. vni. si neruus cum l. sc. ff. pro socio. et l. si conuenit. et sic dicitur quod videtur renunciatio nihil operari quod etiam si nulla esset facta renunciatio si esset lesio circa sextam partem non posset reduci ad arbitrium boni viri. d. l. vni. si neruus et no. bar. in reperto § arbitror. et l. ii. C. de rescin. vend. ¶ Sed quid si in renunciatione reductionis ad arbitrium boni viri dictum est quod possit auferre in magna quantitate et parua dictus arbiter. Respondeo secundum Jo. an. in c. dilectis de ma. et obe. quod non potest tunc peti reductio ad arbitrium boni viri. quod est intelligendum sz Bal. in c. quintauallis de iureiu. nisi dolo aut lata culpa quod si dolo lato non sz renunciatio. quod dolo futuro renunciari non pot. Si autem lata culpa dicit intiquum arbitrium et tunc valet renunciatio. Si non est statutum in meris finibus renunciationis sz videtur factum est pactum de non petendo p vtrique partem vel de non agendo. Nam cum sit par dubius euentus non videtur quis arguere ar. l. si pacto puelle. C. de inoff. te. Aut non interuenit dolus vel lata culpa. sed alter est lesio in magna quantitate. et tunc non potest reduci cum data fuerit potestas per partes alias si statutum esset in meris finibus renunciationis quia si dictum quod possit auferre de iure vni et dare alteri in parua et magna quantitate si fuerit enormis lesio poterit reduci secundum cal. in dispu. et sequitur Bal. in l. cum antea. C. de arbi. Ubi tamen expressa fuisset quantitas certa. quia dictum fuisset quod posset auferre de iure vni et dare alteri in parua et magna quantitate. etiam auferendo. c. florenos de portione vnius et dare alteri. nam tunc si auferret c. flore. vni parti et dat alteri. in sententia talis sententia si pot reduci ad arbitrium boni viri. quod est nota. ¶ Quid si sint dicta in compromisso quod eligerunt non habendo respectum ad aliquem an ista verba sint impeditiua reductionis ad arbitrium boni viri quod dubium est. memini me legisse inter doc. et vi. quod magis considerat quedam verba Bar. in l. ij. §. fi. est si. de arbi. quod arbitrator pot facere quod faceret quidam bonus vir. et si non facit reducitur ad arbitrium boni viri. Sz in arbitro vt facit ipse vt bonus vir et non vt quilibet bonus vir. Et ideo ex predictis videtur resultare cautella huiusmodi quod si in compromisso diceretur quod habeat facere et iudicare precise illud quod faceret ipse vt bonus vir. et non quod faceret alius bonus vir. et habito respectu ad aliquem quod tunc a tali sententia non potest peti reductio vbi dicit Bar. ar. illius tex. et glo. Et hanc sententiam bar. firmat Ludo. ro. in singula. Tamen consulendo non auderem firmare quod p talia verba tollatur reductio et ita consulit Salu. de peru in consi. In nomine individue tri. viso quodam comp. ¶ Sed quid si in compromisso dicitur quod dicte partes ex nunc emologauerunt. an tunc poterit reduci ad arbitrium boni viri. Refert Dy. consuluisse idem esse quod in renunciatione simplici quia presumitur vt intelligantur partes emologare si equum fuerit arbitratus et ita etiam persentiunt omnes doc. Et hoc propter ignorantiam eorum que laudari debent ne videatur dolus remitti et dare materiam fraudibus vt p Bar. in l. cum antea. C. de arbi. et Bal. in l. si. C. de contrahe. emp. et Bar. in d. § arbitrorum et Anto. bu. in d. c. quintauallis. Et idem si emologatio fiat post laudum lati nisi vtreque partes habeant de eo scientiam notitiam quia tunc potest peti reductio vt per Bar. et Bald. in l. nec quicquam §. vbi decretum de offi. procon. et leg. hoc communiter sentiunt doc. in c. humilis. de ma. et ob. quem sequitur ibi Jo. an. quia tunc dicta intelliguntur quando laudatum est nisi secus si dolosum. quia in generali renunciatione circa incognita non intelligitur remissus dolus etiam de preterito vt in l.

.C.firmaiorilege declarat Abb. et Jo. de imo. in d. c. bermise. ¶ Preterea vt declarat insignis doc. Dn̄s Petrus bone. in d. c. bu. ndis no. ꝑ. Ideo idem Jo. an. pcedēs q̄n ptes cōsentiūt in iudicē vel in arbitrū pacta q̄n cōpromittūt q̄ possit arbitrari alte et basse et auferre de iure vnius et dare alteri. Secus si sumus in actu extra iudiciali. q̄a ille q̄ cōsentit cōtrahēdo qua ignorat si pēdicat sibi. Itē frater de pac. l. cū aquiliana de transac. Et idē in isto casu deducat in iudicio qualr laudū latū fuit. tamē ptibus nō lectū vel publicatum. sz ignorant cōtenta in eo tamē cauerūt et emologauerunt. Vt ergo emologatio pēdicet dz emologatio interuenire post laudū latū et lectū cōra ptibus. Sz qd si in cōpromisso interuenit iuramentū q̄ ptes iurauerūt de nō reducendo et stando sūe et voluntati dictum fuit q̄ possit arbiter auferre in magna et parue quātitate. Bar. in d. §. arbitror. dicit q̄ iuramentū hz in se illa cōditiōez quā hz pactū pamodū l. de nō veniendo cō si equū arbitramēs fuerit. l. liberus de ope liber. et l. fi. C. de nō nume. pec. ad inuit. l. fi. in l. et cōter transsit legiste. S; q̄a ista materia ē magis cano. q̄ ci. 3 ec. Vnde q̄ disputauit late Cal. et determinauit eam egregie quā determināt oēm secutus et Jo. an. in ti. de arbi. §. fi. ver. item si cōpromissum in addi. Spe. que determinatio talis est vz. Aut arbiter aliqd inique mandauit qd est cō deum ita q̄ eius obseruatio inducit peccatū et tale arbitramentū nō est seruādū et hoc casu potest reductōem nō ob. iuramentū nec tūc q̄ peti ē q̄ iuri cō. xxij. q. iij. c. si aliqd. §. i. aij. et c. si. ge. pueritus. et c. q̄rtamelis. Aut id qd mandauit arbitrator nō est cō deū vt d. §. Aut est inquū et iūc aut inquitas ē tantū re ipsa et altera ps est enormit lesa et non appet de dolo arbitratoris et tūc nō pōt peti reductio meū iuramentū et cōueniens est ptibus cum hic solum de pēiudicio iurantis tractet quantū ad rem suā et ad qd pōt maxime se iuramento obligare ponte ex certa sciētia. vt c. cum vouisset de iure iu. et c. quamuis de pactis li. vi. et hoc casu pcedit et cōtractum Host. de pena. Aut ait iuramentū fuit iniquū dolo arbitratoris vt q̄ p̄ sordes vel gratiā aut quā est arbitratus vel odio alterius ptis. et tunc potest peti reductio et petere tunc non erit periurus. vt a modiqūt Bar. in d. § arbitror. et qd. §. cōclusum est eum recitando in hoc articulo. et hoc pcedit siue in dicta reductōe dictum fuit q̄ nō reducat ad arbitrium boni viri etiam si dolose arbitratus fuerit vel si expresse dictum non fuerit. ¶ Hec est ratio manifesta quia dolus de futuro remitti non potest. d. l. si vnus. § illud. de pac. Hec est sententia Calde. quam sequūtur cōter doc. Fin. Flo. in. d. § arbitrorū. Huic decisioni facio vnum motiuū. Nam Cal. facit vnā distinctionem. vtz interuenerit dolus in arbitramēto arbitratoris vel fuerit enormis lesio re ipsa. sz vt q̄ p̄ sola enormi lesione depēdeat et psumit dolus p. text. l. si supstite. C. de dolo. et quod no. Bar. in l. fi. sine pe. de pacto. stipu. et p cōsequens hi duo casus quos ponit diuersos Calde. videntur vnus casus et idem vz quando non interuenit dolus. et sic videt quod vtrobiqz possit habere locum reductio non obstante iuramento quasi dolus interuenerit. So predicta militat quādo nō est data potestas auferendi in magna quātitate rc. Sed vbi data est potestas arbitratori de auferendo in quacunqz magna quantitate voluerit q̄ tunc p enormē lesionem que ft re ipsa ñ apparet cōpsse d dolo nō redarguit dolus q̄ tantum et volum nō auferit iniuriat nec dolus sz ptes voluerūt q̄ posset accipere quantumcunqz voluerit arbitrator. io cessat dolus. et sic no. p lo. arbitro de d. l. si suprstite. Et fi. Spe. de arch. in d. c. qm̄ tamē sz q̄ et si dicat q̄ possit enormissime ledere q̄ si iudici cōstat d enormissima lesione ex qua resultat dolus arbitratoris q̄ pōt peti. et ita tenet cōsulendo Salic. de pena. ¶ Sz pone factū est cōpromissū et ptes pmiserūt stare cōsciētie arbitratoris an si sententia fuerit iniqua poterit reduci ad arbitriū boni viri glo. c. statutū. § assessorem de rescri. li. vi. z q̄ nō sed glo. de. c. in ver. contrarius de in pa. voluit contra; ibi. l. i. C. de re. cre. p cōcor. glo. distinguit. Aut tractatur de paruo preiudicio et reductio potest fieri. vt loquatur. d. glo. Aut tractatur de magno preiudicio et reductio nō potest fieri et ita loquatur alia glo. secū in si quod dixit Bar. in l. Iulianus ss. de dona. q̄ vbi q̄ vbi data est potestas iudici q̄ possit facere tamen non potest inique agere. Et sic cautus semper iudex q̄ bene consideret formam petitionis reductionis vt videat an sit indicat dolus arbitratoris seu enormissima lesio vel cantū

dem imponēs alias libellus esset ineptus et nō procederet per. c. ex pte abbatisse de poni. l. et c. cū generalit de fur. l. cū quedā de iur. om. iudi. quibus pz q̄ ex q̄ sunt vnde iurisdictiōis debet in libello allegari. Ex omnibus premissis euidenter cōcludit nullū ee modū euitādi reductiōez rc. Fere tñ vi. cōsuluisse i cō. suo qd incipit Tolle' rc. for talē modū adhibēdū et talone. vz q̄ sint due psone separate a litigatoribus q̄ adinuicē inter se pmittat penā si altera ps peteret reductiōez vel cōuen. i arbitramēto. Exeplū cōpromissū ē factū inter antoniū et baltramū. modo cabo et maibe' inter se pmittūt penā hoc modo. vz q̄ cabo pmittit eorū nomine pene Marheo si Antonius cōuenerit. et Marbe' pmitti cabōi cēdū si Baltramus cōuenerit. Certe si altera ps veniret cō pmittat pēa ex pte pmittentis ac si ipse cōuenisse. Et si illud cōsiliū nō ē sufficiēs. pone qd illi q̄ pmiserūt penā erāt extrāei nec iuris amici litigatorū. nā p hoc lingua. eē si stabāt cōuenire. In vno aūt solo cāu posset esse talonbe cōsiliū vt. si pmittētes penā essent adeo amici litigantiū intrinseci vt q̄ ptes ñ auderēt cōuenire vt suus amicus solueret penā qd ē de raro cōtingentib'. Et illud cōsiliū de ply. d. Flo. in. d. § arbi. Et illud idez cōtā cōsuluit Jo. an. in addi. Spe. de arbi. §. fi. ver. alez si cōpromissū. dicens q̄ ista cautela frequentat in curiate bonōie q̄ no. ¶ Sz queo que est ratio q̄ appellatōi renūciari pōt p pactū. Nā possum facere pactū de nō appellādo a sententia iudicis et valet tale pactū appellari nō posse. l. fi. § illud. C. de tēp. ap. Cur nō ita vz valere pactū de nō reducedo ad arbitriū boni viri sententiā arbitratoris cū reductio sit species appellatōis. l. si distinguem'. § cū qda. d. ar. bi. Respo ideo nō tz pactū de ñ reducēdo ad arbitriū boni viri q̄ tale pactū inuitarz arbitratorē ad delinquēdū s' ad inique arbitrandū videa q̄ cō suā sententiā reclamari nō posset. qd pactū est nullū et ñ valet. l. conuenire. de pac. dota. Sz pactuz de nō appellando a sententia iudicis valet quia nō inuitatur iudex ad delinquēdū per tale pactuz. cū talis presumptio nō cadat in iudice qui est minister legis et habeat iurisdictiōez de publico introductā. Ideo lex multum de illo cōfidit p modū qd nō presumit illū inique sententiare nec fore iudicaturū. Vnde est q̄ pro sententia iudicis presumitur. l. ber. h. nus. § gda. ff. de eui. ¶ Ex hoc infero q̄ cum a sententia arbitri ex necessitate electi pōta ex forma statuti disponentis q̄ si questio fuerit inter affines fiat cōpromissum. possit appellari vt no. glo. et Barto. in l. arbitro ff. qui sa. co. et Bal. in l. fi. C. de iudi. et in c. quintauallis. de iureiurā. Si fiat pactum de nō appellando a tali sententia tale pactuz nō valebit. aūt eo modo quo valeret renunciatio reductiōis ad arbitriū boni viri. et hoc. quia talis arbiter nō esset minister legis habens aliquā iurisdictionez sicut in mero arbitratore dicit quod no. quia est vile. ¶ Et quando pmissum est nō petere reductionez cum iuramento. vide dn̄. cōsilio incipi. ente. Tolomeus anto. de but. cōsilio. xxiij. Alex. de imo. in pe. cōsi. xxxij. et in. i. parte cōsi. cvi.

Decimoquinto.

Quero qd dicēdū ē de alia clausula q̄ solū appōi ē quotidie in cōpromissis. vz q̄ dicti arbitratores possint semel et pluries dictū cōpromissuz prorogare presentib' partibus et absentibus. De hoc dic vt plene dixi. ā. in prima parte huius tractat' in declaratione huius termini prorogatio. Et ibi vide totā materiā prorogationis quantū attinet ad premissa. et ibi tradidi plura vtilia et quotidiana pro quib' sufficit remissio.

Decimosexto.

Quero vtz in reductiōe ad arbitriū boni viri possint fieri noue probatiōes ad detegēdū iniquitatē arbitratoris. Dic breuiter fm̄ bar. et flo. in. d. § arbitror. q̄ si redarguat dolus arbitratoris in hoc reductiōe nō poterint fieri noue probatiōes. nā hoc pōt fieri tm̄ ex antiqua et corā eo probatis. Nā eorz q̄ d nouo probāda sūt caderet eū probabilis ignorantia. q̄ si debuerit dubitare cū vt de. bene. c. a; q̄ illo respeū ñ pōt in eū cadere dolus. q̄ vult et cadit demū in facie q̄ ex eo venit. l. i. ff. d dolo. et no. ff. et q. ca. in pole. l. fulcīn'. § qd si lanaria. in glo. qd verum est. fm̄ flo. aūt fore eius facto factum esset vt tales probationes reciperentur corā eo. Pro hoc facit in l. si dictū. § pe. ff. de euic. Pro hoc etiam facit qd dicit cōsuluit in alia materia. q̄ si ea qui obtinuit in causa principali postea succūbit in causa appellatōis ex nouis probationib' factis in causa appellationis nō cōdēnatur in expēsis. quia sunt in errore facti. et q̄

pona probabiliter ignorari. talem probari debere, immo necesse cum ergo fuerint facte in causa principali. Sed aut succubuit ex probationibus factis in ea principali, non: deppendunt in expensis. Hec fuit doctrina Jo. an. in c. cap. nomina de regu. iur. in vi. Item tenuit Inno. et Hosti. in c. fi. de libel. ob. de do. et contu. quod ad hoc intellectu glo. in l. generaliter. § sicut de verb. respondet. C. de rei. ux. ac. ¶ Si vero non apparet in cuius reductionis detegi dolum arbitratoris sed sola lesionem enormem que appareat in ipsa nunc poterunt et fieri nove probationes in causa appellationis. ar. eorum que no. in l. per hanc. C. de temp. ap. Hec dicta de probationibus que non possunt fieri ad tegendum dolum arbitratoris intelligantur de probationibus que ex novo fiunt de novo. Secus autem si nunc probare vellem forte per testes id quod probatum fuit coram arbitratore de quo forte non apparet quia de illis probatione nulla fuit confecta scriptura cum arbitrator non servet ordinem iuris. Hec enim non est nova probatio sed iam probata deducta. arg. l. adeo. § cum quis de acquire. do. et per l. c. sunt quidam. et quod talis probatio fieri potest ad detegendum dolum arbitratoris ita hoc. inquit do. Flo. in d. § arbitror. quod est no. et quod pulchre dicitur et mihi placet.

Decimoseptimo.

Quero utrum reductio ad arbitrium boni viri possit tolli statuto disponente quod sua arbitratoris non possit reduci ad arbitrium boni viri nec querelari. Respondeo quod statutum in operatur ubi in sua arbitratoris intervenit dolus vel lata culpa arbitratoris. Nam tunc non obstante tali statuto talis sua reduci poterit ad arbitrium boni viri per dolum. Ita voluit expresse Bal. in l. cum antea C. de arbi. et est casus in l. de referre. § stat. ff. de arbi. et voluit et Hosti. in c. cum. extra de arbi. quod dicit nullo pacto vel lege effici posse quod stet turpi arbitramento dolose lato. Ista est sententia Fulgo. in quodam suo consilio quod incipit. Cum inter Antonium et Valentinum ea ratione quod statuta indifferenter prolata recipiunt restrictionem interpretandem ut iure civili ne quis rei sue exclusive damnum patiatur. l. ij. C. de nova. Ideo per hoc sua eius sit per magnam lesionem et si non intervenisset dolus arbitratoris reductio haberet locum. Ideo si statuentes expresse sensissent arbitramentum non posse reduci et si adesset dolus arbitratoris non valeret statutum quod contra bonos mores et quod turpe l. pacta que [illegible] C. de pac. Igitur nec interpretandum statutum est quod statuentes voluerunt sub generalitate verborum dolum comprehendere. Hinc cadit no. Si Inno. in c. cum accessisset de constitu. dicens quod statutum conveniens iniquitatem fieri non potest per populum. de quo est casus in l. i. C. de mono. Sed nimium dubium est quod si statutum de quo supra intelligeretur de arbitramento continente dolum arbitratoris esset iniquum et iniquitatem contineret igitur etc. Tale ergo statutum operaretur ubi cessaret dolus arbitratoris alias sententia non esset iniqua. Et puto hoc casu si mus constare de dolo arbitratoris nisi sententia contineret enormem lesionem ex qua dolus presumitur iuris presumptione vel l. si superstite. C. de dolo et ibi casus et no. Bar. in l. si. ff. de pacto. stipulatio. et est glo. in l. ea. postea. C. de pactis in verbo caveat. et est no. Bal. in repertorio suo. In notis verbo dolus. quod ij. nisi contrarium probaretur per adversam partem quia licet iuris presumptio sit liquidissima probatio. vel l. i. § imperatorem de lega. primo et glo. in l. si tutor. C. de pericu. tuto. Tamen potest probari contrarium vel l. glo. in l. non est verisimile ff. quod met. ca. et glo. iuris cano. in c. is qui fidem de spon. et in l. qui chirographum de proba. et licet hec sua sit edita tamen putarem contrarium per d. § stat. quod sine hoc d. § stat. nihil operatur.

Decimooctavo.

Quero quo iure petatur ista reductio ad arbitrium boni viri. In hoc autem fuerunt opiniones diverse. Et pro concordia dico. Aut loquimur in contractibus stricti iuris et tunc petentis officio iudicis vel l. si libertus de ope. lib. Aut loquimur in contractibus bone fidei et tunc aut ex eo competit actio et qualiter petere reducere potest actione ex contractu vel d. § arbitror. ff. pro so. Aut ex eis potest non competit actio. Exemplum pone in contractu dotis compromissum est in aliquem ut statueret dotem alicui mulieri qui statuit iniquum quia mulierem nimis gravavit sed certe ex parte mulieris constante matrimonio ad repetendum non dabitur actio tunc recurritur ad officium iudicis vel d. l. si libertus. Hoc probatur et aliter nam si mulier conveniatur a viro vigore talis arbitramenti ad dotem possit per officium excipere. De cuius iniquitate de qua per officium iudicis mercenarium cognoscitur. modo regula iuris est quod ubi quis habet exceptionem etc. si non competat potest implorare officium iudicis ne inquietetur ab adversario ergo etc. Probatur in glo. in l. si pendente. ff. de fideiuss. facit Laurentius. § cum et quod ibi no. de lib. et fru. bar. ¶ Ultimo quod si talis reductio petatur per petitorem debet ad hoc habere speciale mandatum cum sit penalis ex forma compromissi cuius vigore emanavit laudum et quia promiserunt non contrafacere et venire de iure vel de facto ut consulit Bar. consi. ccx. facit tex. cum glo. in l. ij. § quoniam de vi et vi ar. et tex. Bar. et Ange. in l. i. § si procur. de condic.

Decimonono.

Quero, viso quo iure reductio petatur, coram quo iudice petatur ipsa reductio. Et Bar. in d. § arbitror dicit quod erit iudex cause principalis. et ratio est. Nam ubi petitur hec reductio iure actionis certum est quod actor sequitur forum rei et debet examinare coram eo qui est iudex illius actionis quod probatur hoc Bar. in l. ubi si inventa ff. pro so. quod est pro hoc glo. litera per iudicium bone fidei. Idem si petatur per officium iudicis vel l. i. C. ubi et apud quem. Sed ut tamen ipse Bar. et adverte de quo quia sicut iudicis officium implorato ubi eo casu ista actio competit. potest ista reductio peti coram iudice ipsius rei l. iudex si de ipsius actione. Ratio quod cum ista exceptio nisi examinetur principaliter quod alias in iudicio actione agere examinaretur incidenter potest examinari coram illo iudice coram quo posset actor hanc actionem proponere nec in hoc actor gravatur quod sic deberet necesse facere veniens coram. Pro hoc videtur casus secundum eum in l. cum hi. § si transac. ff. de tra. sac. ubi dicit quod ille iudex debet arbitrari super transactione quod esset futurus super lite secundum quod recurritur ad iudicem seu ad bonum virum recurrit ut arbitretur super transactione igitur etc. ¶ Ex pro hoc colligitur quod si recurritur ad superiorem arbitratoris. pro hoc videtur casus in c. cum interponit de arbi. ubi papa cognoscit de arbitramento lato a iudice venetiarum qui sibi non suberat mandans electo et abbati sancti zenonis et canonicatui Veronensi sibi in scriptis ex[illegible] [illegible] quod cum per illos duos arbitros confirmatum Hostiensis epi. apostolice sedis legati invenerit esse factum etc. Et tamen ibi per eos de quibus agitur inter quas vertebatur suberant tamen pape. Hec sunt verba Bar. in loco preallegato. Ange. vero in l. si suspecta. § fi. de inoffi. ge. dicit quod erit superior arbitratoris ille iudex coram quo ventilabitur illa reductio predicta eo quod ista reductio est appellandi speciem vel l. non distinguemus. § cum quidam de arbi. Ipse idem ange. in l. qui certo. de con. iudex et opi. Bar. indistincte cum quo etiam transit Flo. in d. § arbitror. et ant. in d. c. quintavallis. Et ex post mihi de iure com. Decius in d. anto. in d. c. quintavallis. Ubi dubitaretur de iuramento vel aliquid servandum esse contra iuramentum vel ubi laudum contineret peccatum evidens vel similia vel naturalem iniquitatem iudicis et iudex ecclesiasticus est iudex competens alias stat cum Bar. Sed si ex forma statuti arbitramenta producerent actionem et mandarentur executioni sicut sunt nunc bonus vir coram quo reductio deberet ventilari esset superior arbitratore. ita no. Bar. et Bal. in l. ij. C. ubi et apud quos et ratio est quod hoc casu arbitramenta sunt redacta ad instar iudicorum in iudicium ergo si disponatur vel dici quod debet esset in iudice appellationis quod est superior iudicantis l. i. ff. de ap. ¶ Sed quid si litigantes essent diversi loci quia unus paduanus alius pisanus et arbitrator mediolanensis quis erit iudex reductionis. Ang. in l. si suspecta. § fi. de inof. te. et quod iudex arbitratoris sed in l. qui certo loco. de con. iud. et quod erit iudex rei et hoc etiam et Fede. de se. consi. cclxxv. quod sequitur in d. c. fi. quod si in laudo contineatur aliquid debere solvi in certo loco iudex illius loci poterit esse iudex competens si id non solvatur. ¶ Sed pone quod arbitrator fuerit iudex ordinarius puta potestas vel vicarius illius quis erit bonus vir coram quo interponatur reductio. Respondeo tunc erit superior arbitratoris et sic erit iudex appellationis ita no. Flor. in d. § arbitror omnium. quod credo verum quod hoc casu aliter consuli non potest querelari cum potestas et vicarius sit idem tribunal ut no. Bal. in c. dilecti de ap. licet prior habeat maiorem dignitatem et potestatem ut inde per Bal. hic et quod a vicario ad potestatem non potest appellari ut ibi per Bal. facit c. non putamus. de consue. li. vi. et c. romana. de ap. li. vi. cum si sententia nulla dicitur lata per vicarium poterit adiri potestas secundum Bal. in loco preal. quod est no. ¶ Et no. quod si arbiter reservavit sibi potestatem iterum laudandi sup laudatis et declarandi etc. quod durante termino compromissi non poterit peti reductio coram iudice sed debet recurri ad eundem arbitrum qui cogendus est ut est tex. in l. ij. § iam et si. de arbi. et ibi per glo. et doc. et plene no. in l. quod si. de arbi. et valet potestas data arbitris iterum laudandi semel et pluries de omnibus litibus presentibus et futuris ut firmat Fran. de alber go. in l. a. de iu. di. et addit quod fac. quod no. in

l. pecunia. ff. si cer. pe. et in l. necessarijs de acqui. here.

Vigesimo Quero infra quantum tempus potest intentari reductio ad arbitrium boni viri multe sunt opi. Quidam sunt qui dicunt. x. dies ad instar appellationis. s. d. hoc nō pl. Jnno. in d. c. quintauallis de iureiu. qui dicit quod lz sña arbitri emologetur p taciturnitatem. x. dierum non tñ est in sña arbitratoris. Sz Bar. dicit quod eo ipso quod ptes tacuerunt p annum enō est declamandum intelligitur consensum esse in talem sñam. et sic talis reductio fz eum interponi dz. i. annum. ita dicit ipse in. §. arbitror. pro quo alle. l. qui se grauatos. C. de agri. et censi. li. xi. sed illa lex nil facit. Scilicet alios vo. et maxime fm Do. Fl. ... [illegible]

[illegible]

curris ... ignoranti et incipit currere illud tempus ... ta est actio fm glo. ... quod est quia primum lata est sententia arbitramentalis et sic non exigitur scientia ... reductio ad arbitrium boni viri non est opus adire arbitratorem et illa interponere coram illo sed adire ... cognoscere de reductione et iniquitate sententie arbitramentalis et hoc ideo quia talis reductio interponendi intentatur actione vel officio iudicis succedens loco actionis ... [illegible]

[illegible]

Vigesimoprimo. Quero quo tempore ... [illegible]

[illegible]

palis.aut appellatiois seruat ipa qd seruat in causis principalib9. z ita cum rōnes pcurrant glo tamen in l. vnica. C. de sen. pro eo. vt qd si supplicet ɔ̄ sniam pfec. pretorio z obtineat p talem supplicationem ɔ̄ talem sniam vt cognoscat de ea qr talis snia durabit per tantu ipa quantu dat exercitatibus appellatioem p quā glo. dicit sigo. dicit Ang. qr vbi per statutū vel legem dat recursus contra alq̄ quam sententia qz illis recursus regulat fm instantia cā appellatois. Et fm hanc doctrinā instantia reductiois durat tantū quantū ea appellatois quod est no. tamen cōtrariū tenet qd dixi plus z ut teneas.

Uigesimosecundo.

Quero an a snīa lata in cā reductiois ad arbitriū boni viri possit appellari. Inno. in c. psente de rescrip. fuit in opinione negatiua qr appellari nō possit. Illud idē voluit Bar. in l. i. de legat. j. Tamen sunt quedā libri qui nō habent in lec. Barto. istam. q. ipsum decisam nec tactā hanc. q. disputauit mīt camue z determinauit p hac pte quā ēt sequit Jo. an. in addi. Spe. in ti. de ap. §. in qbus vero qd si ɔ̄uenit Salic. in §. arbitrop̄ p so. fuit hanc opi. amplexus z dicit de facto se ɔ̄suluisse. Bal. vero varie loquutus est in hoc articulo nā in l. vnica. C. ne liceat vna ca. q. cā ter. pro. tenuit posse appellari. Idē tenuit ipse in c. quo tpe mil. in v. i. feu. Idem in r. psentata de testi. z in l. a. C. de his que pe. pro. Idem Bal. dixit nō tenere appellatioez interpositā a snīa lata qbo nus vir in ca reductiois nisi in appellatioe exprimat veritas quantitas z qualitas lesionis. Et hanc opi. seruari vidi in curiam Laudeu. Imol. aūt tenuit indistincte posse appellari. z ita ɔ̄suluit vt appet in ɔ̄si. suo. Illud i euocat in dubiū. Hanc ēt opi. secutus ē Pe. de ferrno in ɔ̄si. suo. Cū latens d. Bā. de bu. in c. g. tuualis tenuit posse appellari. Et ita videmus varias hincinde opi. ē in hoc articulo. Quid ergo dicendū in tanta varietate opinionū. C Reor si circa hoc dubiū adsit statutū loci vel ɔ̄suetudo legitime pscripta ideo censeo seruandū vt l. semp. §. legem. ff. de iure immunit. in l. de gbus de legi. C Mis vero nō obtineo primā opi. negatiuā qr appellari nō possit z ēt in iudicando sequerer pp hoc auctoritate s. Inno. Jo. an. z Bar. pro puale que sententia optima e rō n suffulta. Nā bon9 vir coram quo ē interposita reductio est in loco arbitratoris z in eius locū succedit adeo qr est informatio z ad instar trāsactiōis sicut arbitramentū illa ex qu e dicit Bal. in l. si. C. de Theo. emp. q. pp hoc nō debebat tenere pmā opi. Bar. l. tamen salues more suo solito §. a snīa arbitratoris nō pōt appellari. nec a snīa boni viri cū surrogatū debeat sapere naturā sui surrogati. l. eū qui. §. q immuniaz. ff. siquis cau. C Et si dicat ergo si succedit in locū arbitratoris sua snīa potuit reduci ad arbitriū boni viri sicut snīa arbitratoris prout ēz iā dictū. Rndeo hoc esse nō pōt qr adest in hoc differentia. Cuius rei gratia saltē dū est ex statutis sepe ꝓlixum esse de causis ꝓromittendis in arbitratorem z hoc vt lites diminuant z tollant. Unde si reus posset impedire executionem vsqz ad xxx. annos contra mentem statuentium quod esse non debet vt l. non solum. de actio. z obligatio. z in l. non omnis. ff. si cer. pe. C Et eandem ēt mentē habu ius ciuile qd introducit materia arbitrop̄ z arbitramentop̄ vt causas lites terminent vt in toto ti. de arbi. patet manifeste. C Dico igitur qr vbi actor petet executionē sine arbitramenti reus si dicat nō pōt fieri executio. qr pendet tempus interponēdi reductionē z nihilominus oppōit p hoc nō impedit executio qr nullibi reperit hoc cautū. Imo Ang. in d. §. si filius exheredat9 innuit ɔ̄rariū qui dicit qr potest reus p modū exceptionis introducere reductione petēdo ꝓnunciari sententiā iniquā ēē. Nam si hoc nō fuisset ad impediendū executionē sine dicere si pendet tēps reductiōis interponende vsqz ad xxx. annos ergo nō pōt fieri executio nō fuisset expediens reo reductionē ipsā interponere z immo fuisset male ɔ̄sultus. Non ob. qr pendente tpe appellatiois interponende non fieri executionē vt in l. c. non solum de ap. l. vt. ergo idē in reductione hoc nō procedit quia non est eadē ratio nec similitudo in appellatione z reductione qd apparet. qr appellatio dēz interponi infra x. dies z reductio pōt interponi vsqz ad xxx. annos. Ita qr instantia appellatiōis durat anno z ex cā biennium nō sic in reductione. vt videbimus in q. seq. C Item appellatur coram iudice a quo non sit reductio sententie arbitramentalis coram arbitratore z

multa alia aūt ipsa q̄ reperiunt dissimilia. C Ex qbus pōt inferri qr magis ē dicendū reductionē esse dissimilē appellatiōi qr esse similē. qr vbi maior ē ptē dissimilitudo qz similitudo. illa dicit dissimilia z eōtra. ita singulariter inquit Bal. in c. cum specialis. de ap. In hoc solū reperit similitudo int appellatiōēz z reductiōēz qr sicut appellās ɔ̄querit de iudice g iudicauit afferēdo eius sniaz iniquā eo modo facit reducēs ad arbitriū boni viri. qr dicit sententiā arbitratoris iniquā ē eo ɔ̄querēs z in iudiciū agitat cū p e sic fit in appellatiōe. Nā p appellatiōēz retractat sentētia iudicis sm cū p reductiōēz vt l. no. dist. arguētum. §. cū quidā d. arbi. Nō. ob. qr beneficiū a iure indultū zc. Quia respōdeo qr cōsiderādū est vt dixi in superiorib9 qr rō ɔ̄demnato p arbitratorēz duplex ius cōpetit reducendi sniaz. s. ius agendi qd durat ānis xxx. Et ius excip. eadē qd est ppetuū. Nā ɔ̄petit quonēsūqz agit ɔ̄ reuz. Ubi ergo reus vult dicere sniaz iniquā ant q̄ sit ꝓuocatū p actorē hoc sibi ɔ̄ spaciū xxx. anno. qr istud ɔ̄petit p modū agendi. Unde si actor nō petit executiōēz sententie pōt reus vsqz ad xxx. āno a illā sniam reducere p hāc viā scilicet actiōis vel officij iudicis. Et ita no. dicit regula in ɔ̄triū allegata indultū aūt beneficiū zc. Aliud ē ius qd cōpetit reo p dicta reductiōe scilicet excipiendi z de hoc loquitur in psenti. Et istud ius ɔ̄petit quonēscūqz actor agit z petit executionē sententie arbitramentalis. nā tunc reo cōpetit ius excipiēdi de reductiōe scilicet dicendo reductionē iniquā p modum exceptionis dicendo sententiā iniquā z petendo illā pronunciari iniquā z debere reduci ad arbitriū boni viri secundum Ang. in d. §. si filius exheredatus. qui dicit plures sic hoc obtinuisse. Unde si dicat reus pendet tempus interponēdi reductionem vsqz ad xxx. annos. Respondet actor hoc verū est si nō petiissēz ego executionē sentētie quia tu potuisses stare vsqz ad xxx. annos ad petitionē reductiōis nec ab illa potuissem excludi nisi illo spacio temporis elapso. Sed cum ego petō executionem dicte sententie si debes postea impedire executione oportet qr tu opponas de reductiōe per modū exceptionis petēdo illā reduci ad arbitrium boni viri. Et si dicat contentus sufficit mihi dicere z protestari de pendentia temporis reductiōis appellatiōis ad hoc vt impediatur executio. Respōdebit per actorem petente executiōēz nullibi reperitur qr talis pendentia habet impedire executionem. igitur zc. Et si replicet reus de pendentia temporis interponendi appellatiōem. Respondeat vt s. dixi. qr nō est paritas inter appellationem z reductionem in his que in iure expresse reperiuntur vt iam dixi. Et hec est mera veritas que tenenda est z in iure z in pratica. C S quis tñ pertinaciter velit tenere reuz posse impedire executionem actoris ꝓducendo sniam arbitramentalem p dicta executiōe scilicet hoc solū qr dicat z opponat reus z pendet temp9 interponendi reductiōēz vsqz ad xxx. annos zc. Et ita cludit iudiciū reus volendo differre vsqz ad xxx. annos dicta reductiōem. pōt tunc alia via salubris adhiberi. vz qr actor instet cū iudice quatenus dictū tempus xxx. annoz abbreuiet arbitrio suo per capiendo reo quatenus infra certū temp9 interponat reductiōēz predictā infra quod si nō interposuerit amplius nō audiat. Nāz certe hoc facto si per dictū tempus statutū reus non interposuerit reductionem ampli9 ad ipsā interponēdam nō audietur. Unde cogetur reus hoc nō ante finēz xxx. annorū reducere dictā sniaz. Et qr iudex posset hoc facere. s. abbreuiare dictum tempus ex cā ꝓbabili tenuit Bar. in l. i. ff. de re iudi. Idē tenuit Ang. ibidem arbitratorēz z boni viri. Compromissū enim fit in arbitratorem tanquā in bonū virū vt per Bar. in extrauaga. ad reprimendum. in verbo videbit. Unde cū fert sentētiam iniquā, recurritur ad iudicē vt tanquā bonū virum z sic surrogatur loco arbitratoris. qr arbitrator ferendo iniquā sniaz nō videt bonus vir fuisse vt electus fuit p partes. adeo recursus habet ad bonum virū legalem qui est iudex vt l. vir bonus. in d. sol. et l. plurimus. §. cum ita. de ver. obli. Cū ergo bonus vir vulgaris. iudex qui a lege bonus vir appellatus est z est a lege creatus tulit sententiā sniam non poterunt partes nec aliqua partium hanc sententiam reducere ad arbitriū boni viri. ad aliū iudicem. quia eundo ad aliū iudicem tanquā bonū virum videtur primus iudex ipermi z bon9 vir denegari. quasi non bonus vir sed iniquus si ad alium eatur quod fieri nō potest cum eum lex statuerit iudicem bonum virum

esse precise hoc nō p̄t statutū legis infringere. cū p̄tes non possint tollere legem superiores canonizat. de elec. multominus vna pars cui non placeret sententia boni viri. hec nō cessat in arbitratore. q̄ p̄tes iuerant ad arbitratorem tanquā bonū virum. Sed lex ipsa iam nō tacitam talem arbitratorem bonū virū esse nec illo nomine appellari. z p̄cipue in illū cōpromiserant tanquā in bonū virū. Unde si cōtra illū [illegible] tanqua in bonū virū [illegible] si en[illegible] et defert p̄tes possit habere recursum [illegible] sententia cum nō toleret sententiam vel fuit cōpromissum. ¶ Pro alia opi. affirmatiua facit q. qr est bonus vir ad ius. vt videt sm Bar. in l. [illegible] arbitrorum. Si istud aūt iudicio p̄sit appellari [illegible] ab ista p̄cio nec dubia [illegible] opiū puto q̄ nō peccaret in spū scō si teneat opi. negatiuā siue affirmatiuā. [illegible] electio est iudicantis que omnia bene no.

Vigesimotertio.

Quero vtrū si sit arbitratoris [illegible] ad arbitriū boni viri q̄ [illegible] centū z bonus vir qui cognoscit de re ducere [illegible] in ducenta [illegible] nō. obtemperare sentē boni viri cadit in pena cōpromissi. Inno. in c. quintaualle de iureiur. in glo. magna in ver. quida [illegible] cū [illegible] q̄ cadit in penā. Idez z Bal. in l. si. C. de [illegible] q̄ iste bonus vir e surrogatus loco arbitratoris. sic [illegible] Bar. [illegible] in l. multa. de [illegible] q̄ persona in penalibus nō est recedendū. Tamen [illegible] respondet Bal. illud p̄cedere nisi arbitratorem quem cōpromissum erat sub pena nō est aliqd arbitrari [illegible] a persona illius nō est recedendū vt si ad aliam casū nō cōmittat pena. At in casu nostro arbitratore tanquā arbitratorio e bonus vir censet ille arbitratore z sic nō cessat l. apud sempronium iudic. sol. q̄ iudex appellatoria nō est loco primi iudicis q̄ iudicauit nec dū reperitur nec surrogat cū sit superior illo. Sententia Inno. vera est per rationes supra allegatas.

Vigesimoquarto.

Quero pone sententia lata est per arbitratorem per viā reductione confirmata est. nunquid victor poterit a victo cōsequi penā. certum est q̄ sic si sententia arbitratoris fuit iniusta cū ipsa sententia existente iniusta dubium est. z Bar. in l. tres fratres. ff. de pac. hoc casu tenuit idem. s. penam cōmitti cum effectus etiā si sententia reducta fuerit iniqua. ¶ Hanc sententiam tenuit do minus Anto. in c. quintaualle etiam si habet iustam causam illa credendi iniustam sive illa causa ex qua credebat sententiam iniustam sit nouiter deducta siue non z hoc quia sententia in principali euertit vires ad penam accessoriam z quo errore fuit iniusta in principale factū est in consequentiis ad principale. vt. ff. de rei vendica. l. ex diuerso. Pro quo facit tex. in c. duo fratres de verbo. obligatio. Ubi pene cōmittuntur ex quo sententia iniqua fert. Tamen Bar. videt contrarium voluisse per glo. in d. l. tres fratres. que tenuit penam committi sed obstare exceptionē doli. ¶ Hanc etiam glo. vbique sequitur Ange. primo in d. l. tres fratres dicit istā opinionem glo. tenendam esse in cōsulendo. [illegible] quā sententia videt casus in l. quidam cum filium de verborum obliga. Ubi filius qui egerat querela z succubuit pōt agere ad penam cōmissam. z si exheredatus tamē dt fuit lata sententia. ¶ Sed cōtra hāc sententiam glo. fa cit q. exceptio redarguens sententiam de iniquitate nō pōt opponi post sententiam. sed ista exceptio redargueret sententiā de iniquitate igitur exceptiā. Et re victo petenti penā victus opponit dicens nō posse petere penam q̄ sententia est iniqua z in cōpromisso inest tacita cōditio si equū arbitrati fuerint vt in l. si libertus aduersus. ff. de op. lib. z sentit Bar. in l. si. C. de non nu. pecu. Nonne ex hoc dicit sententiā iniquā. Quo ergo hec res p̄cedet. Uideo singulariter sm Ange. vbi exceptio redarguens sententiā de iniquitate principaliter venit ad rescissionē sententie la te principaliter sed in cōsequentiā ad rescissionē alicuius effectus producti p̄ victorez sententia tūc hoc nō prohibetur z ita ē in casu nostro. Nā sententia reductionis principaliter tendit ad cōfirmādū vel infirmandum sententiam arbitramentalē z in cōsequentiaz tendit ad pene cōmissionē q̄ ex firmandē sine arbitramentali [illegible] insurgit effectus cōmissionis pene vt in omnibus euidenter apparet ¶ Quādo aūt opponitur cōtra petentez penā q̄ sententia est iniqua z p̄ cōsequens penā nō pōt peti soluz hoc ē vetillandū in possit. In iudicio aūt reductionis nil est agitatū nec pronunciatum de cōmissione pene. Hec est doctrina Ang. in d. §. duo fratres imo plus z hoc est singu. no. Primuz vbi q̄s sic euidenter iniuste in causa reductionis obstat exceptio petenti penā. sed

etiā si victus iuste succubuit z cū deberet iustā cāz litigandi nō incidit in penaz effectu sed obstat exceptio doli ita tenet Guid. de suz in summa sua in ti. de arbi. ver. z nunquid. Hanc opi. sequitur est Io. an. in ti. de arbi. in addi. spe. in. §. sequit. de quibusdā verū etiā si cōpromissum est tanquā in arbitratorez. z hoc etiaz sequit Ang. in d. §. duo fratres quod no. est.

Vigesimoquinto.

Quero vtrū arbitratores possint opponētē exceptiō p̄scriptiōis ita q̄ arbitratoroz habere rationē [illegible] pridie sicut iudex vel arbitratore debere reiicere p̄scriptionē tanquā nullū p̄sert ad minuendū z Bar. in extrauaganti ad reprimēdū. ver. videbitur tangit hanc. q. vbi questio cōmissum est summarie de plano sine strepitu z figura iudicij quo casu reducit iuramus ad ius naturale z gentium vt habetur Bar. in [illegible] sine figura. z tenet q̄ in his que habet facere iudex nō tenet sequi regulas iuris ciuilis vt est inferendo sententiam sedendo vel innitendo tempus [illegible] z sic de si. Sed in his que sunt facti vt est in p̄scriptione iam cōpleta iudex tenet prosequi iura ciuile z sic habet attendere p̄scriptionem quia nō potest auferre ius alteri quesitū per p̄scriptionem. Contra videtur in casu nostro vbi sublata est solemnitas iuris ciuilis sicut z in casu Bar. z Bal. in c. quintaualle. de iureiura. vbi dicit vnico verbo arbitratorem nō posse mandare alteri parti q̄ soluat debitum p̄scriptum q̄ p̄scriptio similis est solutioni vt. l. si pupillus. ff. de adminis. Et sic concludit Bar. arbitratorem ex hoc habere rationem p̄scriptionis. Ang. vero in l. a. ff. de reg. ges. dicit arbitratorem debere reiicere p̄scriptionem tanquā in eū p̄sidiū z vbi debet arbitrari de equitate nō debet habere cōsideratio ad solemnitatem a iure ciuili introductam vt dicit Bal. in l. si pro hac. C. ma. z ipsemet Ange. in l. sequitur. §. si viam de vsuca. no distinguit in hoc articulo melius quā alius hoc modo. Aut p̄scribens est in mala fide. z tunc arbitrator debet reiicere p̄scriptionez. Aut p̄scribens est in bona fide. z tunc nō debet reiicere. immo debet stare p̄scriptioni. z hoc est ipsa veritas. quia etiam iudex secularis nō debet seruare p̄scriptionem malafide introductam vt no. Bar. in l. omnes populi. de iusti. z iure. z Bal. in l. ij. C. de serui. z aqua. in c. fi. extra de rescrip. z Ange. in l. i. C. de indi. in repetitione sua z canonistē in c. si diligenti. de p̄scrip. z in c. fi. eo. ti. Si ergo coram iudice nō opitulatur p̄scriptio malafide introducta quanto minus debet prodesse talis p̄scriptio cora arbitratore qui veritatez habet sequi z cōscientiam a lege informata. z ita teneo nec puto in hoc melius posse dici per nouata.

Vigesimosexto.

Quero vtrū arbitrator possit in sua sententia victuz in expensis cōdemnare. Et videtur q̄ nō non. quia de his non fuit cōpromissum ig̃ tur nihil statuere pot. l. non. distinguemus. §. de officio. de arb. In contrarium est veritas. verum potest arbitrator in expensis cōdemnare sm Ange. qui ita no. in l. si vacātia. C. de bo. vac. li. x. in sua repetitiōe. Idē voluit Spe. in ti. de arbi. in. §. iz caz sententia. Hoc et voluit Inno. in c. ex parte. de arbi. na z iz nō fuerit expresse dictū de expensis. in potent arbiter vel arbitrator disponere de his que incedenter accidūt in causis cōpromissi inter p̄sonas cōpromittētes vt no. glo. in c. pe. extra de iureiu. z resti. cāz z idez in p̄scriptiōe posse prefigere arbiter iz nil dictū sit vt no. Inno. in c. cū dilecta. de arbi. z Spe. in ti. de arbi. §. fi. ver. z quid ergo si nō fuerit hic casus expressus in l. quid tamē. §. soluti. ff. de arbi. Poterit q̄ arbitrator ferre sententiā sub mō z cōditiōe prout sibi videbitur vt no. Bal. in l. si super. C. de transac. Ange. in l. cum aquiliana. ff. de transac.

Vigesimoseptimo.

Quero verum arbiter vel arbitrator possit esse testis. In hoc articulo reperi varios doc. verū sensisse tā legistas q̄z canonistas. z plene tractatur licet diuersimode per legistas in l. ne in arbitria. C. de arbi. z in l. si societatem. §. arbitrorum. ff. pro socio. z per canonistas in c. cum a nobis extra de testi. z per glo. Anto. z Inno. z per glo. in c. q. vi. c. statuimus. z ibi per Jo. cal. z per Innocē. in c. ij. de arbi. z in c. cum dilecti. de elec. z in c. cum in nostra de procura. Ex quorum omnium dictis z simul collectis maxime. Cal. in d. c. dilecti de electio. z Jaco. but. z Bal. in d. l. ne in arbi. pro vera z perfecta doctrina. sic ē dicen-

quidam. Aut loquimur vtrum arbiter vel arbitrator possit esse testis durante cā coram eis qr adhuc sūt arbitri siue arbitratores. et in hoc omnes procedūt quod possit ast. testis qr una nō pōt duplex officium fungi vt sit iudex et testis vt. l. qui quis. C. de postu. Aut arbitrator nō est amplius arbitrator qr finita est instātia coram eo. et tūc deuolueē coram alio. et tūc aut producē vt testis sup negocio principali. aut sup gestis coram eo. ¶ Primo casu aut negocium finitum per arbitratorem per sniam diffinitiuam qua talē sniam suam in ca si [illegible] et tūc l. 3 eā nō pōt ee testis. vt. l. eos. § fi. de ap. et c. statutum. q. q. vij. et hoc qr suspectus est. Presumit. n. qr velit sniam suam per suum testimonium defendere. Aut aliter qr per sniam diffinitiuā fuit finitum officium arbitri vel arbitratoris. puta qr instātia fuit nulla lata snia et tūc poterit esse testis sup principali negocio siue lis fuerit contestata siue nō. dūmmodo testes nō fuerunt ante coram eo producti. vt no. extra de test. c. dilecto et in. c. dilecti. extra de accu. secus si ante eius dispositionem fuissent testes coram eo producti quia tūc cum de causa cognouit nō est amplius idone⁹ testis. s. sup ipso principali negocio super quo alias potuisset testificari. Ita colligit ex verbis Jo. cal. in. d. c. statutum. et sequit Jmol. in c. cum a nobis. de testi. et Floren. in. d. § sin autem. ¶ Secūdo casu principali quādo inducit vt testis super actis gestis et tūc aut facit hoc vt iudex. et tūc ei nō credit. vt. d. l. ne in arbitris in fi. quod intelligit nisi quatenus oportet appareat legitimis documentis. vt. c. quoniam. § falsam de probatio. Aut hoc facit vt testis. et tūc aut de habitis et gestis coram se et ei credit. vt. c. cum dilecti. de elec. Ita pōt intelligi tex. l. ob causam. § ita senatus. ff. de testi. Aut indiciaē vt testis vt ipse reddat testimoniū de his que ipse gessit. et tūc nō poterit esse testis nisi contra se testificaē. vt no. glo. in. d. c. statutum. Si etiam arbitrator vellet testificari seu interpretari coram alio iudice suum verbum ambiguum vel obscurum. plator in sua snia si essent duo arbitri vel arbitratores tūc eis credatur tanquam testibus. Ubi autem soli arbitro vel arbitratori super hoc nō credit nō tanquam testi. quia vox vnius vox nullius est. non tanquam arbiter vel arbitrator qr arbiter vel arbitrator suam sniam interpretari nō potest. vt no. Specu. ti. de arbi. § fi. ver. sed nunquid verbum obscurum. et solet tradi in. l. ab executore. ff. de app. Si autem sunt duo verbum ambiguum declarare poterunt per modum testium. et ita tenet Bal. in. d. l. ne in arbitris. et Jmo. in. d. c. cum a nobis. et ita intelligit no. Jnno. et alij qui dixerunt dicto plurium iudicum seu arbitrorum credēdum. et ita ibi dicit Bal. se de facto consuluisse. ¶ Planum est si sunt tres arbitri vel arbitratores. vnus potest suum testimonium ferre coram collegijs secundum Bal. quod ita no. in. c. delecta. extra de testi. quod no. Ulterius ingū est notandum qr vbi litigatores dederūt potestatem arbitratori vt possit procedere in scriptis et sine scriptis qr tunc indistincte arbitrator poterit esse testis. quia tunc videt esse de mente partium qr semper stetur dicto arbitratoris. ¶ Istud est singulare dictum Barto in. d. c. nisi breuiores. C. de sent. et peri. recit. quod dictum durum videtur secundum Ange. in. l. fi. eo. titulo. In causis magnis tamen placet dictum Ange. et dictum Jmo. in. c. cum a nobis. de testi. quod dicit Hosti. esse no. et recte quia ita placuit partibus. ideo cessat ratio Ange. in. d. l. fi. ideo ego esto cum Barto indistincte et ita est tenendum perpetuo.

Uigesimooctauo. Quero vtrum possit appellari a snia arbitri si conuentū est per partes qr possit appellari. Bar. in. l. ex compromisso. ff. de ap. tenuit qr sic. Cyn. in. l. i. C. de arbi. tenuit cōtrarium. sed Bal. in. d. l. i. concordat opi. hoc modo. Aut queritur vtrum possit appellari quo ad hoc vt citrari fatalia et si nō fuerit prosequutus infra tempora appellationis habeatur pro deserta et certum est qr non quia cum arbiter sit priuata persona cum nullam habeat iurisdictionem nō potest ad eum transferri ad iudicē. ad que. vt. C. de iuris. om. iud. priuatorum. Aut queritur vtrum appellādo a tali sententia appellās cadat in penā. Et dicendum est qr non propter conuentionem factā de appellando ante interpositum statutum.

Uigesimonono. Quero vtrum arbiter possit cognoscere de exceptione compensationis. Dic qr sic. qr compensatio est quedā reconuentio. que reconuentio nō habet locum coram arbitro. vt in. c. cum dilecti. de arbi. Ita dicit

Bal. fuisse determinatum per que se testatur. in. c. cum inter. de excep. dicit tamen compensatio opponitur ex eadem cā ex qua est compromissum poterit arbiter cognoscere. ita affirmat Bald. in. l. i. C. de decurio.

Trigesimo. Quero pone statuto caueē qr laudamandent executioni sicut snia que transiuit in rē iudicatam an poterit appellari a tali laudo. Dic qr sic secundum Bal. in. l. i. C. de arbi. qr in mēte ē qr laudum transiuit in rē iudicatam per tale statutum. Si vero statutum simpliciter loqueretur. vt qr lauda arbitrorum madant executioni sicut snie. tūc sic in snia instrumenta condito nisi fuerit appellatum. ita in laudo. quod per statutum reductum est ad instar snie iudicis. ¶ Sed quid si tale statutum loquitur de snia arbitrorum qr dic snie arbitrorum mādent executioni sicut snie que transierunt in rem iudicatam. Hoc nihil dicit. et hoc ergo dico in isto casu tales snias executioni mādādas. nulla obstante reductione ad arbitrium boni viri. qr cum dicitur fieri executio gaudet ac si essent snie diffinitiue que transierunt in rem iudicatam nil poterit obstare eis executioni. sicut nec obstat tali sententie que transiuit in rē iudicatam. ¶ Stante vero statuto qr arbitratorum lauda mandent executioni sicut snie. tunc erit tacita cōditio. nisi interposita fuerit reductio ad arbitrium boni viri. sicut in sentētia iudicis nisi fuerit appellatum. Appellatio. n. an iudice equiperatur reductioni appellatiōis hoc est qr tm operatur reductio in sentētia arbitratoris quantum appellatio in snia iudicis. l. diuersa fuit tempora prouocationum et instantiarum secundum indistincte inter ipsas sententias ex dico quo ad reductiones vel. l. nō distinguemus. § cum quidam. de arbi.

Trigesimoprimo. Quero lata ē snia per arbitrium die feriato in honorē dei. et sic sententia est nulla vt dictum fuit suo loco. si post hanc sententiam accesserit an per consensum partium illa sententia reconualescat. Confirmatio hoc. q. in iudice. et est Bal. in. l. cum antea. C. de arbi. et concludit qr nō. qr vbi sententia est nulla rōe defectus consensus partium reconualescit per ratificationem ipsarum partium secus vbi alia ex cā sententia esset nulla nā tūc nil operatur consensus partium superueniens post sniam et bene dicitur. Et. l. 3. dic. bene dicit per iudice. an idē est in casu nostro. qr arbitria sūt redacta ad instar iudiciorum. l. i. ff. de arbi. Ex hoc infert per an doc. iudex qr si talis sententia est lata die feriata in honorē dei et sic snia nulla si ē interposita appellatio que fuit per lapsū anni vel biennij deserta nō tamen consensu confirmatur. qr consensus expressus nō posset illā confirmare multo minus consensus tacitus qui resultat ex lapsu instantie nulla sententia sequuta. Subiungit iudex Bal. vnum verbū no. quod est dictum de sententia lata in ferijs in honorē dei idem esse in ferijs ob necessitatem hominum productis vel altera partium nō consentiente procedere talibus ferijs. qr si postea lata sententia partes consenserūt in tali sententia. quod talis consensus nō valebit nec per hoc poterit sententia conualescere. quod dicit esse no. dignum. ¶ Tamen dubito de hoc dicto Bal. qr cum sententia sit nulla rōe defectus consensus partium vel alterius earum quare per postea earum ratificationem nō debet conualescere sententia. cum solū fuit nulla sententia quia partes non consenserūt qr procederet diebus illis. Ergo si modo post sententiam ratificant partes processum factum tali tempore conualescit ipsa sententia per regulā positam Bal. in hoc. q. dicentem qr vbi sententia est nulla rōe defectus consensus potest per subsequentem consensum partium confirmari et ratificari quod no. ¶ Et scias qr sententia et laudum nullum aliter quā per consensum deficientem potest per pactum et stipulationem confirmari nō qr valeat vt sententia et vt laudum sed vt pactum et stipulatio vt per doc. in. l. C. com. vtriusque iudi. ideo cautela est qr partes promittant pacto expresso vel stipulatione obseruare laudum et sententiā et c. Et si reperiē laudum ratificatum et ad spparet de compromisso. Uide Pe. de ancha. in consilio. cx.

Trigesimosecundo. Quero vtrum citatio facta coram arbitro interrumpat prescriptionem. Respondeo qr sic. casus est in. l. cum antea. C. de arbi. § penul. Secus est in arbitratore secundum Bal. in dicta. l. cum antea. quod est intelligendum quando citatione facta compareat aduersarius. Si autem nō compareret aduersarius tūc per talem citationem nō interrumpitur prescriptio. etiam si sit facta talis citatio per iudicem. dictum est singulare Bal. in. l. i. ff. de in ius vocan. Nam vbi producitur contra presentem non est opus citatione. valent enim acta in presentia partis non citate vt no. Bald. in in auctentica si omnes. C. si vt se ab here. abstine. ¶ Quando enim

procedit contra possidentem productio instrumenti, ita interrumpit prescriptionem sicut citatio, ita tangit et tradit Bal. in d. l. a. ff. de in ius vo.

Trigesimotertio. Quero verum acta facta coram arbitro faciant fidem coram iudice et loquor de attestationibus testium. Hoc dubium bodie decisum est in l. fi. C. de testi. et in c. presente. de testi. ubi dicit quod si testes sunt mortui qui fuerunt producti coram arbitro faciunt plenam fidem. Si vero sunt vivi in electione est illius contra quem producti sunt vel stare illis attestationibus cum potestate possendi opponere contra personas et eorum dicta. Si vero aliqui vivunt aliqui mortui sunt quoad mortuos plena fides adhibetur quoad vivos servandum est illud idem quod servatur quando omnes sunt vivi. Et est in electione illius contra quem producti sunt ut dictum est. Et hoc casu si testes qui iam fuerunt producti coram arbitro si non producuntur coram iudice non poterunt dicere amplius in ea coram tali arbitro secundum Bal. in d. l. fi. Bal. dicit verum est et male quia si hoc possent tales testes dicere dicendo ego dico prout dixi alias coram tali arbitro illa l. fina. C. de testibus serviret nobis de vento. quia illa electio que illi tribuitur per illam legem esset de nihilo. quia si testes dicerent dico prout alias dixi coram tali arbitro perinde esset ac si nulla data actio et sic semper starent indistincte attestationibus factis coram arbitro. Fatetur secundum Bal. in d. l. fi. quod si testes petunt terminum ad deliberandum quod volunt videre illud quod alias disposuerint, danda est huiusmodi dilatio ne detur occasio contrarietatem inducendi. Tales etiam testes repetiti coram iudice debent de novo iurare. quia ex varietate temporis mutantur conditiones. ut no. in l. in §. due cause. ff. de carbo. edic. secundum Bal. in d. l. fi. secus est quando testes repetuntur ut declarent dictum suum. quia tunc non iurant ut ibi scribit Bal. cum qui declarat nihil de novo dicit. ut no. in l. heredes palam. §. sed si notam. ff. de testa. Et predicta non habent locum in arbitratore. Nam testes recepti coram arbitratore non faciunt fidem coram iudice secundum Inno. in c. quintavallis. de iureiurando. quod etiam expresse firmat in d. l. fi. Nicolaus de mat. Jaco. et Bal. et est ratio quia cum coram arbitratore non sit iudicium tales testes non dicuntur recepti ex forma iudicii et perinde est ac si fuissent recepti coram honestis personis carentibus iurisdictione. quo casu tales testes nullam faciunt fidem ut no. in l. a. §. sabino. de testibus. Que omnia limitantur cum arbitrio quod in arbitratore nisi aliud sit conventum per partes. Nam conventio partium facere potest quod detur fides attestationibus et quod nulla detur fides coram iudice. ut est tex. in d. l. fi. in principio. Ex hoc noleunt practica que ponitur in compromissis firmis manentibus actis coram tali factis. Possunt enim partes per conventionem dare fidem actis et non dare fidem. immo idem est secundum eum in attestationibus factis coram iudice. quod est notabile. Sed quid de confessione facta coram arbitro an faciat fidem coram iudice. Specu. in titulo de confessio. §. videndum. versiculo quid de confessio tenet quod sic. Pro quo est casus in l. paulus. §. fi. C. de arbitris. quod intelligunt Jo. an. in additio. et Petr. Cuna. d. l. [illegible] etiam do. Anto. in d. c. presente. de testi. esse verum ut talis confessio valeat postea coram iudice tanquam extraiudicialis. Et propter tantorum doctorum auctoritatem ab eorum sententia non esset recedendum tamen mihi videtur quod talis confessio faciat fidem tanquam iudicialis propter tex. in d. l. penul. que non facit differentiam inter acta et confessionem. Tamen quo ad propositum parum est effectus constituere differentiam utrum sit iudicialis confessio vel extraiudicialis quia utrobique probat presente adversario emanata et neutro casu valet absente parte emanata ut notatur in l. certum. §. si dicente ipsos de confessis. et in l. fi. §. a. de interroga. actio. Cetera autem acta litis ordinatoria ut est libelli datio et litis contestatio perempta instantia perit adeo quod non faciunt fidem coram iudice nisi quo ad effectum iam confirmata. Predictorum talia acta ut est interruptio prescriptionis causata per citationem factam coram arbitro quod durat et fidem facit talis citatio quo ad hunc effectum interruptionis et coram iudice ut notatur in dicta lege penul. Et dicitur suo loco. Hoc firmat expresse Bal. in d. l. cum antea. ad finem sui apparatus. C. de arbi. Sed quid in actis factis coram iudice an faciant fidem coram arbitro. Concludunt omnes doctores in d. l. fi. quod sic et recte. Circa tamen dicta testium constituunt doctores differentiam utrum fuerint publicata et tunc non faciant fidem coram arbitro nec coram alio tribunali et glo. est que reputatur singularis in l. si. ff. que in fraudem credito. et idem tenet Bal. ibi quod etiam in dicta l. fi. C. de testibus. Jaco. de are. Bal. Ja. bu. quod est mens recitandum. Hanc etiam sententiam ponit Cu. in l. properandum. C. de iudi. et ibi etiam firmat Bal.

Tirgesimoquarto. Quero utrum arbitrator possit recusari tanquam suspectus. De arbitro si est dubium quod recusari potest ex causa superveniente. Casus est in l. et distinguitur. §. cum quidam. de arbitris. In arbitratore tenet Inn. Bal. de tute. in l. epistola. C. de epi. et cleri. quod recusari non potest tanquam suspectus quod est preciso mei tenendum. Et potest esse ratio differentie inter arbitrum et arbitratorem hoc casu quia a sententia arbitri non potest appellari nec querelari. Ubi nimis ledatur quis ex suspecto si illum non posset recusare superveniente nova causa. secus si illa causa fuisset tempore electionis quia habet eligens quod sibi imputet ut no. in l. que bona. §. de illo. ff. de damn. infec. et in l. fi. C. de sponsa. et in l. si is a quo. ff. ut in pos. leg. In arbitratore vero si male fuerit arbitratus poterit eius sententia reduci ad arbitrium boni viri ut l. societatem. §. arbitrorum. pro so. Preterea arbitrator non est ad instar iudicis sicut arbiter et ideo arbitrator et eius arbitramentum magis assimilatur contractui quam iudicio. et est quodammodo quidam executor qui habet exequi quod committunt sibi partes. Unde sicut merus executor non potest recusari tanquam suspectus ut c. nouit de appel. est etiam in arbitratore qui est merus executor. nam sic ab executore mero non appellatur nisi modum excedat inferendo enormem lesionem ut dictum est in pluribus locis quod est nota menti tenendum. Sed Inno. et Abba. in d. c. quintavallis. tenet idem in arbitratore ut sic possit recusari cum sit eadem ratio non obstante quod non receditur ab eius persona l. fi. C. de contrah. emp. quia id debet intelligi nisi interveniat nova causa suspitionis ar. l. non distinguemus. §. cum quidam. de arbi. c. insinuante de offi. dele. l. de etate. §. ex causa. de inter. ac. Preterea eodem modo a persona non arbitri receditur l. in compromissis. ff. de arbi. immo uno deficiente expirat compromissum aliorum. §. de offi. dele. c. uno delegatorum. et tamen potest recusari ut d. §. cum quidam ergo idem in arbitratore. Non obstat quod ideo arbiter potest recusari pro eo quia eius sententie sive eque sive inique statur ut l. diem proferre. §. stari. ff. de arbi. non sic in arbitratore cum non deficiat remedium petendi reductionem ut l. videtur etiam. ff. pro so. Sed certe in iudice non deficit remedium appellandi. et tamen potest ex causa recusari. hinc est quod ex nova causa possum recusare iudicem quem elegi et acceptavi ut d. c. insinuante. per glo. no. in verbo recuset. et c. statutum. §. cum alii. de rescrip. li. vi. ergo idem in arbitratore licet electo a partibus.

Trigesimoquinto. Dicitur quod arbitramenta sint redacta ad instar iudiciorum an sit verum indistincte. Dic quod differunt in principio medio et fine. Differunt in principio. quia iudicium redditur invitus et compromissum non redditur invitus nisi in casu quo statutum cogit facere compromissum alias nemo cogitur facere compromissum. l. in §. item et si ff. de arbi. Item differunt in processu. quia coram iudice servatur hermodicum et non coram arbitro ut l. a. C. de arbi. Hermodicum dicitur ubi iudicium potest exerceri et ferri sententia altera parte absente ut d. l. a. et l. de §. si plures. de arbi. Item differunt in fine quia ex sententia iudicis oritur actio sed ex sententia arbitri non nisi in tribus per l. C. Primus quando est iuratum cum scriptura. Secundus est quando est expresse emologatum. Tertius quando est tacite emologatum. tacitum vero ex decursu et compromissum fuerit sine pena l. ne in arbitris. C. de arbi. Sed quod dictum est de iuramento et correctum per auctenticum decernimus. C. de arbi. nam de iure auctenticum ex tali iuramento non augetur effectus nec propterea oritur actio ex laudo arbitri. In arbitratoribus autem nulla est similitudo. In alio etiam differunt quia ubi coram iudice mota est lis in causa evictionis et per iudicem lata est sententia contra venditorem qui denunciaverit causam venditori licet ipse emptor habet contra emptorem regressum de evictione ut ff. et C. de evic. Tamen ubi emptor sine consensu venditoris commisit causam arbitro vel arbitratori que sibi mota est succubuit non habet regressum de evictione contra venditorem etiam si denunciaverit sibi causam vendito-

ria. l. si dictum. §. i. de eui. quod est intelligendum vt non possit agere de dupla contra venditorem. circa hoc glo. in. l. si dictum §. si compromisso. ff. de euic. Idem tenet Ang. in sua nouella glo. Idem tenet Bal. in. l. libera C. de fide. instr. quod circa hoc tamen ad hoc impossibile ipsum agere de euictione quia debet probare quod venditor ei vendidit et bonum quod est suum.

Trigesimosexto Quero vtrum arbiter faciat litem suam si male iudicauerit. dic quod sic sicut iudex. l. si. ff. de varie et extraor. cog. casus est in. l. pe. C. de pa. cons. Arbitrator vero tenetur de dolo et lata culpa secundum Bar. in d. l. si. et sequitur et Bal. in d. l. pe. de alle. l. si in. §. fal. mo. dicit et glo. C. in l. si. C. de Sbeu. emp. quod et tenet Ang. in l. filiusfamilias. ff. de iudic. Hoc intellige quod in subsidium datur actio contra arbitratorem.

Trigesimoseptimo. Quero vtrum arbiter possit punire testem qui falsum deposuit coram eo. Respondeo quod non quia nulla habet iurisdictionem nec imperium puniendi talem testem et quia sibi nil est commissum ab illo teste de cognoscendo de aliquo delicto quare excedere non potest arbitrium sibi commissum. vt. l. non distinguemus. §. de officio. ff. de arbi. et l. si cum dies. eo. ti. Ita expresse determinat hanc q. Ang. in l. si vacantia. C. de bonis vacantibus li. x.

Trigesimooctauo Quero si sententia arbitratoris est redacta ad arbitrium boni viri an possit bonus vir qui cognoscit de causa reductionis pronunciare sententiam arbitratoris nullam si arbitrator non valide pronunciauit vt quia pronunciauit de re que non erat in compromisso deducta et sic de similibus. Respondeo quod sic secundum Bertrandum quem et Bal. in tracto quo tempore miles in vsi. feudo. et per eundem in c. dilecto. extra de appella. so. et fuit ratio dubitandi in hac nullitate vt inquit Bal. in l. arbitrorum C. de arbi. et sic videbatur de nullitate cognosci non posse. et tamen contrarium determinant doctores preallegati. ¶ Et potest assignari talis ratio quod reductio habet instar appellationis. vt. l. non distinguemus. § cum quidam. de arbitris. ¶ Sed appellatio in deuoluit nullitatem ad superiorem sicut iniquitatem. vt. l. quedam mulier. ff. fami. hercis. et in l. cum mota pa. de iure patrona. ergo idem est in reductione. Similiter videmus quod sicut pendente appellatione non potest fieri executio vt in toto titulo nil no. appella. pende. in c. non subest de appel. li. vi. ita pendente reductione interposita a laudo arbitratoris non potest fieri executio dicte sententie arbitramentalis. hoc expresse firmat Bal. in l. tale pactum. §. qui. prouocauit. ff. de pac. in sua repetitione in pen. q. Quod ergo dicitur iudicium reductionis esse iudicium iniquitatis non autem nullitatis tamen quod supra in appellatione dicitur. vt in iuribus supra allegatis. ¶ Et vide Alexan. de imo. in apostillis in. l. si societatem. §. arbitrorum. ff. pro socio. allegantem Bal. qui tenet iudicem reductionis posse laudum nullum pronunciare.

Trigesimonono. Quero vtrum arbiter possit petere sportulas seu salarium. Respondeo secundum Specu. quod sic. et ita tenet ipse in ti. de arb. §. i. ver. item nunquid arbiter possit a partibus. pro quo est casus in l. quotiens C. de proxime. sacro. scrinio. libro. xij. Idem puto in arbitratore vt videtur casus bonus in. l. item §. sed si messor. ff. si. regun. per quem. §. determinat Bal. in l. ij. C. de sen. ex pe. recita. quod si arbiter vel arbitratorem vnus ideota et dubitat de modo sententiandi potest a partibus petere vnum consultorem prudentem quod secundum eius consilium habeat pronunciare et compellere partes ad salarium exbursandum pro salario dicti consultoris quod nota quia quotidie est in practica.

quadragesimo. Quero pone arbiter elegit consilium sapientis de consensu partium secundum quod habet arbitrari pronunciando et consilio clauso et sigillato dicit in eius sententia pronuncio in omnibus et per omnia prout in consilio continetur quod consilium non fuit apertum per eum sed statim tali sententia lata tradidit consilium partibus ad apperiendum vel alteri parti an talis sententia valeat. Respondeo quod quia arbiter habet pronunciare more iudicis cum arbitria sint redacta ad instar iudiciorum sed iudex eodem modo non potest pronunciare vt l. i. C. de sen. ex pe. reci. cum glo. igitur nec talis arbiter pronunciabit et ita determinat Bal. in d. l. i. dicens aliter fore in arbitratore qui si pronunciat sub dicta forma. sententia sua valebit quod verissimum credo quia arbitrator non habet seruare aliquas solemnitates sed habet meram veritatem considerare vt. §. arbitrorum in penultimo nota.

quadragesimoprimo. Quero Titius condemnatus est per arbitrum ad restituendum fundum quem Titius fundum restituit sed postea eundem fundum abstulit verum cadat in penam compromissi. Et enim in sententia dictum fuisset quod Titius deberet fundum restituere et restitutum penes eum tunc dimittere. certum est eum cadere in penam quia duo sunt precepta scilicet vnum de restituendo et illud est adimpletum aliud de dimittendo eum penes victorem et illud non est impletum. igitur cadit in penam ar. l. celsus. ff. de arbi. Stat ergo questio vbi solum dictum esset quod Titius deberet restituere fundum vel aliam rem et spe. in ti. de arbi. §. i. ver. sed pone arbiter condemnat dicit eum cadere in penam si restituit animo postea accipiendi alias non cadit in penam sed agendum est iudicio ordinario. Bar. in l. sed si possessor. in prin. ff. de arbi. indistincte tenuit vbi talis sententia est lata per iudicem posse adhuc peti de executione quasi adhuc non fuerit perfecte facta executio ar. l. inter castellanum. ff. de arbi. et per tex. in d. l. et si possessor. in prin. ¶ Contrariam sententiam tenuit Cy. in d. l. debitori. C. de pac. per glo. in l. si eum fundum. ff. de con. ben. emp. Ang. vero in d. l. sed et si possessor. in prin. concordat hoc modo. Aut sententia recipit perfecte executionem per actum momentaneum vt est restitutio. et tunc vera est opi. Cy. per glo. in d. l. si cum fundum. ff. de con. ab. emp. Vbi vero non recipit sententia perfecte per actum momentaneum sed requirit actum successiuum et tunc vera est opi. Bar. per l. inter castellanum. supra allegatam. quia l. ipsem et Bar. expresse intelligit in d. l. inter castellanum. Et hec dicta Ange. est nota et menti tenenda. ¶ Ex qua decisione libet inferre ad nostre q. determinationem. quia sicut sententia recepit perfectam executionem per actum momentaneum. licet postea auferatur res per victum victorem non cadit in penam vt est exemplum in casu q. nostre. Nam condemnatio ad restitutionem fundi restitutio facta perfecte sententia est executioni mandata. quia restitutio est actus momentaneus. Sed vbi talis sententia ad suam perfectionem requirit actum successiuum tunc caderet in penam. Exemplum si iudex mandauit Titio ad ponendum fines predij certo loco. nam ad sui perfectionem requiritur quod perseuerent dicti confines. adeo si tollantur dicti confines non videtur sententia executioni mandata. et per consequens cadit victus in penam. ita est casus in. d. l. inter castellanum. Vbi vero lata esset sententia in qua esset condemnatus Titius ad restitutionem fundi et illo restituto iterato Titius turbaret in possessione illius fundi victorem non caderet in penam sed esset agendum interdicto vti possidetis quia fundum restituendo sententie liberatus fuit victus secundum glo. in l. papinianus. §. sed hec. ff. de procura. et tenet etiam Ang. in l. qui restituere. de rei ven. per hanc q. formam in sententia iudicis dicentis liberum esse victorem per sola traditione non obstat quod postea turbet. quia si liberatus est non potuit cadere in penam quasi contra sententiam. ¶ Sed quid si Titius fuit condemnatus ad locandum Seio domum sub pena mille. q. Titius locauit dictam domum et in instro locationis est apposita pena centum de obseruando locatione. q. Titius statim venit contra locationem. an incidat in penam dictorum mille in compromisso contenta vel in dicta centum in locatione contenta. Bar. in l. in nomeratio. nibus de solu. et in. l. si fideicommissos. de leg. i. tenet quod incidet in penam centum in instro locationis contentam.

quadragesimosecundo. Quero vtrum testes producti coram arbitro faciant plenam fidem si reddant malam rationem. Dic quod non quia arbitrator tanquam bonus vir procedere debet ex deceptione non tanquam homo temerarius. tamen si reddat rationem non omnino necessariam sed persuasiuam et a bono sibi attribuito posset talibus testibus adherere secundum Bal. in l. solam. C. de testib. in vlti. q. Non tamen talibus testibus adherere posset si dicto suo nullam reddit rationem et causam secundum ipsum Bal. Quod est intelligendum quando interrogati sunt testes de causa nulla reddant causam alias bene faciant fidem sicut etiam coram iudice vt no. in d. l. solam. et hoc in his que per sensum corporis cadunt in sensum testis puto non debere credere talibus testibus etiam coram arbitratore cum arbitrator procedit tanquam bonus vir vt in. §. arbitrorum. ff. pro so. quia bonus vir non haberet credere testibus de his que non cadunt in notitiam testis vt est in his vt dominium et sic de similibus. cum pro hoc dicatur arbitrator habere informationem. Sed quid si coram arbitratore deposuit vnus solus testis qui concludit per

fecte & concludenter nõne pōt deferri iuramentū in supplementū probationis an potest sm informatiōem habita p solū illū teste iudica re. respōdeo q nō: q arbitratores hñt cognoscere de iure & de facto. que verba important vt sit solutus ab oī solēnitate introducta a iure ciuili. & remanet in meris terminis iuris gentium. ita ꝗ Bar. in extrauagan. ad reprimen. ver. sine figura iudicii. & l. ff. de ferijs. & l. si minor. ff. de curat. & l. si is. C. de pactis. C Albō iure cautū ē q lz sit sublata omnino solēnitas iuris ciuilis q remanet tamen in meris terminis iuris gentiū tamē requirit pbatio necessarie. Tex. est in cle. sepe de ver. signi. & pbat q ad minus sunt duo testes cū in ore duorū vel triū cōsistat oē verbū. vt in. c. in omni. extra de testi. & in. c. cum oēs. extra de testi. & q in dicta clausula esset sublata omnis solēnitas iuris ciuilis remanentibus meris finibus iuris gentium. ita scribit Bar. in d. l. ver. sine figura iudicii. & est ad idē in. c. dum iudicis qui quoniā similem habent potestatem. l. nec quicquam §. de plano. de offi. pcō. & ve cōcludit Bar. in d. l. si societatem. § arbitrorum. ff. p socio. C Cōcludo itaqz arbitratorē nō posse iudicare p iuso maiores habeat p vnū solū testē lz cōcludenter deponente q̄ tene mala quemo logi in qō dixi ver. & p rationes iā alle.

quadragesimotertio

C Quero vtrum in sententia arbitri vel arbitratoris requirat̄ pemptoriū. Respōdeo vbi in cōpromisso est appositus certus terminus intra quem debeat finiri cōpromissum nō requirit̄ aliqua citatio ad sniam audiendū si ferat̄ vltima die termini q terminus ille videt̄ statutus pemptorie sc̄dm Bar. in l. si de meis. § fi. de arbi. & ibi p Bal. alias requirit̄ citatio pemptoria in arbitro qui arbiter ē reductus ad instar iudicis. vt. l. si de meis. § recepisse. de arbi. In arbitratore vero nō requirit̄ pemptoriū sed vnica citatio. vt in cle. sepe. de ver. signi. Vide Bal. in auē. ei qui. C. de tempo. appel.

quadragesimoquarto.

C Quero pone compromissum est factum in duos arbitratores vnū laicū aliū clericū sīna reducit̄ ad arbitriū boni viri cuiusq̄ reductio fieri debeat corā superiore arbitratoris q q̄ sit decimus in seculari an superior clerici erit bonus vir qui debeat cognoscere de reductiōe. dic q sit ga nobilior est ata singulari Bal. in l. fi. pcipimus. C. de appel. & hoc p tex. ibi pecuniā quod no.

quadragesimoquinto.

Quero vtrum iudex possit cogere partes ad faciendum compromissum. Respondeo q non sm glo. ordinariam in l. fi. § iusiu. ff. de his qui no. infa quod ē verum regulariter. Fallit primo vbi p l. n. res publica inquietaret. aūt iudex potest cōpellere partes ad faciendum cōpromissū vt aū. de mand. princi. §. eos aūt. & hoc expresse voluit Ange. in. d. §. quia iusiu. Secūdo fallit secūdū dominū Ant. & Imo. vbi subest legitima causa puta sm eos si partes longo tempore litigauerint. C Nam tunc poterit iudex cogere partes ad compromissum faciendum quod est intelligendum & de iure & de facto. q si facerent cōpromissum solum de iure pax p̄cesset cum arbiter ita sequitur rigorem iudiciorum sicut iudex vt. l. si de meis § recepisse. de arbi. hoc tradit pēn doc. in. c. vnico. de mu. peti. Licet autem iudex nō possit ad cōpromissū coartare partes tā coartare pōt ad pēam vt dicit expsse glo. in. d. §. quia iusiu. In dubio si illud relinquitur q vbi statutū disponit debere fieri cōpromissuz vt si fuerit qō inter affines tūc cōpromissuz fieri de arbi. altera parte petente. Sz si neutra pars petit cōpromissuz hoc fieri dicit q lz statutū hoc disponat nō poterit iudex preā cōpellere ad hoc q iudex nō debet impartiri offm̄ suū nisi petentibus. l. aig. § hoc aūt. & dam. infe. Istō idē q debeat fieri compromissuz est quedā exceptio declinatoria vt no. Bar. in l. procuratore ad exhiben. ff. rem. ra. ha. que exceptio debet opponi per partes nō aūt per iudicē vt no. in. l. i. § qrum qō vi aut clā. Et no. q si iudex videt alterū ptez litigantem fouere iusticia facit ē cōscientiā nō mō cogēdo sed psuadendo facere cōpromissuz. Ancto. de hear. c. i. de deposi. o.

quadragesimosexto.

Quero vtz confessio facta coram arbitro habeat infamare cōfitentez sicut si esset emanata corā iudice. puta quia est emanata sup aliquo delicto infamiam irrogante. Respōdeo q si glo. est sm in l. quid ergo. § si ex cōpromisso. ff. de his qui no. infa. quā glo. sequit ibi Ang. & Bar. & cōiter alij.

quadragesimoseptimo.

Quero pōe statuto caueatur q si fuerit questio inter affines debeat fieri cōpromissū. modo cōtrouersia mouet̄ emptori de re vendita de nūciatiōe facta venditori cōparet venditor suscipiēs defensionē & iudiciū. qui venditor est aūt iuris mouentis cōtrouersiam. querit̄ an virtute dicti statuti cōpromissum debeat fieri. Bar. in l. pcurator ad exhiben. §. i. & rem. ra. ha. determinat q sic. Idē lz Ange. in l. venditor. de iudi. Idē etiā sententiā firmat Imo. in. c. quoniā frequenter. §. in alijs. extra vt lite nō cōt. Bal. vero in. d. l. vēditor tz idē qō Bar. i. l. ij. C. vbi l. rē. a. c. lz ē Bar. & sic Bal. ē sibi cōtrarius ideo in hoc articulo de eo nō est mirandū. C Cōcludo itaqz cū Bar. & sequacibꝫ que opinio est cōmunior. vz stāte statuto de quo. s. venditorē affinis mouens cōtrouersiaz poterit cōpellere dictū mouentē cōtrouersiā ad cōpromissuz lz emptor cōuentus nō fuerit affinis. Ratio q defensor necessarius vti est venditor in causa mote cōtra emptorē pōt cōparere & opponere omnes exceptiones cōpetētes ex psona sua lz nō cōpetentes ex psona emptoris vt est tex. in l. pcurator ad exhibē. & rem. ra. ha. § i. & est tex. in l. idemqz. §. cum generaliter. ff. manda. Lz ergo exceptio cōpeteret vēditori ex psona ppria q affinis ex forma statuti illa poterit opponere & ob opposita fieri cōpromissū. Nec ob. l. venditor. ff. de iudi. & l. i. C. vbi in rē act. que l. videtur disponere q vbi cōuentus ē emptor & cōparet venditor ad defensionē nō pōt venditor cōparens trahere actorem mouentez cōtrouersiā ad forū suū. & si esset clericus vēditor immo ipse clericus haber necesse cōparere & defendere corā iudice laico. glo. & in. c. ij. c. clericū nullus. & no. doc. in. c. quoniā frequenter. vt lite nō cōt. & expresse hoc ita firmat Imo. Nam in dictis ll. agit̄ de mutatione fori. quia causa que est penes vnū iudicem vellet venditor cōparens trāsferre ad suū iudicem diuersum a iudice emptoris cōuenti qō fieri nō pōt si vt in predictis ll. Sed in casu nostro nō agit̄ de aliqua fori mutatione sed solum de trāslatione iudicij inherenda qō nulla lege pibitū reperit̄. Nam nō trāsfert̄ iudicium ad aliam forū cum apud arbitrum sit iurisdictio nec penes arbitratorem vt no. in l. at preto. ff. de re iudi. & per glo. & bar. in. l. nō omnē. de ver. sig. lz solum operatur exceptio cōpetēs ex persona venditoris defensoris necessarij que sm legem opponi pōt vt in iurib. s. allegatis & p dictā trāslationem vt dixi ad nulliū iudicē trāsfertur iudiciū seu iurisdictio vt in dictis ll. que sunt alleg. in cōtrarium.

quadragesimooctano.

Quero pone statuto caueatur q oīs cōtrouersia inter affines cōpromitti debeat & de iure & de facto vertit̄ inter cōsanguineos questio iuste vel alia qō que de iure eē nō pōt in arbitratorē cōpromitti vt est qō liberalis matrimonialis & hmōi. An talis casus seu qō poterat cōpromitti. Respondeo q non sm Bar. in l. preto. ff. de tuto. & cu. da. ab his. & est rō secūdū q statuta recipiūt interpretatiōe passiuā iure cō. vt l. ij. C. de noxa. & in. c. dilecti de cōsue. vnde dum statutū dicit omnis cōtrouersia cōpromitti dz &c. intelligendū q que pōt de iure cō. cōpromitti idest que de natura sua sunt apta in cōpromisso deduci qō no. q quoniam. C Et dic dū statutū ligat minores. & ex his nō potest minor petere restōez. Bal. in l. nō videtur. C. de in inte. rest. Et sic tale statutū nō esset cōpromittēdo minor potest restōem petere nec per hoc incidit in penaz compromissi. Bal. in l. ij. in fi. re ra. ha. & an statutū de cōpromissis ligat clericos & personas ecclesiasticas. Bal. cōsulit q nō & incipit. Statutū queritur an hoc statutū. Sed cōtrariū cōsulunt in cōsilio incipiēte. An cler icus. Et tale statutū q cōpromissis inter affines ligat virum & vxorez qui sunt cā affinitatis. Alex. de imo. in l. aō io. mariz. C. de heredi. inst. predictum statutum habet locū durante affinitate. Bar. in. l. cui eoruz §. i. de posti.

quadragesimonono.

Quero nunqd per cōpromissum possit instātia cause principalis prorogari. Concludūt doc. cōmuniter in l. properandum in prin. C. de iudi. Instantiam triennij principalis nullo modo posse prorogari. etiam si interueniat iuramentum. vt no. glo. & sequuntur docto. in dicta lege properandum. Sunt tamen

men qui dicit talem instantiam posse prorogari si partes velint de nouo opponendo exceptionem lapsus instantie. ar. no. doc. in d. l. properandum. quod procedit vbi iudex pronunciauit de lapsu. q ipse hoc pnuncians pronunciat posse instantiam lapsam esse etiam si partes non opponerent. cum de tali lapsu ex actis constat. videt esse notorium. Et vbi iudici aliquid ex actis constat cum sit ei notum. pot ex parte non instante de facto supplere vt tradidit Inno. in c. consinuante. de appel. et in c. p tuas. de testi. Sic nunc ita expresse Ange. in l. fi. § si partes. de nouis test. ¶ Talis ergo practica bona est si iudex non pronunciat de instantia lapsa. quasi altera pars velit instantiam opponere esse lapsam non audiet propter iuramentum. ¶ Diuersum namque in instantia cause appellationis que per compromissum potest prorogari et etiam per expressum consensum partium. Casus est in cle. quamdiu. de appel. in glo. si tamen. C. de tempo appel. ¶ Sed dubitatur quid si causa est delegata an potest per compromissum talis instantia prorogari. Circa hoc considerandum est quod interdum causa delegatur sine prefixione termini puta quia in litteris dicitur delegamus causam videlicet inter talem et talem debito fine determinandam. et tunc eadem ratio que non potest prorogari instantia cause coram ordinario non poterit etiam et coram delegato. quia ista instantia etiam durat triennio. Sed si hoc casu fuit compromissum per partes in iudicem delegatum poterit talis iudex procedere ex vtraque potestate et delegata et arbitraria et in vno articulo poterit pronunciare tanquam delegatus in alio tanquam arbitrator. Casus est singularis in c. nisi de preben. et singulariter ibi tradit per dominum Anto. et Bal. in c. inter partes. de lege con. in vsibus feudo. ¶ Interdum delegatur cum prefixione termini. vt puta quod dicitur delegamus causam infra. xx. dies determinandam que delegatio cum prefixione termini etiam per inferiorem a principe delegantem fieri potest secundum Inno. in c. si pro debilitate. de offi. deleg. et per Bal. in l. properandum. § sin autem alterutra. C. de iudi. licet Ci. contra et male. Et tunc poterit prorogari posse instantiam per tale compromissum quia prorogatio per compromissum et prorogatio expressa cause ad vlterius equiparantur vt in d. clementina quamdiu. ¶ Sed potest expresse fieri prorogatio ad vlterius tempus hoc modo. Prorogamus instantiam vsque ad. xx. dies. ar. est in c. de causis. de offi. deleg. Igitur per compromissum licebit partibus vel alteri parti adire iudicem delegatum tantum tempus adeuat quantum remansisset tempore compromissi non autem habebunt partes totum tempus integrum. ita no. glo. in d. clemen. quamdiu. quod est no. Est tamen singulariter aduertendum quod vbi dicitur compromissum prorogari instantiam cause appellationis intelligendum venit dummodo compromissum acceptatum sit per arbitrum quia ante acceptationem non dicitur compromissum factum vt l. sicut in prin. cum glo. ff. de arbi. Post ergo acceptationem compromissi currit ipsa acceptatione in compromisso requiritur vt quod cum incipiat agetur coram arbitro intra tempora que fugiunt erunt de causa appellationis per tex. in aut. de his qui ingrediuntur ad appellandum circa prin. nec ob. d. cle. quamdiu que loquitur de iure canonico que seruant vt in suo foro. ita consuluit Fulgo. in consi. quod incipit. Lata sententia diffinitiua.

quinquagesimo

¶ Quero pone quis in iudicio producit instrumentum publicum in quo quis apparet debitor per instrumentum quod ex forma statuti mandari debet executioni. Aduersarius. s. debitor opponit et petit fieri compromissum ex forma statuti disponentis quod si fuerit questio inter affines ex. fiat compromissum et econtra creditor dicit compromissum fieri non debere quia super re clara et que non habet dubitationem non debet fieri compromissum sed solum super re dubia vt l. i. de transac. vt in simili dicitur quod statuto disponatur quod super omni lite debeat dari consilium sapientis si petitur fuerit quod si res clara est non poterit peti consilium sapientis vt no. Ja. de are. in l. ille aut ille. § cum in verbis de leg. iij. et Bal. in l. iij. C. de lega. ¶ Quid et eundem est in hoc articulo dic quod si contra instrumentum opponeretur aliqua exceptio que posset obijci contra dictum instrumentum debet fieri compromissum vt est exceptio solutionis prescriptionis vel simulationis vel alia vt consuluit Ange. in l. Papinianus et expresse tenet in l. post rem de transac. et ibi Bar. Sed si non opponitur aliqua exceptio vel si opponeretur tamen apparet de euidenti calumnia opponentis et petitis compromissum tunc non poterit fieri compromissum secundum Ange. in d. l. post rem et ibi etiam glo. et per eundem in l. ampliorem. C. de appel. et Bal. in l. cum quedam antiqua lex. de iudi. C. Et dicitur eadem calumnia secundum Bar. in d. l. post rem vbi probationes sunt in promptu quod negari non potest vel est notorium et notorium negatur vt vult glo. etiam in d. l. post rem. ¶ Potest tamen etiam adhibere modus transigendi et faciendi compromissum super rebus iudicatis et si dicatur in compromisso quod fiat compromissum de omnibus litibus et questionibus presentibus et que in futurum oriri possunt etiam intelligantur esse super eo super quo arbitratum fuerit. Nam hoc modo faciendo compromissum valebit factum super rebus decisis et ita dicit Ange. in l. i. de transac. et in l. cum hi. § cum libro. C. eo ti. Quod procedit nisi lex prohibeat fieri transactionem. nam tunc non operatur fingere lites. d. §. sed cum l. et ibi firmat Ange. Alio etiam modo potest fieri compromissum super re decisa. Si compromittentes iurant stare omni eo quod arbitratum fuerit per arbitratorem secundum Bar. qui ita sing. dicit in l. si quis maior. C. de transac. et hoc modo operatur virtus iuramenti. quod debet seruari si potest sine interitu salutis eterne vt in c. cum contingat de iureiur. et c. licet mulieres. de iureiur. lib. vj. ¶ Et no. quod si factum est compromissum super laudando et sententiando cum pacto in compromisso apposito. vt quod extunc dicte partes renunciauerunt laudatis quod talis renunciatio non valet. nec a laudo et sententia dicitur esse recessum nisi ex dicto compromisso laudum sequatur secundum Bal. in l. si diuersa. et l. si sup possessione. C. de transac. et Alex. de Imo. in consilio. lxxij. tertia parte consiliorum.

quinquagesimoprimo.

¶ Quero pone factum est compromissum in arbitrum et arbitratorem pacto apposito quod non possint nullitare dicta ec. Arbitrator vltra formam compromissi excedendo vtrum talis sententia potest dici nulla vt quod sic quia per pactum renunciatum fuit nullitati et sic vt non posse dici nulla. Contrarium tamen est verum etiam si dicte renunciationi iusiurandum foret adiectum per c. cum dilecti. de rescri. cum forma tradita sit seruanda. Et si quod per arbitros ex formam compromissi dictum sit non ligat compromittentes. la. no. distinguentes. § de offi. de arbi. nec obstabit dicte nullitati renunciatio cum intentio quod intelligitur dummodo promissa forma seruata sit nec aliqua dici oporteret. Aut huiusmodi compromissi repugnantia continet quod non est admittendum ita no. in simili in termino per Bar. in l. fi. § idem de condi. et de. et per Jo. de Imo. in consilio de reg. iur. ... indi. Aut predicta per sequentia contrarium quod non est verisimile. l. nam ad ea. de condi. et de. Vbi dicitur quod non est verisimile quod velit se immediate contrarie. et sic potius interpretandum est sequentia a posteriori declarata et determinationem recipere. vt ff quod vi aut clam. l. i. § e. per glo. et ibi Bar. Pro quo facit quod generi per speciem derogatur. c. generi per speciem. de reg. iur. li. vj. Clausula igitur generalis subdita renunciauit nullitati per specialem formam traditam in principio compromissi detrahetur rursus et ea specie nullitatis que ex defectu commisse potestatis attribute noscitur descendit illis verbis generalibus vt quod nulla possit dici sententia ec. non excludi nostri censure maiores vt pulchre tradit per glo. in clemen. vnica de sequestr. posse. fruc. quod no. glo. in l. ij. § ar. pretor el. q. vbi post glo. et Bar. qui sunt cog. Cum igitur nullitas opposita in casu nostro ex forma compromissi non seruata et non concessa potestate descendat et palam est proponi potuisse et iuramentum subsecutum talis renunciationem easdem recipit conditiones et moderationes quas ipse renunciationes casus est in l. i. ff. C. si non ra. pecca. et in l. ita demum de arbitris. et C. eo. l. ij. et ar. ff. de vi bonorum. l. si appellauit. quod non est verisimile ec. Ita teneo pro veritate. Et hanc opi. tenuisse compi excellentissimi doc. viz. Rapha. fulgo. in quodam consilio quod incipit viso processu. cause mote inter Bartolomeum ec.

quinquagesimosecundo.

¶ Quero pone statuto quod sic si fuerit controuersia inter affines fiat compromissum ec. Cum fore inter duos affines litigatum est coram iudice. adeo quod publicatus est processus alter litigatorum petit compromissum fieri virtute sic audiendum. Dic quod non. quia recessus ab vno iudice et transitus ad alium censetur quedam exceptio declinatoria secundum Bal. in aut. habita. C. ne filius pro pa. que exceptio declinatoria debet opponi ante litis contestationem vt in l. excep. C. de pro. Et vbi datur alicui electio iudicis inter plures iudices competentes talis facultas potest variari et vsque ad litis contestationem secundum Bal. in dicta aut. habita. Vnumtamen isti affines possunt litigare coram iudice si volunt et possunt coram arbitratore vt statut. Sed si cepta est causa coram iudice

dicere nō possunt ex pmissis hic ꝑte ad arbitratorē sīn. Pro hoc est facit l. agnissimum. C. de iudi. ꝓpōnit hoc licere post triduū. pe‑ tere arbitros iuris ꝑp suspendē iudicia. vt ibi sn Bal. Et arbiter statutarius de arbiter iuris. ꝑp ꝑpea qm̄ lex vbi bn̄ficiū alicui sim‑ pliciter nō distinguens tpa intelligit tale bn̄ficiū denegari publi‑ cato ꝓcessu. glo. est in l. si rem. §. quolibet. ff. de tem. Nec obstat si tū. C. de tempo. ap. qa illa lex loquit in arbit o voluntario. Nā nō est dubiū qz quādocūqz possit fieri ꝓpromissum in quacūqz ꝑte iudicij si ptes sint de hoc in ꝯcordia. Et ita regio fuisse ꝯsuluz p̄ d. Jaco de zocchis de ferraria legente Padue iura canonica ꝯ quod in suo ꝯsilio qd incipit. vt dicendū. Et ꝯsuluit clarissimus iurisꝯsultus d. Marcus de Perusio cuius ꝯsilij tenor talis ē. vz. Christi nomine inuocato vt dicendū qz potest cogi ad ꝯpromittendū et post publicatoz ꝓcessus et testiū et post terminuz ad ꝓducendū iura et post terminū ad allegādū. Iu ꝯpromissuz petit nō solū durāte instātia liꝫ etiā cā appellatiōis. vt ē tex. in au. si tū. C. de tēpo. ap. Facit qd no. in cle. quādiu de appe. Si ergo in appellatiōe multo fortius ante sententiā in primo iudicio. Preterea hn̄ bn̄ficio a lege vel statuto ꝯcesso vbi lex nō determinat tpa pōt actus quolibet tpe celebrari. ff. de eius. l. si rem. §. quolibet. tpe. er‑ go ⁊c. Preterea possunt instātia et acta facta in aliū transferri et il‑ lo stāti cūmona psona reconferri. vt. l. mutari. ff. de Pcu. Sic ergo acta facta corā primo iudice poterūt ꝓduci et successiue recenseri. ergo corā dicto arbitro cū ita tenuit statutū tpa perdēt ꝯpromissuz nō limitet ergo nec nos l. de pcio. ff. de publi. et quod no. in l. i. §. generaliter. ff. de leg. a. Piltan.

¶ Sed ꝯtrarium teneo et primo qr vbi ꝗs incipit iudiciū corā vno iudice si vult ad aliū iudice reuertere dz hoc infra triduū facere. C. de iudi. l. agnissimi. Quietiam vo‑ luit ad arbitros recurrere dicit ibi Bal. dz infra triduū recursum habere. Cū igit iste ad arbitros iuris statutarios velit recurre‑ re dz hoc infra tres dies facere preterea iura dicūt qz qn̄ dat aliciꝰ potestas eligendi vnum ex iudicibus competentibus si aliqn̄ vnū potest illum dimittere et ad aliū redire vsqz ad litis ꝯtestatiōem tantum. Exemplum in scolaritate no. Bal. et glo. in auc. habita. C. ne fil. p pa.

¶ Preterea dimittere primum iudicem et recurre re ad secundum censitur quedam exceptio declinatoria. Ita dicit Bal. in d. auc. habita. sed exceptiones declinatorie ante lite con‑ testationem opponunt. C. de p̄bano. l. exceptionem. et quod nota tur. ff. de iudi. l. sed et si susceperit. ergo in casu nostro nō potest de clinare. Preterea glo. in d. l. si rem. §. quolibet tpe dicit qz post publi catoem ꝓcessus et in calculo ferende sñie nō pōt deuiciari fieri Et sic patet qz licz lex vel statutum concedat simpliciter beneficiuz et non distinguat tempora tamen intelligitur limitatum ad tempus ante publicatoem ꝓcessus. ita dicit glo. in d. §. quolibet tempore. Preterea dicit Bal. in l. si quis rem. de arbi. qz qn̄ debet per vnā partē eligere iudicem et facere ꝓcessum iudicis elusorium vt fe‑ cerunt in casu nostro.

¶ Preterea arbiter habet notoem nō iurisdictoem vt no. in l. at ꝑtor. ff. de iudi. et nisi cognoscat de cā nō pōt laudare de cā sed vbi est tam cognitum et plenarie discus‑ sum. ergo nihil restat quod ad eū spectet. Et si statutū requirit qz arbiter cognoscat summarie de plano sine figura iudicij que cog‑ nitio cessat cū iaz sit cōclusum in cā vt no. in aūc. atqui semel. C. de testi. et quod no. de fide instru. per Bal. ff. de ferij. l. in pecuniarijs. Preterea tale statutū mandans fieri cōpromissuz inter cōsangui‑ neos fuit factuz ne diu cōsanguinei litigarēt et ne expēsis iudicio‑ rum fatigent vt pz ex verbis statuti qz disponit ꝓcedi sine figura iudicij. sed ista ratio cessat qz iaz diu litigarūt et expēse facte sunt imo si cōpromitteret oz iudices facere expensas et acta recolligere et sa‑ laria soluere. qd ē ꝯ mentē et ratione dicti statuti et qz post publica‑ tionē nō pōt peti cōpromissuz tz bal. expsse ff. de iurisdic. o. l.

¶ Ex quibꝰ ꝯcludo qz dictū cōpromissuz ammodo peti nō pōt. qz ante cō‑ testatioēz debuit peti. Et licz qn̄ tēpus nō diffinit per legē relinquit arbitrio iudicis vt no. in l. de iure lib. tñ arbitriū iudicis dz eē iu stificatum vt intelligat vsqz ad litis ꝯtestatiōez p iura et rōes supꝰ alle. Nō obs. o. aūc. si tñ. qr loquit i ꝯpromisso voluntario. Nō obs. qd de l. apostoliz tpe qz intelligit cōtrario vt pz ex gl. ibi posita et qd no. in l. i. de eo qd cer. lo. Nō obs. l. mutari et qd ibi no. qz intelligit in mutatiōe et trāslatiōe instantie tpe pendētio et tāc qz loquitur de trāslatiōe de psona vnī‑ gpatriona ad reliquā in qua semp psona

vnī eadē repsentat. sz hic loquit in trāslatiōe vnius iudicis in aliū in qua translatiōe primus iudex nō repentat. Ad ꝑdicta facit qz iudex q̄ sit tota cā cognouit ipse dz cāz decidere vt no. in d. l. de. q̄ua. ⁊c.

Marcus de perusio consulens.

¶ Quero an petito cōpromisso iudex possit ad vlteriora pro cedere. et procedēdo sit actus nullus. Dic qz aut aliquid est ꝓbandū ex parte opponentis et iudex interī potest ꝓcedere. aut nō est pro bandū et nō potest. de quo plene p Bal. in l. a. C. si quis predi. pot. Bñ stanti inter affines qz fieri debeat cōpromissū. cōprehendat cuiem flocetinum hn̄tē alibi domicilium et bona. Dic qz nō secūz Jmo. in c. sane. de fo. cōpe. et Anto. de bu. in c. si. co. ti. et Alex. de imo. in l. nō distinguemus. §. deliberari de arbi. quia per ꝯstonez flocentie nō poterit cogi.

¶ Quero qñ ꝯpromissum dicat claudicare vt nō teneat. Vide Ancha. consilio. cxxv.

¶ Quero an eā semel cōpromissū efficit semp cōpromittibilis Videt qz sic per l. pater. §. xv. de lega. iij.

¶ Jtez qz nō est maxime sanū sz cū statuto per primū ꝯpromissuz ex quo nō habuit effectū. ar. glo. in l. qui per salutez. et ibi Bal. in ꝑ‑ posito de ure curia. Sz dic qz nō est verū immo finito ꝯpromisso ptes sunt i eo statu in quo erat an factū ꝯpromissuz vt per bal. in l. cum §. apostolos. C. de ap. Et colligit ex dictis bal. in l. si diuersa C. de trāsac. et p Jo. de imo. in l. si quis arbitratu. de verbo. oblig.

¶ Quero si plures ꝯpromiserūt ex vna pte et vnꝰ aliorꝰ moriat an finit ꝯpromissum quo ad alios. et videtur qz sic. vt l. diem pro‑ ferre. §. a. i. gl. de arbi.

¶ Sz qd si collegiū vel vniuersitas i qua sunt x. homines fecit ꝯpromissum et septem ex eis moriantur. An cōpromissum finiatur Videtur qz sic p. d. l. diez proferre. §. an glo. Cōtrariū determi‑ nat Di. et Bar. in l. qd in tex. §. i. ff. de leg. i. qz vniū et ide collegi um est p l. ꝓponebat. ff. de iudi. Qd intellige vez ibi si p vniuste capi tuli fuit factū ꝯpromissū. Secus si p vniūste vnī de capitulo vt. c. ꝯtēta nec plz. vn. so. Et p hoc facit qz lz sit fcm a capitulo in versic. et singulos de capitulo l. si post mortez et ibi plene Bar. de admi. tu.

¶ Et no. qz ad hoc vt valeat cōpromissuz factū per collegiū req‑ quirit qz omnes de collegio sint ꝯcordes adeo qz si vnus ꝯdicit impediat cōpromissum. Ben vnin. c. quia ppter. de elect.

¶ Quero an heres grauatus de restitue de posset cū precedenti bꝰ ins habere in hereditate ꝯpromittere et laudū ꝓiudicat fidei cō missario nisi doceat de collusiōe vt per Bar. ang. et Jmo. in l. cuz hereditas ad tre. et ang. de areti. insti. de fidei cō. here. §. sed quia.

¶ Et an cōpromissuz factum ab vno ex duobus reis credendi noceat alteri Bar. in l. ex duobus. de duo. reis dicit.

¶ Quero an arbitramentū retractet ꝑetextu instrumentorū d nouo repertorū. Jo. de se. cōsilio cxxxvij. incip. Rector ecclesie dicit. Aut ille qui ꝓducit instrum in causa reductiōis sciebat instru‑ menta esse penes se et noluit producere coram arbitratore sed producit in causa reductionis et tūc non producit simpliciter quia credebat obtinere sine illis et tunc poterit producere. Aut dolo non produxit vt aduersarium liubus vexaret et tali casu conclu‑ dit quod arbitramentum non retractetur per illa instrumenta alle‑ gat Jo. an. in. c. inter monasteriuz. de re iudi. Fallit hoc in ecclesia quia rector ecclesie ꝯpromittens in aliquē arbitratorem dolo desijt instra ꝓducere poterit in causa reductiōe ꝓduci qz dolus recto‑ ris nō preiudicat. Aut nō ꝓducunt quia non inuenit et poterit ꝓdu‑ cere vt ibi. Et vide Bar. qui idē tz in trāsactiōe que ē similis ar‑ bitramento in l. sub ꝑetextu. s. in prin. C. de trāsac.

¶ Et no. qz si nō liquet arbitro de meritis cause non artatur ad laudandū. et hoc si sibi nō liquere statuat cum iuramento. Bal. in l. si de meis. §. et cōpromisso. de arbi. Jdeo ad euitādū maleciā et fac tū vel penā statuti d laudādo caueat ē qz senciret ptes ad iteruz ꝯpromittēdū cū sibi de meritis cāe nō liqueat. et sic iuret.

¶ Sed pone factū est cōpromissuz in ista forma vz in Bastianuz Raphaelē et Hieronymū de Orlandis de Piscia et maiorem partem ipsorum superuiuentium.

¶ Primo queritur qd importent ista v rba et maiorē ptez eorum.

¶ Secūdo querit an duo ex eis possint tertio absēte non citato et nō mortuo finire Sup qbꝰ oībꝰ vide qd clarissime ꝯsuluit cla‑ rissimꝰ iurisꝯsultꝰ. d. Salu. de pusi. cuius ꝯsilij tenor talis est vz.

Casus talis est. Venerabilis domina soror Sebastiana abbatissa ex parte vna, et Sempronius ex parte alia generale compromissum fecerunt in predictos viros Franciscum Martinum et Titium cives florentinos et in maiorem partem ipsorum superuenientium tanquam in arbitros arbitratores et amicabiles compositores et bonos viros dantes dictae partes plenissimam potestatem dictis arbitris et arbitratoribus et maiori parti ipsorum superueniente procedendi et finiendi etc. Et subditur in dicto compromisso quod quicquid per dictos arbitros et arbitratores et maiorem partem ipsorum laudatum et finitum fuerit intelligatur esse deductum et venisse in dicto compromisso ac si de eis et ipsorum quolibet facta fuisset mentio specialis promittentes dicte partes obseruare quicquid per dictos arbitratores et maiorem partem ipsorum finitum et arbitratum fuerit. Modo contingit quod duo ex dictis arbitris laudauerunt inter dictas partes tertio arbitro absente et irrequisito. Queritur an valeat laudum attenta forma suprascripti compromissi.

In nomine individue trinitatis et gloriose Marie virginis amen. Viso themate superadicto pro decisione cuius quod queritur illud puto aduertendum venire. Quid importent illa verba in dicto compromisso in predictos viros Franciscum Martinum et Titium et maiorem partem ipsorum superuenientium. Et non insistendo dico quod tantundem importat ac si dictum fuisset quod compromiserunt in ipsos tres et in duos ex eis. Nam attente verba a quibus clara sunt non est recedendum vt .l. non aliter. de leg. iii. Ille aut ille § cum in verbis. et ista verba necessario hoc importat. maiorem partem trium superuenientium sunt duo. ergo dicendo maiorem partem superuenientium est ac dicere ac si dictum fuisset et in duos ex eis. Et hoc est verum etsi dicamus quod compromittentes voluerunt facere compromissum in maiorem partem superuenientium et inquantum vnus eorum foret mortuus. Nam adhuc maiorem partem superuenientium necessario supponit pro duobus quod in vno non est dare maiorem partem superuenientium. nam alias si superueneret esset sibi par absurdum nam et absonum intellectu esset dicere quod compromittentes voluerunt facere compromissum in maiorem partem superuenientium si et inquantum vnus ex eis decessisset et non aliter. Nam verba in hoc expresse continentur et nulla conditione continentur sed pure et absolute posita sunt. vnde et nos aliter dicere non debemus. vt no. .l. si seruum. § non dicit. de acquir. here. et .l. quicquid astringendi. de ver. obl. cum aliis supra allegatis amplius hoc esse verum clarissime patet ex subsequentibus verbis dicti compromissi. Nam postea in illa clausula quod intelligatur esse factum compromissum de omni eo quod fuerit laudatum per ipsos arbitros et maiorem partem ipsorum et non fit superuenientium. Et consimiliter in aliis verbis que subsequuntur vbi promittunt habere ratum quicquid per dictos arbitros et maiorem partem ipsorum fuerit laudatum et nulla fit repetitio illius verbi superuenientium. quo casu nulla potest cadere dubitatio quod virtualiter fuerit dictum quod compromittebant in ipsos tres et duos eorum quia non est dare maiorem partem nisi duobus. Sequitur ergo indubitata conclusio quod nunquam nulla conditio fuit apposita quod compromitterent in maiorem partem superuenientium si et inquantum vnus esset predefunctus sed simpliciter et pure fuit factum compromissum. Tum etiam quod postmodum in sequentibus verbis de superuenientibus vt dixi nulla est facta mentio quia dicere sufficit quod intelligatur esse factum compromissum de omni eo de quo fuerit laudatum et et quia promiserunt velle stare sine pena dictorum vel maioris partis ipsorum descendit esse compromissum fuisse factum in tres et in duos ex eis quia necessario sunt importatum per illa verba et in maiorem partem. Quibus premissis restat nunc deuenire ad passum illum pulcherrimum nunquid quando fit compromissum in tres et in duos ex eis valeat sententia duorum alio absente et irrequisito. Et ad partem negatiuam quod laudum non valuerit satis probabiliter videtur posse argui iuribus et rationibus infrascriptis. Et primo nam si in tres simpliciter compromittitur perinde habetur de iure ac si partibus decretum quod duo possint laudare vel maior pars tertio contradicente vel saltem presente et tacente vt probatur in .l. item si vnus. § si et in .l. si in tres. ff. de arbitris. et tamen duo absente tertio quantumcumque citato laudare non poterunt de iure ciuili vt notatur in d. l. item vnus et in d. l. si in tres. Vel de iure canonico ipso tertio non citato vt notatur in c. fi. de arbitris li. vi. Unde ex ipsis eorum que tacite insunt dicendo quod tres et duo ex eis laudare possint etc. nihil debent operari vt notatur in .l. iii. de legat. i. cum ibi plene notatis et in .l. cum quid. ff. si certum petatur. Et sic idem videtur esse compromittere in tres simpliciter et in duos ex eis et per consequens dictum laudum non valeat nisi tertio presente de iure ciuili vel de iure canonico ipso saltem requisito. Secundo arguitur de dicta .l. si in tres. § cum in plures. laus distinguemus cum communia glo. dicte .l. si in tres super verbo non valere. Ubi dicitur duorum ex tribus sententiam non valere nisi dictum

esset in compromisso quod duo possent absente tertio iudicare quia tunc valeret vt notatur in d. § cum in plures. et tamen etiam isto casu absens citari deberet vt no. Spe. in ti. de arbi. ver. sequitur quod actum hoc est. et sequitur hoc Franciscus de albergotinis super dicta glo. in d. l. si in tres. Unde si in casu isto quod actum fuit quod absente tertio duo possent iudicare adhuc requiritur citatio absentis fortius videtur in casu proposito. Tertio ad idem arguitur. Nam partes potius voluerunt compromittere in tres quam in duos vt patet ex themate nec intelligitur quod validius est iudicium quod plurimorum iudicatur assensu vt in c. prudentiam de offi. deleg. et in c. i. de sent. ex commu. li. vi. Et sic erit sensus quod in duos sit compromissum quando tres non essent in concordia. Sed tamen ipse tertius necessario venit citandus vt tentat an velit concordare cum duobus vt in simili habetur per doctores in c. ii de arbitris in glo. tunc quod si fertur sententia per duos tertio presente et non consentiente et non contradicente, et dicit quod dicta sententia lata ipso non existente in concordia. Quarto pro hoc facit vt citari debuerit quia potuisset ipse per rationes alios trahere in suam sententiam vt dixit tex. in dicta .l. si tres. Quinto etiam arguitur. nam dispositio que inducitur per canonem in c. ii. de arbitris li. vi Introducitur ex eo quod a iure canonico reputatur duorum sit compromissum in tres ac si esset dictum vel in duos ex eis et in constat quod tertius debeat requiri vt notatur in d. c. ii in glo. in verbo potestatem. Sexto pro hoc facit. nam alias frustra diceretur factum compromissum in tres si absolute duo possent laudare tertio absente et non requisito. Et pro consequens vt idem dicendum hoc casu quod in iudicibus delegatis quando apponitur clausula consueta apponi quod si non omnes etc. et apponitur copulatiue non autem alternatiue puta vos vel alter vestrum nam tunc vnus sine alio etiam absque requisitione potest procedere vt in c. cum plures. de offi. deleg. li. vi et ibi notatur in glo. Cum in themate isto possit dici quod clausula fuerit apposita copulatiue quod dictum fuit in tres et maiorem partem ipsorum. Et ista sit septima ratio seu argumentum adductum pro hac parte. Sed his non obstantibus arbitror quod in themate habeat veritatem quod laudum sit validum nec fuerit necessaria aliqua citatio ipsius tertij arbitri. Ad quod dicendum me mouet primo expressa decisio Bar. in .l. heredes mei. § fi. ad trebel. quem sequitur etiam ibi Ang. dicens expresse in arbitris quod quando aliquis committitur pluribus arbitris vel duobus ex eis quod duo possunt preoccupare et cognoscere et alius non requisitus dummodo ipsi ex hoc nullum commodum essent consequuti. Et istud idem expresse pulchris verbis determinat Bal. in .l. de offi. consu. dicens similiter quando data est potestas pluribus arbitris et arbitratoribus vel duobus et ipsi ex hoc non tractant de proprio commodo quod hoc potest fieri preuento per maiorem partem etiam absque requisitione aliorum cum aliis ex hoc nulla dicatur inferri iniuria. et remittit se ad no. per Bar. in d. l. heredes mei. § fi. Tertio istud idem firmat expresse Bal. in .l. non distinguemus. § cum in plures. ff. de arbi. vbi ad litteram casum nostrum decidit dicens quod quando ex forma pacti et compromissi est quod maior pars possit laudare et stetur dicto maioris partis quod tunc maior pars potest laudum ferre absque aliqua requisitione tertij alias dicit quod illud pactum vt stetur dicto maioris partis nihil operaretur et secus dicit esse si vt staretur sine maioris partis non proueniret ex pacto sed ex dispositione iuris communis vt .l. sicut. ff. de arbi. Et ita de recte intelligentia voluit ipse Bal. in d. l. item si vnus. § fi. eo. ii. mouetur semper illa ratione quia aliter pactum quod stetur dicto maioris partis esset inutile vt .l. si quis. de leg. i. cum hoc disponatur de iure communi vt d. l. sicut. Nam et sumus insuper sequitur ipse Bal. in .l. ii. ff. quod falso tutore. anc. vbi dicit quod si fuit compromissum in tres et quod duo ex eis possint iudicare et vnus nolit compromissum acceptare quod nunc duo tamen poterunt laudare et valebit. et ratio dicit ipse quia potestas laudandi residet in solidum apud duos propter virtutem illius pacti quod duo ex eis possint laudare quod dicit et bene no. propter infra dicenda. Et hanc partem velle etiam vt Jo. an. in d. c. fi. de arbi. li. vi. in glo. super verbo electum ibi supplet simpliciter quasi velit quod si non foret factum compromissum simpliciter in tres non procederet voluntas illius capituli verbi subdicitur in glo. ii. Postremo varia auctoritates predictas in hac sententia me confirmat ratio meo iudicio inconuincibilis. Nam quando fit compromissum in tres et in duos ex eis vt fuit in proposito. Vel alternatiue in tres vel duos ex eis. nam inter hoc non reperio differentiam nunc resultat duo compromissa vnum. s. factum in tres et aliud factum in duos adeo quod potestas laudandi in solidum residet seu residebat tam apud duos quam apud tres vt dicit expresse Bal. in d. l. ii. ff. quod fal. tu. auc. et probat tex. aperte in d. l. non distinguemus. § cum in plures. vbi si fuit compromissum in

[illegible] in quemlibet et eis quibus solis possit ferre suum absque [illegible] alterius qui actus laudandi cuilibet attribuitur insolidum et quodammodo [illegible] quantum compromissum resultat nec alius [illegible]. Et [illegible] proposito videtur factum compromissum in tres et in maiorem partem [illegible] quod nihil importat ac si fuisset dictum in duos [illegible] ostensum est ipse actus laudandi attribuitur duobus insolidum quasi [illegible] compromittentes [illegible] principio compromiserunt an ferret [illegible] tres habuerunt [illegible] de duobus quemadmodum et de tribus. Et non secus diceretur quam a principio simpliciter fuisset [illegible] compromissum in tres cum potestate procedendi et laudandi per duos [illegible]. [illegible] cum non appareat compromissum fuisse factum in duos [illegible] facto compromisso in tres fuerit data potestas procedendi duobus [illegible] credere debere fuisse factum etiam de tertio et hoc modo possent procedere arbitri et [illegible] frustra videre [illegible] ab ipso principio compromissum factum in tres [illegible] subsequenter [illegible] quod duo possint procedere et laudare diceretur data potestas duobus [illegible] requisito tertio. ¶ Nec obstat dictum si dicatur quod [illegible] illud [illegible] distributum [illegible] attribuitur [illegible] insolidum [illegible] de hereditate. [illegible] quod [illegible] casus absque distributione quilibet pura si fiat compromissum in tres vel unum ex eis. Et [illegible] quod unus possit ferre [illegible] alius irregularis quod non est [illegible] quod actus laudandi et [illegible] esse [illegible] insolidum per duos compromissa resultantia. Et [illegible] esse [illegible] dubitationem decidi cum [illegible] compromittere [illegible] vel unum vel in tres et in duos et eis [illegible] in proposito fuit. Nec [illegible] Et primo argumentum illud [illegible] dicebat quod [illegible] eorum que tacite insunt nihil operatur [illegible] quod fit expressio [illegible] illud modum [illegible] quem tacite inest [illegible] aliter, ut plene [illegible]. Sed in casu isto aliter, nam quando fit compromissum in tres vel in duos sive et in duos [illegible] tunc resultant plura compromissa et duobus [illegible] data potestas in [illegible] sicut tribus et alias tale pactum nihil operaretur ut videbatur [illegible] com in plurea [illegible] si unus. Sed quando fit compromissum simpliciter in tres lex bene intelligit quod duo possint procedere [illegible] non [illegible] expressam vim et virtutem verborum quod fuerit factum compromissum in [illegible] et in duos. ¶ Preterea [illegible] tunc fortius maior [illegible] fuerunt presentes de iure civili [illegible] requisitum de iure canonico quod non requiritur iure canonico in casu [illegible] quando compromissum fuit factum in tres et in duos vel in tres vel duos, et sic non potest dici fuisse expressum [illegible] modum qui de iure [illegible] inerat. Item non obstat aliud quod dicebatur quod presentia tertii poterit [illegible] alias in alia sententia quod hoc non est verum in casu quando in duos [illegible] fuit factum compromissum. Tertio non obstat quod validius est quod plurimo [illegible] quod hoc non curatur quando compromittentes [illegible] de duobus sicut dictum est. Nec obstat quod frustra [illegible] fuisse compromissum in tres quod non est verum [illegible] poterunt [illegible] sicut duo si voluissent. ¶ Postremo non obstat quod [illegible] auctoritate Speculi quod quando factum fuit compromissum [illegible] dicendo quod duo ex eis possint laudare absente tertio [illegible] primo [illegible] dictum non sequitur Baldus locis preallegatis [illegible] tenet contrarium in dicto [illegible] si unus. [illegible] Preterea in casu illo fuit factum compromissum simpliciter in tres [illegible] intelligantur voluisse quod de absentia tertii constaret [illegible] citationem. ¶ Concludo igitur ex omnibus supradictis laudum [illegible] de quo in themate fit mentio latum per duos tantum in [illegible] presentia et citatione tertii de iure fuisse et esse validum. Laus [illegible] Florentie. [illegible] ¶ Ego Salustius de [illegible] civis et advocatus Florentinus consului.

¶ Finis tractatus de Arbitris per excellentissimum [illegible] Lanfrancum de Orano. [illegible] multis aliis quibusdam allegationibus clarissimorum doctorum.

¶ Impressum Mediolani per Franciscum de [illegible] opere et [illegible] Johannis de Legnano Mediolanensis anno [illegible] die [illegible] Octobris.

¶ Sequitur tabula questionum et aliorum in presenti Tractatu de Arbitris [illegible] in qua vide ea que addita sunt dicta Tractatui [illegible] nonnullas allegationes et questiones.

TABULA.
ABSENS ET ABSENTIA.

¶ An valeat sententia arbitri lata absentibus partibus et virtute compromissi.

Acta.

¶ Acta facta in iudicio presente parte et non citata an valeant.
¶ Acta facta coram arbitro vel arbitratore an faciant fidem coram iudice et quid econtra.
¶ Partes possunt facere quod actis factis coram arbitro vel iudice detur vel non detur fides.

Actio.

¶ Quando ex sententia arbitri oriatur actio.

Affines et affinitas.

¶ Statutum de compromissis faciendis inter affines an liget virum et uxorem.
¶ Et an habeat locum solum durante affinitate.
¶ Et an liget affines per lineam femininam, vide Alex. de Imo. in l. [illegible] de acq. here.

Appellatio.

¶ Si a sententia arbitri non potest appellari quomodo succurratur condemnato.
Et quid si conventum est per partes quod possit appellari.
¶ Licet tempus appellationis excurrat de curia a die interpositione appellationis, tamen disponente statuto quod debet eligi certus iudex appellationis a partibus non currit tempus instantie durante [illegible] in eligendo iudicem.
¶ An a sententia lata in causa reductionis possit appellari.
¶ Si statuto caveatur quod lauda sicut sententie exequantur, an tunc appellari potest.

Arbiter et Arbitrium.

¶ Quid sit arbiter.
¶ Differentia inter arbitrum et arbitratorem.
¶ An et qui in causa propria quis possit esse arbiter vel arbitrator.
¶ Arbiter quot modis in iure sumitur.
¶ Quid est arbitrium.
¶ Arbitrator an super lite vel contractu assumitur vel quando.
¶ Que sunt verba importantia liberum arbitrium.
¶ Laicus in causa spirituali an potest esse arbiter.
¶ Arbiter an possit cogere partes exprimere nomina testium ad necessario.
¶ Quando est aliquid collatum in liberum arbitrium alicuius.
¶ Quid important illa verba quando datur liberum arbitrium contrahendi [illegible] alienandi et iudicandi.
¶ Differentia inter arbitrium et in compromissum.
¶ Qui possunt et qui prohibentur esse arbitri.
¶ Quomodo cognoscitur quis an [illegible] sententia ut arbiter vel ut arbitrator.
¶ Quando laudum est nullum an iterum arbiter laudare possit.
¶ Si statutum dicit quod arbiter electus sit tanquam arbiter et arbitrator et possit iuris ordine non servato et sic tanquam arbitrator in sententia non tanquam arbiter [illegible] via arbitri et tanquam arbiter et quid iuris.
¶ Arbiter qui electus ut arbiter [illegible] viam arbitri servando iuris ordinem nunquid potest relinquere hanc viam et redire ad viam arbitratoris et econtra.
¶ Fideiussor an potest esse arbiter vel arbitrator.
¶ Si factum est compromissum in iudicem ordinarium tanquam in arbitrum de causa ad eius officium spectante et antequam sententia feratur desinat esse iudex. Et quid econtra quando fuit factus arbiter non erat iudex, et antequam sententia feratur efficitur iudex.
¶ Si factum est compromissum per ista verba [illegible] committimus in [illegible] vel in manibus [illegible] causam nostram.
¶ An sit arbiter vel arbitrator.
¶ De potestate data arbitris eligendi tertium. Et materia illius tertii eligendi vide in verbo [illegible].
¶ An valeat compromissum factum in fratres predicatores et similes sine consensu eorum superioris.
¶ An valeat potestas data arbitris iterum laudandi semel et pluries.
¶ Si dictum sit in compromisso quod possit procedere de iure et de facto, sed solum de iure [illegible] an sit arbiter vel arbitrator.
¶ Quid si dictum sit in compromisso quod elegerunt eum in arbitrum tanquam bonum virum non habito respectu ad alios.

¶ Arbitria an et quando sint redacta ad instar iudiciorum et que dicantur se differre iudicia et arbitria.
¶ Arbiter vel arbitrator an facta lata sententia si male arbitretur vel laudauerit.
¶ Quando sunt electi tres arbitri hoc modo vel victos tres et maiorem partem ipsorum an duo alio arbitro non citato poterunt laudare et in ver. compromisso. Et videbis in hac materia pulchrum consilium d. Salaseti de perusio.
Quid si est factum compromissum in tres et quod duo ex eis possint iudicare.
¶ Quando arbitro non constat de meritis cause.

Bannitus.

¶ Bannitus an possit esse arbiter. vide in verbo arbiter.
¶ Per publicationem bonorum banniti sequentem soluitur compromissum.

Calumnia.

¶ Ubi constat de calumnia eiusdem petentis compromissum an impediatur petito compromissi.
¶ Que dicatur eadem calumnia.

Causa.

¶ Causa que dicatur et quando dicatur.
¶ Si statutum dicat quod de causis inter affines fiat compromissum quando accipiatur tunc causa.
¶ Quando arbitro non constat de meritis cause et quomodo hoc probetur et quid tunc facere debet.

Clausula

¶ De clausula rato manente pacto et rato manente compromisso et quid operetur.
¶ De clausula quod possit tollere dominium vnius et dare alteri.
¶ Iuramentum habet vim clausule rato manente compromisso.

Confessio.

¶ Confessio facta coram arbitro an infamet.
¶ Confessio facta coram arbitro vel arbitratore an faciat fidem coram iudice et quid econtra.

Citatio.

¶ Arbiter an possit citare partes.
¶ An ad sententiam arbitri requiratur citatio peremptoria.
¶ Citatio facta coram arbitro an interrumpat prescriptionem.

Collegium.

¶ An et quando collegium possit compromittere et an omnes debent esse concordes ad compromittendum et quid si vnus discordat et quid si septem ex decem de collegio moriantur an finiatur compromissum.

Compromissum

¶ Quomodo diffiniatur compromissum.
¶ Que sunt ille persone que possunt facere compromissum.
¶ Curator de re minoris. Adulter. Procurator. Mulier. Pater in aduentitijs. Administrator ciuitatis. Tutor de re minoris. Emptor in casu emptionis. Religiosus. Bannitus. Excōicatus. An possint facere compromissum.
¶ Differentia inter arbitrium et compromissum.
¶ Quando dicatur compromissum acceptatum.
¶ Si compromissum apud acta presente arbitro an per eius presentiam dicatur acceptatum licet expresse non acceptauerit.
¶ Quid si per vnam partium sit factum compromissum an alia possit diuerso tempore postea idem compromissum ratificare.
¶ Si sint facti compromissum iudicem et antequam feratur sententia desinat esse iudex et econtra non erat iudex tempore compromissi et antequam feratur sententia effectus est iudex quid iuris.
¶ In causa criminali an possit fieri compromissum. Quid causa matrimoniali. Quid in causa spirituali. Quid in causa liberali. Quid in causa vsurariis. Quid de causa restitutionis in integrum. Quid de causa maiestatis imperij. Quid de quocunque iure decimarum. Et aliqua causa prohibetur compromitti an saltem articulus cause prohibeatur compromitti.
¶ Quot modis compromissum finiatur.
¶ Quid si est factum compromissum per ista verba compromiserunt in bonum vel in manibus talis causa, nostra an sit arbiter vel arbitrator.
¶ Per electionem tertij arbitri an dicatur nouum compromissum.
¶ Nemo cogitur acceptare compromissum sed acceptato cogitur sententiare.
¶ An dicatur compromissum factum in capacem et in incapacem.
¶ Si in prorogatione compromissi dentur noui fideiussores an dicatur nouum compromissum vide in verbo prorogatio.

¶ Compromissum factum sub nomine dignitatis an transeat ad successores. et vide ang. de aretio. de pupil. substi. § substituitur vel plene dixi. Statutum de compromissis an ligat clericos. An minores. An virum et vxorem.
¶ Per mortem vnius arbitri an spiret compromissum.
¶ Si post factum compromissum altera pars pecierit in iudicio an expiret.
¶ Quid si est factum compromissum in dominum simonem et antonium et maiorem partem ipsorum an duo ex eis altero arbitro non citato possint iudicare vbi est insertum consilium d. salaseti.
¶ Per secundum compromissum an tollatur primum.
¶ Si causa prohibetur compromitti ex forma statuti an articulus cause possit vel non compromitti.
¶ Si dicatur in compromisso quod voluit stare conscientie sue. An tollatur reductio vide in verbo conscientia.
¶ An valeat compromissum factum in fratres predicatores.
¶ An vnus ex duobus reis possit compromittere. et dic quod sic.
¶ An et quando iudex potest cogere partes ad faciendum compromissum. Et ibidem quando facit contra conscientiam cogendo.
¶ Si emptor mouet questionem de re vendita et mouens controuersiam emptori sit affinis venditoris an poterit cogi ad compromissum stante statuto.
¶ Si mouetur questio inter ille an debet compromitti stante statuto quod questiones inter affines compromittantur.
¶ Heres grauatus de restituendo. an possit compromittere cum creditoribus vnus in hereditate et preiudicatur fideicommissario. vide in verbo heres
¶ In qua parte iudicij compromissum possit peti fieri vbi videbis insertum in casu isto pulchrum consilium d. Marci de Perusio.
¶ Stante de compromisso fiendo inter affines an prebedat vt possit cogi Florentie cum Florentinus non habeat ibi bona nec domicilium.
¶ Causa semel compromissa an dicatur effecta compromissibilis.
¶ Si plures ex vna parte compromittant et vnus moriatur an compromissum finiatur et quid sit in collegio ang. vi. per .x. qui compromiserunt moriunt.
¶ An petito compromisso iudex possit ad vlteriora procedere et procedendo an processus teneat.

Compensatio

¶ An arbiter possit cognoscere de exceptione compensationis.

Condemnare

¶ Vide in verbo sententia.

Conscientia

¶ Si dicatur in compromisso quod promiserunt stare conscientie sue super hoc tollatur reductio.

Contrauenire

¶ Per quem actum dicatur contrauenire compromisso.

Controuersia.

¶ Que et quando dicatur controuersia sive compromisso fiendo inter affines de controuersia.

Confirmare

¶ An et quando sententia et laudum possit consensu partium confirmari.

Consensus

¶ Stante statuto quod mulier non possit contrahere sine consensu consanguineorum. an valet compromissum factum sine tali consensu cum iuramento.
¶ Et an consensus semel prestitus in compromisso sufficiat vt in laudo ferendo alter non requiratur. Vide per Doc. in l. i. C. qui dare. opus non est. Bal. in suma l. i. C. si aduer. transac. et l. si perfec. de transac.

Consilium et consultor

An et quando valeat compromissum vt arbiter possit laudare vel non cum consilio sapientis.
¶ Si arbiter est persona ideota et dubitat de modo sententiandi potest cogere partes ad exburssandum salarium et petere vnum consultorem.
¶ Si arbiter fert laudum prout in consilio continetur an valeat.
¶ An super re data potest peti consilium sapientis.

Discordia

¶ Que et quando dicatur et de statuto quod de discordijs fiat compromissum quando hoc intelligatur.

Differentia.

¶ Que et quando dicatur et de statuto quod de differentijs fiat compromissum.

Diuiduum et indiuiduum.

¶ Materia diuidui et indiuidui plenissime et bonum distinctionem et diuisionem et eius exempla.

Dos.

¶ Si compromissum est in aliquem de dote constituenda mulieri et ille di

mis mulierē gravauerit, quo iure mulieri succurrat.

Dolus.

¶ An dicatur esse quod cognoscatur arbitratorē fuisse in dolo.

¶ Generalis ratificatio et renunciatio nō extēdit ad dolose facta.

Exceptio

¶ Exceptio opposita contra compromissum invalidum an faciat quem incidere in penam, vide in verbo penam.

¶ An corā arbitratore pōt opponi exceptio prescriptionis.

Excommunicatio.

¶ Excōicatus an potest esse arbiter, in verbo arbiter.

¶ Quis dicatur publice excommunicatus.

Emologatio.

¶ Quid sit emologatio.

¶ Si notarius dicat in fine laudi presentibus partibus et laudum tenentibus, an per hoc dicatur emologatum.

¶ Si partes se subscribant fauentes vel laudo et dicant hoc modo, videlicet non contradicimus an dicantur approbasse.

¶ De emologatione facta ante laudū latum, seu post latum laudum ante tamen q̄ partibus legatur, vide in verbo ratificatio.

Expense.

¶ Nūquid arbiter possit in snia victum in expensis ɔdemnare.

Evictio.

¶ An et quando et quomodo detur evictio in casibus quando per compromissum res evincitur.

Falsitas.

¶ An arbiter possit punire testem de falso.

Ferie.

¶ Si in compromisso dicatur quod ꝑcedere possit diebus feriatis, an intelligatur de feriis ad honorem dei.

¶ An snia lata die feriata q̄ causa possit ɔsensu partium ɔfirmari.

Fideiussor

¶ Fideiussor an possit esse arbiter vel arbitrator.

¶ Si quis fuerit datus in fideiussore apud acta in iudicio co pñte et tacente eo, ꝑ hoc dicatur consensisse et promisisse et se obligasse.

¶ An per dationem novorum fideiussorum in compromissum et prorogatione compromissi dicatur novatum compromissum.

Forancus.

¶ Forancus quis dicatur.

Fructus.

An de fructib' causis spūalis et iuris decimādi possit ɔpromitti.

Guarantigia

¶ Guarantigia quid operatur in compromisso.

Heres.

¶ An heres gravatus de restituēdo possit ɔpromittere d̄ipendentibus iis in hereditate, adeo q' ꝑiudicare possit fideicōmissario.

Infamia.

Confessio facta coram arbitro an habet infamare confitentem.

Instantia

Instantia quantum duret in causa reductionis.

An instantia cause principalis vel appellationis possit per compromissum prorogari.

¶ Ubi instantia per cōpromissū prorogatur, intelligitur si cōpromissum sit acceptatum alias non.

¶ An finita instantia pereat effect' ꝑ eā induct' in vbo p̄scriptio.

Iudex iurisdictio et iudiciū.

¶ Iudex ordinarius vel delegatus vel iudex a quo an et quando possit esse arbiter.

¶ Quid operet p̄sentia iudicis in iudicio in actu ꝑ p̄te faciēdo.

¶ An per compromissum factum extinguitur iurisdictio ordinaria vel delegata.

¶ Si arbiter est electus iudex an super compromissum.

¶ An iudex reductionis potest pronunciare laudum nullum.

¶ Si in causa reductionis iudex est superior arbitratoris et duo sunt arbitri unus laicus alius clericus coram quo superiore recurratur an laici an clerici. Et vide Bo in c. quintavallis de iureiurā.

¶ An et quando arbitria sunt redacta ad instar iudiciorū.

Et quid inter se differant vide in verbo arbiter.

¶ An perito cōpromisso possit iudex ad ulteriora procedere, an ꝑ processus teneat, in verbo compromissum.

Inimicus.

¶ An per inimiciciam supervenientem compromissum solvatur.

¶ Que dicantur capitales inimicicie.

Instrumenta.

¶ An per instrumēta de novo reperta laudum retractatur.

Iuramentum.

¶ An valet cōpromissū factum per mulierem cū iuramento sine cōsensu consanguineorum stante statuto q' non possit cōtrahere sine consensu consanguineorum.

Iuramentum habet vim clausule rato manente pacto.

¶ Quando iuratū de non reducendo an tollatur reductio. Et ultra vide Angelum dē putando, Abbas ad nostram, litigātes, et Bal. in aūt. sacramenta puberum. C. si adver. vendi.

¶ Per iuramentum arbiter ɔbatur sibi nō cōstare d' meritis cāe.

Laudum.

¶ Si laudum latum est nullum an iterum poterit arbitrari.

¶ De materia laudi vide in verbo sententia.

An et quādo valeat ratificatio laudi tam ante illud latum q' post, vide in verbo ratificare.

¶ An per instrumenta de novo reperta laudū retractetur.

Lesio.

¶ Que et quāta lesio requiratur ut detur reductio.

Libellus.

In libello reductionis debet deduci dolus arbitratoris vel enormissima lesio ut valeat vel iudicē ipostān, vide in vbo reductio.

Lis.

Que et q' dicatur lis et d' statuto de lit' cōpromittēdis int' affines.

Liberatio.

Arbiter si possit cōdēnare q' ad faciēdū sibi altri pro liberādū.

Locus

¶ An sententia lata in alio loco quam in loco compromissi valeat vide in verbo sententia.

Minor

¶ Minor an possit compromittere.

Mora

¶ De materia more et purgationis more vide plenissime ubi videbis distinctionem pulchram.

Nullitas

¶ An iudex reductionis possit sententiare laudum nullum, vide in verbo sententia.

¶ An si ex pacto fiat in compromisso q' non possit opponi de nullitate. An hoc pacto non obstante dici poterit.

¶ Si laudum est nullum an iterum poterit sententiare.

Prescriptio

¶ An prescriptio interrumpatur per citationem factam coram arbitro vel arbitratore, vide in verbo citatio.

¶ An perempta instātia pereat effect' p̄sc̄ ipsius inducte p citationē. Et vide glo. in l. litigiosa. C. de fruc. et lit. expen. et ibi Florianus ubi perempta instātia pereat effect' malefidei induct' p litis ɔtestōem.

¶ Sz d'ni tenet Bar. et ibi Tiremus in l. ex duob' de duo. reis.

¶ Productio istri an interrūpat p̄scriptionē, vide i vbo ɔductio.

Pena

¶ Arbiter an possit ponere penā alt quā in ɔpromisso ɔtinetur.

¶ Si ɔpromissum ɔtinet plura capitula et in uno cōtraiat an in totum pena committatur.

¶ Si unus heredum cōtraveniat cōpromisso an insolidum cōtra eius coheredes contravenientes committatur pena.

¶ Si in ɔpromisso ē clausula q' totiēs pēa ɔmittatur quotiēs ɔtrafactum fuerit. An si plures ɔtrafactū fuerit plures pene committantur.

¶ Quomodo et quando intelligatur penam in compromisso esse adiectam in fraudem usurarum.

¶ Arbiter an possit talem penam in laudo apponere licet in compromisso non sit deductum vel dictum.

An et quando post moram pena peti possit.

An per receptionem partis videatur pena remissa.

Exceptio opposita contra compromissum invalidum non facit quem incidere in penam.

Si una ps est cōdēnata alteri in mille et altera alteri in cētū quid debet facere pars in minori quātitate cōdēnata ne incidat in penā.

¶ Et quid si in minori quantitate condemnatus petat reductionem.
¶ Si in compromisso fuit promissum ratum habiturum sententiam ferendam per arbitrum, an petendo reductionem per ista verba incidere in penam, vide in verbo ratificare.
¶ Quando aliquis promittit quod alius ratificabit et ille antequam ratificet moriatur an pena committatur, vide in verbo ratificare.
¶ An non parens sententie iudicis boni viri reducentis laudum quam in pleno eodem iure incidat in penam.
Quando arbiter vel arbitrator non liquet de meritis cause quid facere debent ne incidat in penam laudandi.
Si laudum est confirmatum per iudicem reductionis an victor a victo potest penam consequi.
Si quis in laudo est condemnatus ad restituendum fundum et restituit an si postea eum molestetur incidit in penam compromissi et ibi multa videbis quando aliquis tenetur ad faciendum aliquid quod habet causam successivam et momentaneam.
¶ Minor qui compromisit et petat restitutionem an incidat in penam.

Presentia.

¶ Quid operetur presentia iudicis in iudicio in actu per partem faciendo tam in presentia alterius partis tacentis quam absentis.
¶ An aliquis est datus in fideiussorem in iudicio presens et tacens an intelligatur consensisse et se ob talem taciturnitatem obligasse.

Peremptorium.

¶ Vide in verbo citatio.

Probatio.

¶ Que probationes requirantur in iudicio reductionis.

Prorogatio

¶ Quid sit prorogatio et quando fieri debet.
Si in prorogatione debent novi fideiussores an dicatur novum compromissum.
¶ Si data est potestas prorogandi compromissum an virtute semel possit prorogari. Et quid si dicatur quod semel et pluribus vicibus quotiens possit prorogare. Item an in prorogatione requiratur citatio. Item cum sit prorogatio requiritur quod notificetur partibus talis prorogatio.
¶ Quid si est data potestas arbitris prorogandi an partibus invitis possint prorogare. Item an partibus absentibus fieri potest prorogatio.
¶ Prorogatio an possit fieri ad maius tempus quam sit in compromisso.
¶ Si compromissum est factum uno loco an prorogatio fieri possit in alio et prorogatione fienda per iudicem vel legem.

Procurator.

¶ Procurator constitutus apud acta qui erat presens et intelligens licet non acceptaverit expresse presumitur acceptasse.
¶ Ad petendum restitutionem per procuratorem requiritur speciale mandatum.

Productio

¶ An productio instrumenti interrumpat prescriptionem.

Questio.

¶ Que et quando dicatur quod de statuto permittente fieri compromissum de questionibus inter affines quomodo intelligatur.

Ratificare et ratum.

¶ Si quis promittit in compromisso ratum habiturum sententiam ferendam per arbitrum, an petendo reductionem incidat in penam.
Si in compromisso fuit promissum quod alias ratificabit compromissum et antequam ille ratificet mortuus sit. An heres possit ratificare ne incidat in penam an incidit in penam si non curavit quod ratificaret antequam ille moreretur.
¶ Laudum an ratificari possit antequam feratur sententia seu postquam latum est ante tamen quam partibus legatur.
¶ Generalis ratificatio in cognita non extenditur.

Reconventio.

¶ An coram arbitro possit fieri reconventio.

Reductio

¶ Reductio an possit tolli per statutum.
¶ Quid sit reductio. In quibus casibus detur.
¶ Quid sit bonus vir in causa reductionis.
¶ Reductio an sit species appellationis.
¶ Si dicatur in compromisso quod fiat sententie consentiat an reductio tollatur, in verbo consentiens.
¶ Si quis renunciavit reductioni et iuravit et data prius auferendi in magna quantitate et alia verba amplissima an tollatur per hoc reductio.
¶ In libello reductionis dicatur intentari volens vel exceptionis sive seu tantundem imponens alius libellus non procederet.
¶ An sit aliquis modus vitandi reductionem
¶ Quo iure petatur reductio.
¶ Ad petendam reductionem requiritur speciale mandatum.
¶ Coram quo iudice reductio petatur vel iudice ordinario vel arbitratoris vel actione vel rei.
¶ Si arbiter super laudatis reservavit sibi auctoritatem iterum laudandi pendente compromisso an poterit peti reductio sed ad eundem arbitrum eundem et.
¶ Infra quantum tempus poterit reductio intentari.
¶ In reductione non est opus adire prius arbitratorem sicut fit in appellatione coram iudice a quo sed debet adiri bonus vir.
Tempus reductionis currit ignoranti.
¶ Quis dicatur bonus vir in causa reductionis, et in cuius locum succedit talis bonus vir.
¶ An reductio dicatur esse similis appellationi.

Renunciatio.

¶ An et quando renunciari possit reductioni.
¶ An possit renunciari appellationi a sententia arbitri.
¶ An renunciatio extendatur ad incognita.

Restitutio in integrum.

¶ An restitutio in integrum possit compromitti in verbo compromissum an minor qui compromisit petendo restitutionem contra laudum incidat in penam, in verbo penam.

Sacerdos.

¶ Sacerdos an possit esse arbiter, et quid si post factum compromissum superveniat sacerdotium.

Statutum

¶ An statutum commune inequales valeat, et an possit fieri per populum.
¶ Statutum de compromissis faciendis inter affines quos affines ligat.

Salarium.

¶ Arbiter an potest petere.

Sententia

¶ Si factum est compromissum in tres et unus fert sententiam aliis duobus presentibus et tacentibus an valet.
¶ An valet sententia de re in compromisso non deducta.
¶ An valet sententia arbitratoris lata partibus absentibus iam ultima hora compromissi quod ante.
¶ An valet sententia lata in alio loco quam in loco compromissi
¶ Factum est compromissum in tres. An duo absente tertio poterunt finire.
¶ Et quid si factum est compromissum in duos qui eligerunt tertium.
¶ An illi duo alii tertio non citato poterunt laudare. Dic quod sic Alex. de imo. in apostillis. l. si in duos. §. principaliter. ff. de arbitris allegans Bal. in consilio quod incipit Factum sic proponitur et cetera.
¶ Quid si fuit dictum in compromisso, cum potestate sententiandi et procedendi per duos ex eis. An duo aliis irrequisitis poterunt sententiare.
¶ Quid si in compromisso sit dictum quod compromittitur in tres et maiorem partem ipsorum an duo alio non citato poterunt sententiare. Et in materia videbis insertum consilium d. Salicety.
¶ An valet sententia arbitri pecunia corrupti.
¶ Si sententia est lata per tres unanimiter quod omnes vel absolvunt vel condemnant tamen quilibet ipsorum diverso tempore sententiavit an valet.
¶ An arbiter possit super uno articulo vel reprontiare de aliis vero contentis in compromisso nil dicat.
¶ Si in compromisso dicitur quod semel et pluries pronunciet et totiens quotiens sibi visum fuerit an lata sententia poterit iterum pronunciare.
¶ Si causa debet vel prohibetur compromitti ex forma statuti an arbitrorum cause potest vel non potest compromitti.
¶ An sententia arbitratoris est nulla in qua apparet de enormi excessu.
¶ An valeat sententia arbitri condemnans Titium sub conditione si iuraverit.
¶ An valet sententia arbitri lata finita instantia.
¶ An valet sententia arbitri lata quando fuit per arbitrum prorogatum compromissum, et non fuit prorogatio partibus notificata.
An valet sententia arbitri ubi intervenit iuramentum parte litigatorum vel arbitrorum tantum.
An valet sententia arbitri lata eodem die facti compromissi.
Si sententia est lata per tres arbitros unus condemnavit in x. alius in xv. alius in v. que prevalebit, et si valet sententia de v. quid tunc requiratur ut talis arbiter faciat.

¶ Ex duobus arbitris vno condemnante alio absolvente vtrum lau-
dum alius absolventis ad observationem iudicis que prevalet.
¶ Si vnus condemnavit in sententia ad dandum infra annum
alius infra sex menses que prevalebit.
¶ An et qualiter sententia nulla et laudum possint consensu partium confirmari.
¶ An arbitrator possit sententiare per informationem vnius te-
stis recte concludentis.
¶ An arbiter vel arbitrator possit in sententia reductionis pronun-
ciare laudum nullum.

Suspitio.

¶ An et quando arbiter vel arbitrator possit recusari suspectus.

Terminus.

¶ Tempus exercende appellationis non currit impedito.
¶ An arbiter possit terminum solutionis prefigere.

Tertius.

¶ Quis eliget tertium arbitrum si non fuerint arbitri concordes.
¶ Et nota quod arbitri discordantes possint cogi per iudicem ad
eligendum tertium per Abbatem c. cum spiritualis de ap. Secus de arbitratoribus
qui discordantes cogi non possunt ad eligendum tertium quia
sunt ad instar compromissariorum, vt l. si de meis, §. recepisse. de arbitris.
ideo a persona non arbitrante non receditur per l. si quis arbitratu ff.
ver. ob. Hoc est determinatio sing. Balin. c. de inutili. in mar-
gina c. quam sequitur Abbas in c. suspicionis de off. deleg. et an. c. quanta
nullus col. pe. de accusationibus, quod est memorie tenendum hodie vt fiat com-
promissum in arbitros et arbitratores. Unde bar. in l. ff. de re. iu. in prin. quod
fiunt l. a. cogam vbi iudex eligit partibus discordantibus eligere.

Testis

¶ An arbiter possit cogere partem exprimere adversario nomi-
na testium.
¶ Fratres minores et fratres predicatores an possint esse testes.
¶ Arbiter vel arbitrator an potest esse testis. Et vide ibi plura
dicta.
¶ Testes producti coram arbitro an faciant plenam fidem si non
reddant rationem sui dicti.
¶ An testes examinati coram arbitro vel arbitratore faciant fi-
dem coram iudice et econtra.
¶ Si testis iterum examinatur super per eum depositis an et quo-
modo, et an iteratum teneat. et alia plura.
¶ An testis possit per arbitrum de falso puniri.
¶ An arbitrator possit sententiare per informationem vnius te-
stis recte concludentis.

Tutor

¶ Tutor an potest facere compromissum de re minoris.

Vicarius

¶ Laicus an potest esse vicarius episcopi.
¶ Frater minor et monachus an possint esse vicarij episcopi.

Voluntas.

¶ Voluntas hominis quibus modis consideratur.

FINIS

¶ Finis Tabule presentis Tractatus de arbitris d. Lanfranchi
de Oriano. Laus deo. Amen.